

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему

**«Інноваційне підприємництво у сучасних умовах» (на
матеріалах ТОВ «УСБК»)**

Виконала: здобувач першого рівня вищої
освіти, групи 401-ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»

Дяконенко Катерина Олександрівна

Керівник: Міняйленко І.В.

Рецензент:

Полтава – 2022 р.

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

10.06. 2022 р. [підпис] С.М. Валявський

Здобувач 10.06.2022 р. [підпис] К.О. Дяконенко
Керівник роботи 10.06.2022 р. [підпис] І.В. Міняйленко
Нормоконтроль 10.06.2022 р. [підпис] І.В. Міняйленко

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри 14.06.2022 р. [підпис] М.Б. Чижевська

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу
ступінь вищої освіти «бакалавр»

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.завідувача кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу

М.Б. Чижевська
«04» квітня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Дяконенко Катерина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Інноваційне підприємництво у сучасних умовах (на матеріалах ТОВ «УСБК»)

керівник роботи Міняйленко І.В., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «01» квітня 2022 року № 156фа

2. Строк подання здобувачем роботи 13.06.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити)

5. Перелік графічного матеріалу:

Ілюстративний матеріал у кількості _____ аркушів представлений у
Додатку

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Валявський С.М., к.е.н., доцент	29.04.2022 <i>[підпис]</i>	15.05.2022 <i>[підпис]</i>

7. Дата видачі завдання 04.04.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	04.04–24.04.2022	
2	Аналітична частина	25.04–15.05.2022	
3	Проектна частина. Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	16.05–05.06.2022	
4	Рецензування та підготовка до захисту	06.06–12.06.2022	
5	Захист випускної роботи бакалавра	20.06–26.06.2022	

Здобувач

[підпис]
(підпис)

Дяконенко К.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

[підпис]
(підпис)

Міняйленко І.В.
(прізвище та ініціали)

Примітки:

16. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
17. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).
18. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Дяконенко К.О. Інноваційне підприємництво у сучасних умовах (на матеріалах ТОВ «УСБК»). Машинопис. Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022.

Робота містить сторінок, 14 таблиць, 29 рисунків, 86 найменування використаних джерел, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є стан інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК».

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти інноваційного підприємництва.

Мета роботи – аналіз стану інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

У роботі проведено аналіз основних економіко-фінансових показників та організаційно-правових основ діяльності ТОВ «УСБК», розроблені напрями удосконалення інноваційного підприємництва на досліджуваному товаристві.

В результаті виконання роботи розроблені заходи щодо підвищення ефективності інноваційного підприємництва. Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності підприємства та сприяти підвищенню його прибутковості.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, інноваційний розвиток, інновації, підприємство, інноваційна діяльність, ноу-хау, інноваційні можливості, фінанси.

ABSTRACT

Dyakonenko K.O. Innovative entrepreneurship in the modern conditions (on materials of the LLC “USBK”). Typescript. Qualifying work of a bachelor for obtaining the first level of higher education in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities". - Poltava: National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", 2022.

The work contains pages, 14 tables, 29 figures, 86 names of sources used, 4 appendices.

The object of the study is the state of innovative entrepreneurship at LLC “USBK”.

The subject of research is the theoretical and methodological aspects of innovative entrepreneurship.

The purpose of the work is to analyze the state of innovative entrepreneurship at USBK LLC and to develop practical recommendations for improving its efficiency.

The analysis of the basic economic and financial indicators and organizational and legal bases of activity of LLC “USBK” is carried out in the work, the directions of improvement of innovative business at the researched society are developed.

As a result of the work, measures have been developed to increase the efficiency of innovative entrepreneurship. The obtained results can be used in the practical activities of the enterprise and help increase its profitability.

Key words: innovative entrepreneurship, innovative development, innovations, enterprise, innovative activity, know-how, innovative opportunities, finance.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
Розділ 1. Теоретичні основи інноваційного підприємництва у сучасних умовах	11
1.1. Сутнісна характеристика та особливості інноваційного підприємництва.....	11
1.2. Фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва.....	20
1.3. Моделі та види інноваційного підприємництва в контексті міжнародного досвіду їх реалізації.....	30
Розділ 2. Організаційно-економічна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «УСБК».....	40
2.1. Проблеми та перспективи розвитку буріння свердловин.....	40
2.2. Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «УСБК».....	48
2.3. Аналіз економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК».....	59
2.4. Стан охорони праці ТОВ «УСБК».....	69
Розділ 3. Удосконалення розвитку інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» в сучасних умовах.....	77
3.1. Аналіз інноваційної діяльності ТОВ «УСБК».....	77
3.2. Напрями активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК».....	86
3.3. Економічне обґрунтування заходів щодо удосконалення інноваційного підприємництва на підприємстві.....	95
Висновки та пропозиції.....	101
Глосарій.....	106
Список використаних джерел.....	112

Додаток А. Фінансова та статистична звітність за 2018 рік.....	121
Додаток Б. Фінансова та статистична звітність за 2019 рік.....	127
Додаток В. Фінансова та статистична звітність за 2020 рік.....	133
Додаток Г. Ілюстративний матеріал.....	139

ВСТУП

Підприємництво має важливе значення для розвитку економіки, створення робочих місць та покращення якості життя при адаптації до сучасних суспільних потреб. Інноваційне підприємництво може надати ідеї, які допомагають розвивати новий та існуючий бізнес, розробляти продукти для покращення місцевої спільноти та стимулювати зміни для покращення досвіду клієнтів. Важливо мати інноваційне підприємництво, щоб визначити нові тенденції та ринковий попит. Це допомагає компанії виробляти нові товари або послуги, які будуть привабливими для її цільової аудиторії. Щоб бізнес адаптувався до нових тенденцій у своїй галузі, він може продовжувати створювати інноваційні продукти, послуги або оновлювати бренд, щоб залишатися актуальним. Обрана тема для дослідження зважаючи на воєнний стан та потребу в зміцненні національної економіки набуває особливої актуальності. За інноваційним підприємництвом майбутнє та розбудова на їх основі національної економіки.

Вивчення питання інноваційного підприємництва завжди було в центрі уваги великої кількості вчених різних епох. Зокрема, вагомий внесок у дослідження обраної теми здійснили: Васюта В.Б., Горященко Ю.Г., Лісова Р.М., Лояк Л.М., Лютіков П.С., Марченко О.В., Марченко О.С., Міняйленко І.В., Панченко Є.Г., Сіренко Н.М., Степасюк Л.М., Таран С.Ф., Трохимець О.І., Тютюнникова С.В., Ходаківська О.В., Якушева Н.В., Brockova K., Fang L., Guo D., Kozhukhivska R., Swanson L., Szczygielski K., Zaenchkovsky A. та інші. Велика кількість досліджень присвяених вивченню інноваційного підприємництва підтверджує високу актуальність обраної теми. Незважаючи на великий науковий доробок актуальність обраної теми не втрачається, а тільки зростає.

Метою дослідження є аналіз стану інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є такі:

- дослідити сутнісну характеристику та особливості інноваційного підприємництва;
- визначити фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва;
- розглянути моделі та види інноваційного підприємництва в контексті міжнародного досвіду їх реалізації;
- виявити проблеми та перспективи розвитку буріння свердловин;
- розглянути організаційно-правові основи функціонування ТОВ «УСБК»;
- провести аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК»;
- проаналізувати стан охорони праці ТОВ «УСБК»;
- здійснити аналіз інноваційної діяльності ТОВ «УСБК»;
- запропонувати напрями активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК»;
- економічно обґрунтувати заходи щодо удосконалення інноваційного підприємництва на підприємстві.

Об'єктом дослідження є стан інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК».

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти інноваційного підприємництва.

Інформаційною базою дослідження є чинна нормативно-правова база, яка регулює інноваційну діяльність в Україні, наукові праці вітчизняних та іноземних фахівців у сфері економіки, фінансів та менеджменту, дані Державної служби статистики України, офіційна дані міжнародних організацій, світові рейтинги, офіційна фінансова та статистична звітність ТОВ «УСБК», матеріали науково-практичних конференцій, інформація, яка знаходиться у вільному доступі в мережі Інтернет тощо. ТОВ «УСБК» надано належне інформаційне забезпечення, що дозволило провести детальний аналіз обраної теми на прикладі даного суб'єкта господарювання.

У даній кваліфікаційній роботі використано ряд наукових методів, а саме: теоретичного узагальнення – для визначення сутності поняття «інноваційне

підприємство»; систематизації – для визначення факторів впливу на стан інноваційного підприємства; порівняльного аналізу – для характеристики різних моделей та видів інноваційного підприємства; методи фінансово-економічного аналізу – для аналізу основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК»; експертний метод – для оцінки інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК»; графічний та табличний – для наочності результатів дослідження тощо. Кваліфікаційна робота виконувалася з використанням офісного пакету Microsoft Office (Word, Excel).

Результати досліджень мають практичну цінність. Розроблені пропозиції щодо удосконалення та підвищення ефективності інноваційного підприємства є авторськими. Їх впровадження дозволить ТОВ «УСБК» підвищити результативність своєї діяльності. Надані пропозиції у роботі мають економічне обґрунтування та можуть бути впроваджені у практичну діяльність ТОВ «УСБК».

Кваліфікаційна робота включає вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Обсяг роботи – 120 сторінок. Містить 14 таблиць, 29 рисунків, список використаних джерел – 86 найменувань та 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

1.1. Сутнісна характеристика та особливості інноваційного підприємництва

Підприємництво має важливе значення для розвитку економіки, створення робочих місць та покращення якості життя при адаптації до сучасних викликів зовнішнього середовища. Дослідники різних епох висловлювали неоднакові погляди на взаємозв'язок між економічним розвитком і підприємництвом протягом усього часу. Водночас усі вони погоджувалися, що розвиток національної економіки, добробут суспільства залежить від успішності підприємництва. Підприємство поправу вважається головним драйвером економічного розвитку нації, саме вони є головними наповнювачами державного та місцевого бюджету, інвесторами у інфраструктуру, створення робочих місць та багато чого іншого. Також вважається, що інновації є рушійною силою економічного розвитку націй. Тому інноваційне підприємництво стало вважатися ключовим фактором сучасного економічного розвитку. Підприємництво та інновації є головними двома факторами, які забезпечують економічне зростання в нинішніх глобалізаційних умовах. Підприємства потребують впровадження інноваційних технологій, випуску нових конкурентоспроможних продуктів, використання нових методів виробництва, нетрадиційних підходів до маркетингу, тобто інновацій. Важливість цього питання підтверджується тим, що інновації лежать в основі стратегії розвитку Європейського Союзу – стратегії Європа 2020 [58]. Відтак, інноваційне підприємництво є сучасною парадигмою розвитку.

Інноваційне підприємництво може надати ідеї, які допомагають розвивати новий та чинний бізнес, розробляти продукти для покращення місцевої спільноти

та стимулювати зміни для покращення бізнес-процесів. Інновації є основним компонентом успішного бізнесу. Інноваційне підприємництво є одним із ключових факторів економічного розвитку, особливо для менш розвинених економік, де економічне зростання стоїть на першому плані порядку денного. Саме тому вивчення питання інноваційного підприємництва є особливо актуальним в умовах України, яка перебуває в стані війни, занепаду економіки та потребує становлення інноваційного підприємництва як основи її економічного зростання та піднесення країни.

Через важливість інноваційного підприємництва у сучасній економічній літературі присвячено велику кількість наукових праць вивченню цього феномену XXI століття. Визначати сутність поняття «інноваційне підприємництво» необхідно через розмежування двох термінів: «інновація» та «підприємництво». У науковій літературі існують різні варіанти тлумачення цих понять. Зокрема, у законі України «Про інноваційну діяльність» поняття «інновація» визначається «як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [3].

Що стосується терміну «підприємництво», то найбільш узагальнене його визначення подано у Господарському кодексі України. Згідно з ним підприємництво визначається «як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1]. Якщо поєднати розглянуті вище терміни, то можна зробити висновок про те, що інноваційним підприємництвом є діяльність підприємства по освоєнню нових методів, продуктів, технологій, які раніше не використовувалися. Відповідно інновації можуть бути не новими для всього світу, але новими для конкретно взятого підприємства. Давидовська Г.І. зазначає, що «не кожне підприємництво може бути інноваційним, а лише те, яке дозволяє перетворити підприємницький дохід у результаті створення виробництва,

використання чи дифузії інноваційного продукту. До суб'єктів інноваційного підприємництва належать підприємства і організації, що здійснюють інноваційну діяльність» [19].

Безпосередньо визначення поняття «інноваційне підприємство» надавалося науковцями з різних сфер. Це поняття у науковому обігу є досить новим, а тому загально визначеного його трактування не існує. Кожен з науковців, що досліджує феномен «інноваційного підприємства» намагається дати власну авторську його інтерпретацію. Проведений узагальнений аналіз наукової літератури дозволило у таблиці 1.1 навести основні наукові підходи щодо визначення поняття «інноваційне підприємство».

Таблиця 1.1 – Основні наукові підходи щодо визначення поняття «інноваційне підприємство»

Автор	Інноваційне підприємство – це ...	Джерело
1	2	3
О.М. Гавриш, В.П. Пильнова, О.В. Пісковець	«підприємницька діяльність, яка спрямована на створення нових продуктів, технологій та послуг і супроводжується формуванням відповідних методів організації й управління»	[12]
І.А. Гнатенко	«складний соціально-економічний інститут, що включає сукупність господарюючих суб'єктів, які здійснюють активну цілеспрямовану інноваційну діяльність, спрямовану на зростання вартості власного капіталу, а також на задоволення потреб суспільства»	[14]
Г.І. Давидовська	«підприємницька діяльність, яка спрямовується на створення нових продуктів, технологій та послуг та супроводжується формуванням відповідних методів організації й управління»	[19]
П.С. Лютіков, Л.А. Муцураєва	«один з видів творчої діяльності, спрямованої на створення нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, чи то на вироблення нового підходу до надання соціальних послуг. Вона включає науково-технічну діяльність, організаційну, фінансову і комерційну, а також є найважливішою складовою просування нововведень споживачам»	[33]
Е.О. Мішенін, Є.О. Балацький, О.М.Дутченко,	«процес створення та комерційного використання техніко-технологічних нововведень; особливий новаторський процес створення чогось нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації»	[37]

1	2	3
Н.М. Сіренко, О.І. Мельник	«ініціативна, систематична, здійснювана на власний ризик господарська діяльність, яка охоплює економічні відносини щодо розробки новачій, їх апробації та перевірки, відтворення, а також впровадження у виробництво, та є визначальним фактором розвитку за рахунок більш раціонального використання ресурсів, підвищення ефективності і забезпечення конкурентних переваг»	[56]
І.А. Прилуцька	«специфічна форма економічної активності індивіда, який на основі ризику ініціює, на основі підприємливості організовує, на основі відповідальності стабілізує, на основі особистої зацікавленості розвиває ту чи іншу нову форму бізнесу»	[48]
Л.М. Лояк	«процеси створення і комерційного використання техніко-технологічних нововведень»	[31]
L. Fang	«форма реалізації інтелектуальної власності, або ж тип діяльності, сукупність економічних відносин, яка спрямована на створення або пошук інтелектуального товару, його виробництво та розповсюдження з метою отримання прибутку»	[75]
D. Guo, Y. Guo	«різновид підприємницької діяльності, спрямованої на створення та комплексне використання нововведень, що сприяють в умовах підвищеного ризику інвестування отриманню прибутку та збільшенню науково-технічного потенціалу за рахунок розвитку піонерних виробництв, трансферу технологій подвійного призначення, підвищення конкурентоспроможності продукції»	[78]

Наведений перелік дефініцій терміну «інноваційне підприємництво» підтверджує багатогранність та відсутність єдиної думки щодо його визначення. Можемо надати таке власне узагальнене визначення, згідно якого під інноваційним підприємництвом слід розуміти практику створення нових бізнес-ідей, які мають на меті отримувати прибуток, допомагати спільноті та досягати цілей компанії. Інноваційні підприємці розробляють бізнес-моделі, щоб визначити потреби організації та підвищити її конкурентоспроможність на ринку. Інноваційне підприємництво створює нові ідеї, наприклад, нові продукти, процеси на робочому місці та оновлення існуючих послуг або продуктів. У бізнесі інновації можуть сприяти зростанню, допомагати організації конкурувати з новими ринковими тенденціями та допомагати отримувати прибуток. Реалізація інноваційних ідей може допомогти бізнесу стати успішною організацією у своїй галузі.

На основі аналізу різноманітних підходів до визначення поняття «інноваційне підприємництво» можемо виділити такі характерні його риси з точки зору різних науковців:

- основою інноваційного підприємництва є регулярне здійснення науково-дослідної діяльності, що спрямоване на пошук інноваційних рішень та їх впровадження у господарську діяльність підприємства;

- метою інноваційного підприємництва є отримання прибутку, що є головною його ідеологією, на основі впровадження інновацій, які допомагають підвищити ефективність бізнес-процесів, знизити рівень витрат, стимулювати обсяги збуту продукції тощо;

- інноваційне підприємництво є головним фактором та драйвером економічного зростання не лише окремого підприємства, але й суспільства, країни, нації.

Необхідно відмітити, що доволі часто у науковій літературі «інноваційне підприємництво» ототожнюється з таким терміном як «інноваційне підприємство». Водночас такий підхід є невірним, так як це зовсім різні поняття. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» поняття «інноваційне підприємство» визначається як підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг» [3]. Виходячи з цього зазначимо, що інноваційним підприємством називається підприємство, яке систематично працює над виробництвом інноваційної продукції, яка займає у структурі виробництва більше 70 %. Тоді, як інноваційним підприємництвом вважається будь-яка діяльність по впровадженню чи створенню нововведень.

Слід зауважити, що вагомий науковий доробок у вивчення етимології інноваційного підприємництва здійснив австрійський та американський економіст Й.А. Шумпетер. Його у науковій літературі часто називають «батьком інновацій», через те, що він першим ввів у науковий обіг термін «інновація». Вихідні положення викладені у теорії Й.А. Шумпетера стали основою для розуміння

інноваційного підприємництва. Основними ідеями Й.А. Шумпетера є наступні [70]:

- інновації є головними складовими компонентами економічного розвитку;
- підприємець розглядається як людина, зусилля якої спрямовані на пошук і реалізацію ринкових можливостей. Значне місце серед останніх посідають такі чинники як: розробка раніше невідомих продуктів, освоєння новаторських ідей, знаходження нових сфер вкладання капіталу, зародження і розвиток передових галузей;

- визначення суттєвої ролі великого і малого інноваційного підприємництва в економічному розвитку».

Важливо мати інноваційне підприємництво, щоб визначити нові тенденції та ринковий попит. Це допомагає підприємству виробляти нові товари чи послуги, які будуть привабливі для його цільової аудиторії. Щоб бізнес адаптувався до нових тенденцій у своїй галузі, він може продовжувати створювати інноваційні продукти, послуги або оновлювати бренд, щоб залишатися актуальним. Більшість підприємців використовують інноваційні ідеї, щоб домогтися підвищення ефективності свого бізнесу. Вони можуть використовувати цю мотивацію для розробки інноваційних стратегій для успіху бізнесу. Існує багато типів інноваційних підприємців. Найбільш вдалу класифікацію типів інноваційних підприємств запропонував Л.М. Лояк [31], що наведена на рисунку 1.1.

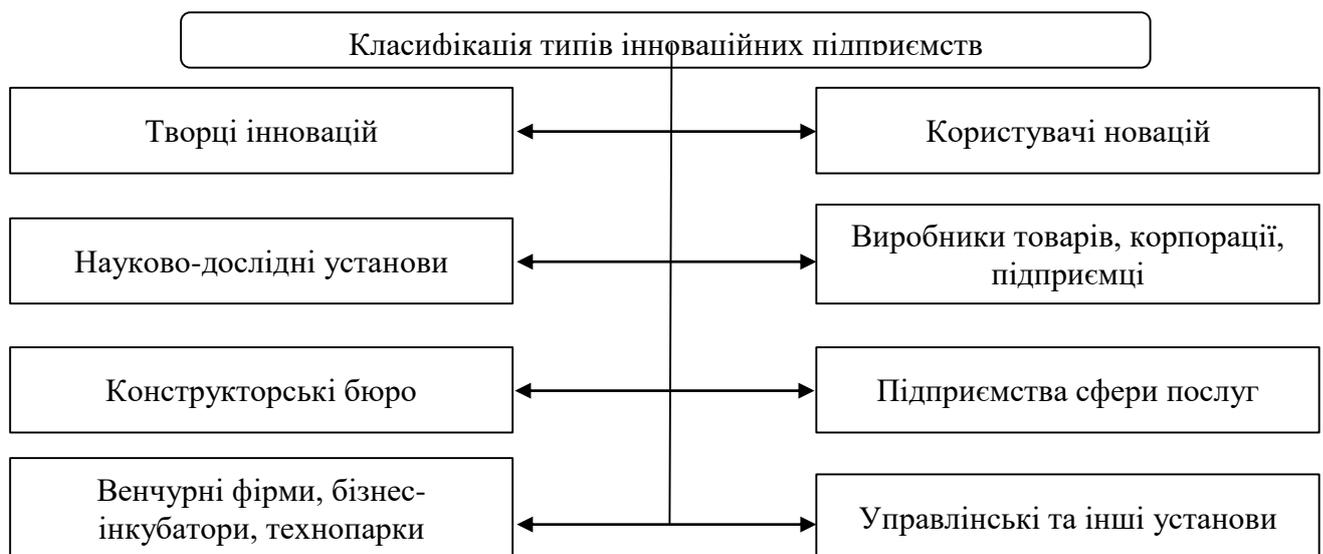

Рисунок 1.1 – Класифікація типів інноваційних підприємств [31]

Інноваційними підприємствами можна вважати кожне підприємство, яке систематично здійснює інноваційну діяльність, впроваджує різноманітні інновації у свою господарську діяльність з метою підвищення ефективного бізнесу. Більш кращому задоволенню потреб споживачів. При цьому інновації можуть бути різноманітними. Так, підприємства можуть впроваджувати у свою діяльність продуктові (виробництво принципово нового товару), технологічні (впровадження нової технології), процесові (зміна виробничого процесу) чи маркетингові (використання новітніх підходів до здійснення маркетингової діяльності) інновації.

У науковій думці існує підхід за якого сучасні вчені виділяють три види інноваційного підприємництва: інновація продукції, інновація технології та соціальні інновації. Інновація продукції полягає у оновленні збутового потенціалу підприємства, що передбачає випуск нової продукції, яку раніше не виробляли, з метою задоволення нових потреб споживачів. Випуск інноваційної продукції здійснюється з метою збільшення обсягів збуту продукції, зростання прибутків, зростання кількості споживачів тощо [21].

Прискорений науково-технічний прогрес зумовив появу нових технологій, які є ресурсозаощаджувальними, продуктивнішими. Інновація технологій дозволяє підвищити виробничий потенціал підприємства, завдяки підвищенню продуктивності праці, зменшенні споживання ресурсів, поліпшення виробленої продукції тощо.

Дедалі більшої популярності набувають соціальні інновації, які направлені не лише на максимізацію прибутку, але й гуманітарну місію. Використання соціальних інновацій сприяє підвищенню іміджу підприємства, покращує взаємовідносини з головними стейкхолдерами, розширює можливості на ринку праці для залучення кращих кадрів тощо. Соціальні інвестиції направлені на розв'язання суспільних проблем [23].

Головним елементом інноваційного підприємництва є ідея. У результаті якого освоюється інновація чи приймається рішення щодо виробництва нових продуктів. Інноваційне підприємництво являє собою особливий вид діяльності,

основою якого є інтелектуальний ресурс. Останній є каталізатором інноваційних ідей, які здатні перетворитися у конкурентоспроможну інновацію.

Разом з тим слід розуміти, що інноваційне підприємництво є досить ризиковою справою та є затратним. Будь-які інновації вимагають значних фінансових вкладень, що пов'язано з підвищеним ризиком. Не кожна інновація, яка впроваджується підприємством приносить бажаний ефект. З іншої сторони, за умови успішної її реалізації інновація може принести колосальний позитивний результат, який полягатиме у зростанні прибутку, максимізації обсягів реалізації, поліпшення якості продукції, зменшенні витрат тощо. На рисунку 1.2 виділимо основні переваги інноваційного підприємництва.

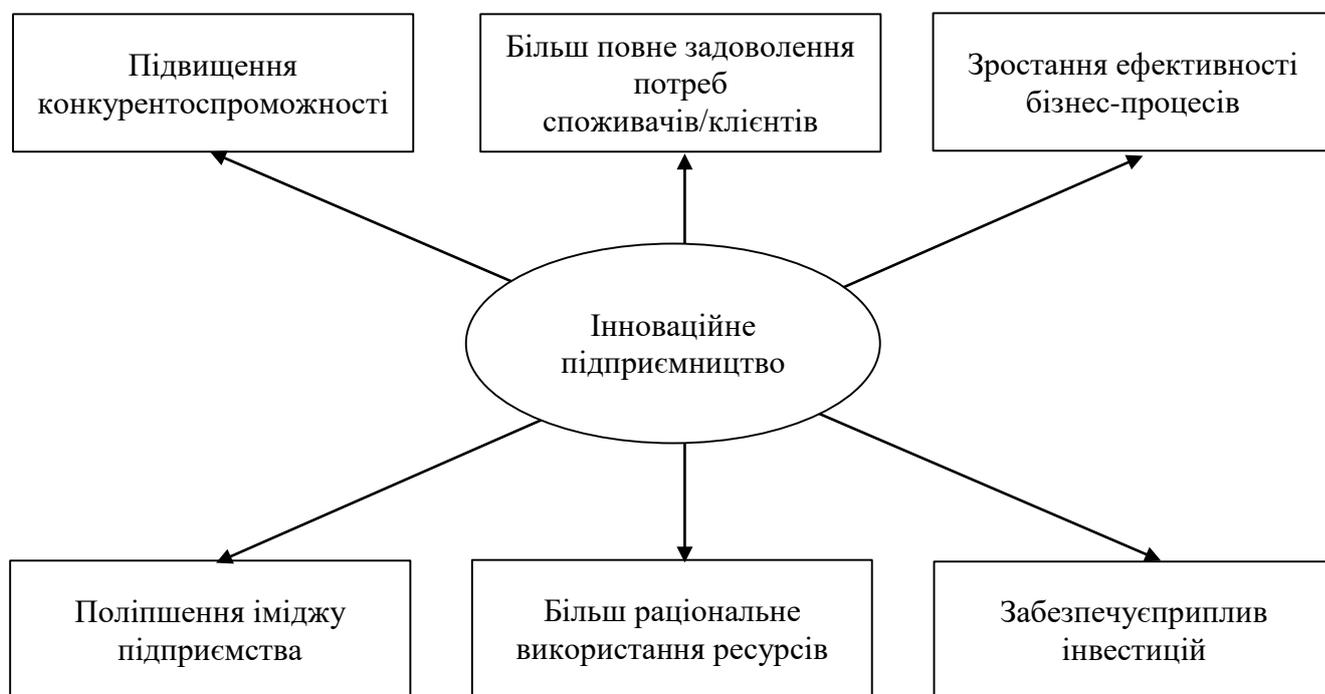

Рисунок 1.2 – Основні переваги інноваційного підприємництва [16]

Зазначимо, що нині будь-які якісні перетворення супроводжуються інноваціями. Конкурентоспроможними є ті національні економіки, які розвиваються на інноваційній основі. Кожна країна намагається стимулювати та активно підтримувати інноваційне підприємництво. В Україні підтримка інноваційного підприємництва передбачена Законом України «Про інноваційну діяльність» і у прешу чергу вона передбачає фінансову підтримку. Зокрема,

суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом [3]:

- повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

- часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

- повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

- надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

- майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

Таким чином, основою економічного зростання є інноваційне підприємництво. Під ним слід розглядати підприємницьку діяльність щодо систематичної інноваційної діяльності, яка передбачає оновлення технологічної бази, випуску нових продуктів, використання інноваційних підходів до організації бізнесу та здійснення маркетингової діяльності. Інноваційне підприємництво є головним драйвером розвитку, без нього не можна забезпечити стабільне функціонування жодного суб'єкта господарювання. Сприяє розвитку інноваційного підприємництва зростання рівня конкуренції, глобалізаційні процеси, науково-технічний прогрес, зростаючі потреби споживачів, а також потреба підприємств у постійному підвищенні ефективності ведення бізнесу.

Особливо важливим інноваційне підприємництво є для України, яке здатне сприяти економічному зростанню національної економіки. На стан інноваційного підприємництва впливає велика кількість факторів, які розглянемо далі у кваліфікаційній роботі.

1.2. Фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва

Інноваційне підприємництво є сучасною парадигмою розвитку суб'єктів господарювання. З метою прискорення національної економіки важливим є активізація інноваційного підприємництва, яке впливає на усі сфери життя. Розвиток інноваційного підприємництва здійснюється під впливом різноманітних факторів.

Серед науковців попередніх поколінь, а також сучасних досліджень існують різні підходи до класифікації факторів впливу на розвиток інноваційного підприємництва. Типовим є поділ факторів інноваційного підприємництва на дві великі групи: внутрішні фактори та зовнішні фактори. Внутрішні фактори залежать виключно від діяльності кожного підприємства та знаходяться у його зоні контролю. На зовнішні фактори підприємства не мають змоги впливати, вони знаходяться поза зоною контролю, саме тому і мають таку назву. До зовнішніх факторів підприємство при здійсненні інноваційної діяльності може лише пристосовувати до них шляхом систематичного моніторингу за станом зовнішнього середовища та відстежування останніх змін. Від здатності підприємства оперативно виявляти можливості та загрози, які існують в зовнішньому середовищі залежать кінцеві результати інноваційної діяльності [9].

У розвитку інноваційного підприємництва важливу роль відіграє держава, яка завдяки своїм повноваженням створює умови, регулює дану сферу діяльності. Шляхом впровадження різноманітних активних та превентивних заходів держава може стимулювати інноваційне підприємництво, зокрема завдяки створенню фондів для співфінансування інноваційних проектів, впровадження безвідсоткових кредитів, організації спеціалізованих організаційних структур, які надають

консультаційні послуги по впровадженню інновацій, забезпечення тісної взаємодії наукових та освітніх установ з підприємствами, сприяння трансферу технології та міжнародної кооперації у сфері науково-технічної діяльності.

Таран С.Ф. [59] у своїй дисертації виділяє сім основних факторів розвитку інноваційного підприємництва, які наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Фактори розвитку інноваційного підприємництва за С.Ф. Таран [59]

С.Ф. Таран у своєму дисертаційному дослідженні наголошує, що розвиток інноваційного підприємництва значною мірою залежить від загальної ситуації в країні та обраної інноваційної політики. Відтак, можемо зробити висновок, що автор віддає перевагу факторам зовнішнього середовища впливу на розвиток інноваційного підприємництва.

Держава, у першу чергу, повинна створити належні умови для можливості розвитку інноваційного підприємництва, забезпечити можливість фінансування інноваційних ініціатив. Це пов'язано з тим, що інноваційне підприємництво є досить витратним, а тому потребує фінансової допомоги з боку держави або ж

різноманітних пілґ. Фінансування інноваційного підприємництва може здійснюватися за рахунок підприємства, держави, кредитів банків та інших кредитних установ, коштів інвесторів, місцевого бюджету та інших джерел фінансування [55].

Інноваційна інфраструктура передбачає наявність різноманітних установ, організацій, які допомагають підприємствам у проведенні науково-дослідних робіт. До інноваційної інфраструктури можна віднести технопарки, бізнес-інкубатори, інжинірингові фірми, аналітичні центри, венчурні та страхові фонди, банки, фінансово-промислові групи тощо [].

Розглянутий підхід щодо класифікації факторів впливу на розвиток інноваційного підприємництва є не повним, оскільки не достатню увагу приділяє внутрішнім факторам. У науковій літературі представлено десятки й інших підходів. Найбільш повну класифікацію факторів впливу на розвиток інноваційного підприємництва подано на рисунку 1.4.

На наш погляд, більший вплив на інноваційне підприємництво мають внутрішні фактори. Останні визначаються внутрішнім потенціалом, можливостями підприємства для впровадження різних інновацій. Зокрема, до внутрішніх факторів можна віднести: матеріально-технічний, виробничо-збутовий, організаційно-управлінський, фінансово-економічний, науково-дослідний, а також інтелектуальний потенціал. При найбільш несприятливому зовнішньому середовищі за умови наявності потужного внутрішнього потенціалу підприємства мають змогу здійснювати інноваційну діяльність. У випадку ж сприятливого зовнішнього середовища, але слабкого рівня внутрішнього потенціалу підприємства не можуть систематично здійснювати інноваційну діяльність. Так, як вона потребує суттєвого фінансового забезпечення та інтелектуального потенціалу [61].

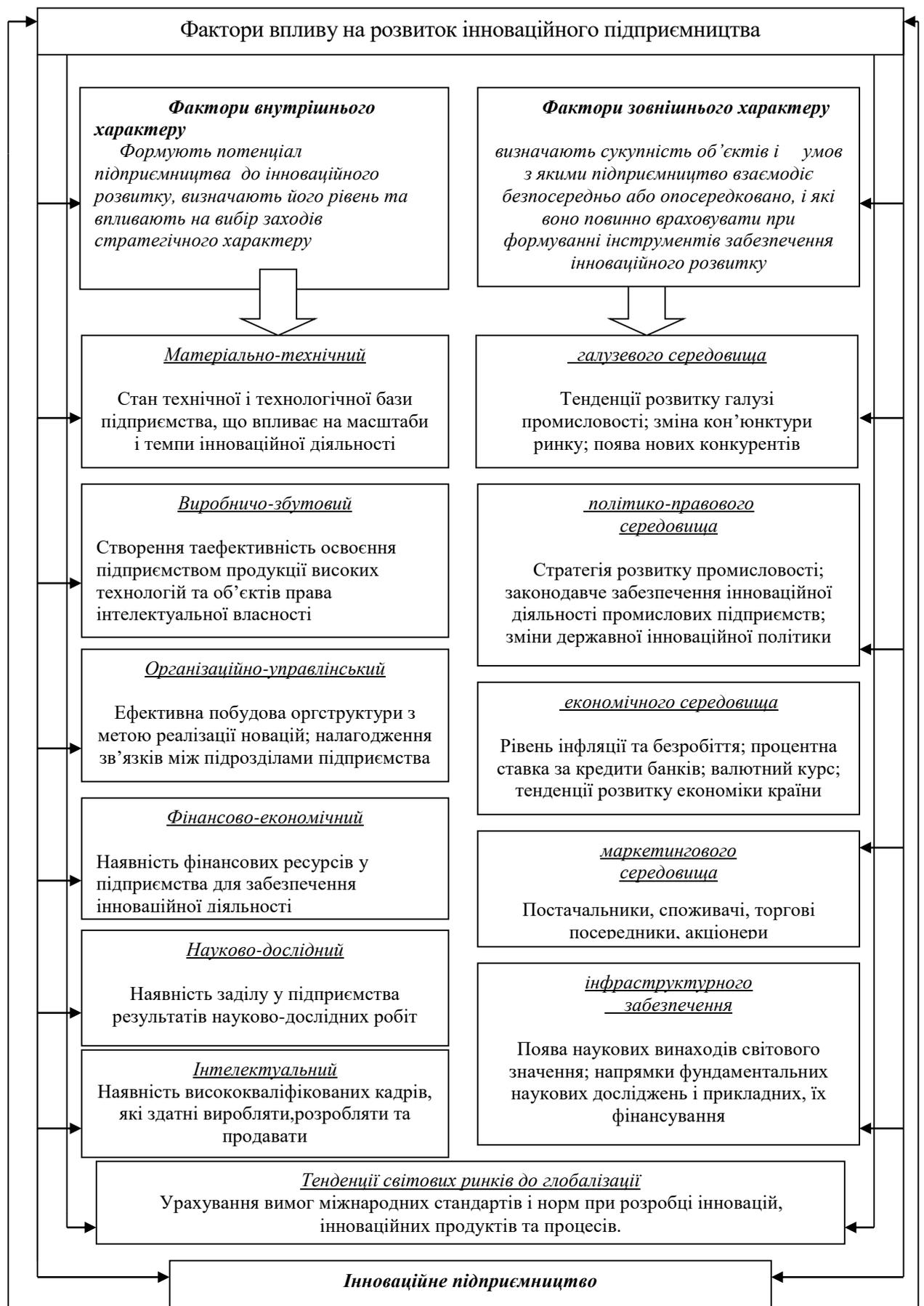

Рисунок 1.4 – Фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва [75]

Окремо як визначальний фактор розвитку інноваційного підприємництва можемо виділити внутрішню політику підприємства, ціленаправленість вищого керівництва. Інноваційні підприємці володіють різноманітними навичками, які дозволяють їм бути успішними у втіленні в життя нових бізнес-ідей. Вони добре спілкуються, вчасно та з правильною інформацією. Вони можуть позиціювати нові продукти на переповнених ринках. Вони виграють переговори та будують високопродуктивні команди. Вони розробляють стратегію на свою користь, а їхні рішення підкріплюються надійним фінансовим аналізом [79].

Підприємці протягом століть виносили на ринок нові ідеї. Вони були чемпіонами інновацій ще до того, як було введено слово «підприємець». Це унікально талановиті люди, які володіють різноманітними навичками, які сприяють успіху в новому бізнесі.

Підприємці повинні регулярно впроваджувати інновації, щоб конкурувати. Їх успіх часто залежить від виведення на ринок нового продукту чи послуги, які в чомусь кращі. Підприємці постійно переосмислюють діловий світ інноваційними способами, більш ефективними. Поява персонального комп'ютера, смартфона, створення мережі – усе це колись було інновацією. Для забезпечення систематичного здійснення інноваційної діяльності підприємства повинні володіти потужним для цього внутрішнім потенціалом, яке включає наявність фінансів, кваліфікованих кадрів, технологій тощо [80].

Зовнішні фактори також мають потужний вплив на розвиток інноваційного підприємництва, вони задають заданий курс для його розвитку. Вони можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. На основі проведеного детального аналізу літератури на рисунку 1.5 наведено відібрані групи факторів, що сприяють та стримують розвиток інноваційного підприємництва.

Основна роль у створенні умов для розвитку інноваційного підприємництва покладається на державу та спеціалізовані органи, які володіють відповідними повноваженнями. Зокрема, вони впливають через створення відповідної нормативно-правової бази, яка може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив.

Групи факторів, що сприяють розвитку інноваційного підприємництва	Групи факторів, що стримують розвиток інноваційного підприємництва
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> « - » Техніко-економічні чинники « + » </div>	
<p>Відсутність (недостатній обсяг) джерел фінансування інноваційних проектів; слабкість наукової та недостатність матеріально – технічної бази; високий економічний ризик; домінування інтересів домінуючого виробництва; брак інформації про ринки; відсутність попиту на інноваційну продукцію; подорожчання і ускладнення науково – технічних розробок; низький науково – технічний потенціал регіонів та держави у цілому.</p>	<p>Наявність достатнього резерву фінансових та матеріально – технічних заходів; наявність господарської та науково – технічної інфраструктури; скорочення тривалості життєвого циклу наукоємних товарів; розвиток конкурентної боротьби; збереження науково – технічного потенціалу; державне та регіональне стимулювання інноваційної діяльності.</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> « - » Організаційно-управлінські чинники « + » </div>	
<p>Неефективні оргструктури, надмірна консервативність стилю управління, централізація ієрархічних принципів побудови організації, перевага вертикальних потоків інформації, труднощі в міжгалузевих взаємодіях, установча закритість; орієнтація на сталі ринки, на короткострокову окупність; низький рівень міжнародного науково – технічного співробітництва; відсутність науково – інноваційних організаційних структур.</p>	<p>Демократичний стиль управління підприємством, гнучкість оргструктур. Перевага горизонтальних потоків інформації; можливість коригувань, індикативність планування, автономія, децентралізація, формування проблемних сфер; міжнародна науково – технічна кооперація (співпраця); створення інноваційної інфраструктури (технопарків, науково – технічних центрів, бізнес – інкубаторів, венчурних фірм, інноваційних кластерів, центрів трансферу технологій).</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> « - » Політико-правові чинники « + » </div>	
<p>Недосконалість вітчизняної законодавчо-правової бази з питань інноваційної діяльності, охорони інтелектуальної власності тощо.</p>	<p>Законодавчі заходи (особливі пільги, закони), що сприяють та заохочують інноваційну діяльність, забезпечують інтелектуальну діяльність.</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> « - » Соціально-психологічні (суспільні) чинники « + » </div>	
<p>Опір стратегічним змінам, які можуть викликати такі наслідки, як необхідність нової діяльності, зміна стереотипів поведінки, наявних традицій; острах невизначеності, відповідальності за помилку, спротив усьому новому, що з'являється (« синдром чужого винаходу»); низький професійний статус інноватора (менеджера інноваційних процесів), відсутність матеріальних стимулів, умов творчої праці, вплив наукових кадрів.</p>	<p>Сприятливість до інноваційних змін; моральна винагорода; суспільне визнання; розвиток умов творчої праці, можливість самореалізації, матеріальні стимули; нормальний психологічний клімат у трудовому колективі.</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> « - » Природно-ресурсні чинники « + » </div>	
<p>Відсутність ресурсо- та енергозберігаючих технологій; великі екологічні витрати при виробництві продукції; використання не відтворених природних ресурсів темпами, які перевищують час їх створення за рахунок відтворених.</p>	<p>Розвиток та впровадження технологій, що підвищують обсяги виробництва продукції на одиницю споживчого ресурсу; розбудова екологічної інфраструктури.</p>

Рисунок 1.5 – Групи факторів, що сприяють та стримують розвиток інноваційного підприємництва [81]

В цілому, усі фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва можна поділити на політичні, економічні, соціальні та технологічні. Політичні якраз і стосуються нормативно-правової бази, яка регулює інноваційне підприємництво, інноваційну політику держави, гарантує захист інтелектуальної власності тощо. Економічні фактори впливають через загальну економічну ситуацію в країні, рівня інфляції, вартості сировини, новітніх технологій, доступу до кредитних коштів тощо. Соціальні чинники впливають через сприйнятливість суспільства до інновацій, їх потреби та смаки, демографічну ситуацію тощо. Технологічні фактори полягають у доступі підприємства до новітніх технологій, швидкості трансферу та освоєння останніх досягнень науки та техніки.

Досить цікавою є думка О.М. Гавриш, В.П. Пильнова та О.В. Пісковець, які зазначають, що на ефективність інноваційного підприємництва, а особливо на його очікувані результати впливають різні фактори. Фактори впливу на очікувані результати від інноваційного підприємництва наведено на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Фактори впливу на очікувані результати від інноваційного підприємництва [12]

З наведеної класифікації факторів впливу на очікувані результати від інноваційного підприємництва можемо зробити висновок, що першочергове значення віддається кадровому забезпеченню. На перший план виходить креативність, творчість та креативний менеджмент на підприємстві. Оскільки основою інноваційного підприємництва є ідея, яка надалі перетворюється у конкурентну інновацію. Акумулюють креативні ідеї працівники, які надалі й беруть активну участь в її реалізації. На другому місці по значенню знаходяться фінансові ресурси підприємства. Щоб здійснювати активно інноваційну діяльність підприємства повинні мати достатній фінансовий запас. Будь-яке впровадження інновацій, проведення науково-дослідних робіт вимагає значних фінансових вкладень.

Можемо відмітити, що велика кількість науковців при виділенні факторів впливу на розвиток інноваційного підприємництва ігнорують інформаційні ресурси, що є невірним підходом. Оскільки нині інформація є важливим атрибутом прийняття ефективних управлінських рішень. Завдяки їй новатори стежать за останніми трендами та тенденціями в світі, визначають актуальні потреби споживачів та клієнтів, дізнаються про програми підтримки інноваційного підприємництва та багато іншої корисної інформації. Тому недооцінювати інформаційні ресурси не можна, бо їх роль у розвитку інноваційного підприємництва лише зростає.

Основними необхідними умовами для сучасного інноваційного підприємництва є [17]:

- підвищення якості наукового потенціалу;
- вдосконалення науково-технічного потенціалу;
- формування висококваліфікованих продуктивних сил; створення належної законодавчої бази; залучення інвестицій в інновації;
- формування розвиненої ринкової інноваційної інфраструктури.

На основі розглянутого матеріалу на рисунку 1.7 можемо представити основні елементи інноваційного підприємництва.

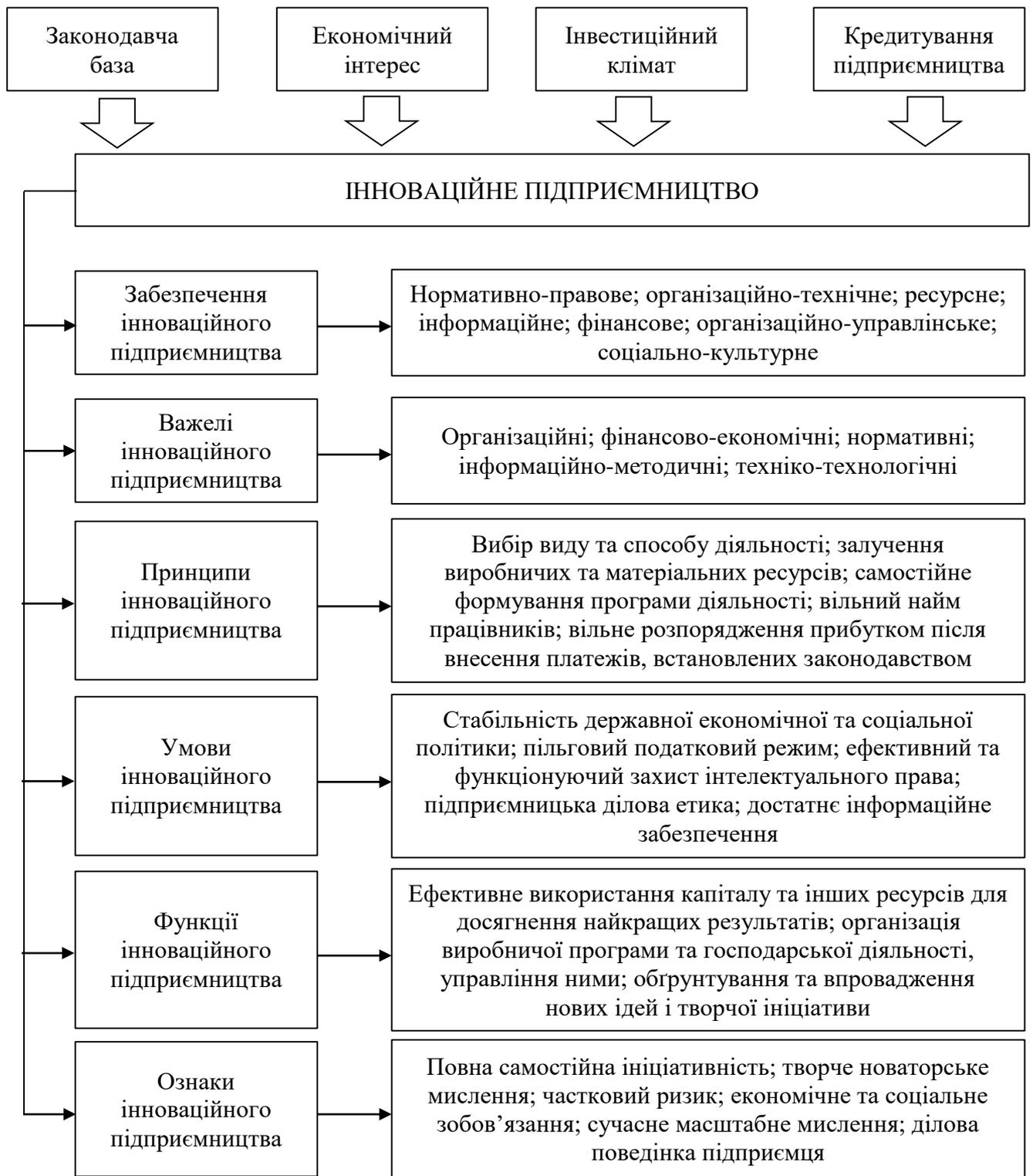

Рисунок 1.7 – Основні елементи інноваційного підприємництва [12]

Кожне сучасне підприємство, яке прагне бути успішним на ринку повинно генерувати інноваційні ідеї та реалізовувати їх з метою підвищення своєї конкурентоспроможності. Держава з свого боку через свою владу та надані

преференції створює можливості для розвитку інноваційного підприємництва. Високорозвинуті країни світу перші зрозуміли важливість інноваційного підприємництва та активно вкладають у нього, стимулюють, розвивають державно-приватне партнерство, розбудовують інноваційну інфраструктуру та багато чого іншого. Саме активний розвиток інноваційного підприємництва є однією з головних умов забезпечення економічного зростання не лише окремих суб'єктів господарювання, але й нації в цілому.

Таким чином, на розвиток інноваційного підприємництва мають вплив різноманітні фактори, які умовно можна поділити на внутрішні та зовнішні. Перші залежать виключно від стану підприємства, його внутрішніх можливостей. Зовнішні фактори залежать від умов, які існують в зовнішньому середовищі, до них підприємства повинні адаптуватися. Зовнішні фактори створюють умови для розвитку інноваційного підприємництва, ключову роль у даному питанні відіграє держава через прийняття нормативно-правових актів, регулювання інноваційних процесів тощо. Існує велика кількість як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, які впливають на розвиток інноваційного підприємництва. Загалом вони можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. До зовнішніх факторів належать політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори. До внутрішніх факторів можна віднести: фінансовий стан підприємства, кадровий потенціал, організаційно-управлінські процеси, стиль керівництва, матеріально-технічне забезпечення, доступ до інформації та інші фактори внутрішнього середовища.

Україна нині, як ніколи потребує радикальних змін та потребує активізації інноваційного підприємництва, яке може стати драйвером для економічного розвитку держави. У даному плані наша країна значно відстає від передових держав світу. З огляду на зазначене для нашої держави особливо актуальним є вивчення моделей та видів інноваційного підприємництва в контексті міжнародного досвіду їх реалізації. Це дозволить вивчити кращі міжнародні практики ведення інноваційного бізнесу та з урахуванням вітчизняних реалій використати його. Дане питання розглянемо далі у даній кваліфікаційній роботі.

1.3 Моделі та види інноваційного підприємництва в контексті міжнародного досвіду їх реалізації

Загальновідомо, що підприємництво сприяє економічному зростанню держави через його позитивний вплив на національну економіку. У міжнародній практиці існують декілька моделей та видів інноваційного підприємництва. Досить цікавим є підхід запропонований українськими вченими С.В. Тютюнниковою та О.А. Фрідман [65], які моделі інноваційного підприємництва розділяють на моделі відкритих інновацій та моделі закритих інновацій.

За моделлю відкритих інновацій підприємство активно залучає ресурси із зовнішнього середовища, користується послугами консалтингових компаній, передає їм функції, пов'язані з інноваційною діяльністю. Тоді, як модель закритих інновацій передбачає здійснення інноваційної діяльності підприємствами виключно за рахунок власних сил та власних коштів. У другому випадку підприємства мають змогу покладатися виключно на власні сили та внутрішнє фінансування. Таку модель інноваційного підприємництва сповідують переважно великі високоприбуткові підприємства, які в своєму штаті мають спеціалізовані структурні підрозділи, що займаються інноваційною діяльністю, науково-дослідні лабораторії тощо [45].

Відкрита модель інноваційного підприємництва інтегрована в зовнішнє бізнес-середовище та активно взаємодіє з іншими підприємствами-партнерами при здійсненні інноваційної діяльності. Відкрита модель інноваційного підприємництва включає у себе два різновиди:

– «відповідає моделі відкритих інновацій і таким нелінійним моделям інноваційного процесу, як G4 – японська модель передового досвіду, яка спирається на паралельну діяльність інтегрованих груп і передбачає розвиток вертикальної (усередині підприємства) і горизонтальної (між підприємствами) інноваційної співпраці; G5 – модель стратегічних систем і мереж, що передбачає створення та функціонування внутрішніх і зовнішніх інноваційних мереж, що забезпечують ефективну співпрацю їх учасників у інноваційному процесі;

– має характеристики еталонної інноваційної бізнес-моделі диригування, яка, як визначає Л. Федулова, започаткована на співробітництві з іншими компаніями на основі системи управління взаємовідносинами або управління мережею партнерів, кожний з яких зацікавлений у найкращих результатах. Диригенти розподіляють ризик і прибуток зі своїми партнерами, але зіштовхуються з небезпекою перетворення партнера в конкурента (приклади компаній: Apple, Boeing). Особливість моделі: технологічна перевага координатора [66]».

Закрита модель інноваційного підприємництва при здійсненні інноваційної діяльності орієнтується виключно на внутрішнє середовище підприємства та також має два різновиди:

– «відповідає моделі закритих інновацій і таким лінійним моделям інноваційного процесу, як G1 і G2, що передбачають самостійне здійснення підприємством інноваційного ланцюжка: інноваційна ідея – інтелектуальний продукт-новація – дослідний зразок – дослідна партія – серійна інноваційна продукція; лінійна спряжена модель G3, що включає прямі та зворотні зв'язки учасників певних стадій інноваційного процесу в межах підприємства;

– має характеристики еталонної інтеграційної інноваційної бізнес-моделі, що передбачає повний контроль підприємством інноваційного процесу з метою одержання лівової частки прибутку. Компанії беруть на себе більшу частину інвестицій і відповідно ризиків (приклади компаній: BMW, Intel). Особливістю моделі є значні первинні витрати [66]».

Необхідно підкреслити, що еталонна бізнес-модель комерційного ліцензування для підприємств, які бажають отримати прибуток від своїх ідей та інтелектуальних активів, не вкладаючи коштів у комерціалізацію [66], є не моделлю інновацій та підприємництва, а комерційною реалізацією інновацій. Венчурна модель інноваційного підприємництва [72] є модифікацією відкритої бізнес-моделі так, як одним із основних бізнес-процесів венчурного інноваційного підприємництва є залучення зовнішніх інвесторів, тобто ця модель певною мірою забезпечує відкритість до інноваційного процесу. Формування та впровадження відкритої моделі інноваційного підприємництва базується на процесі її

цифрування як орієнтації на електронну економіку, нову економіку з широкомасштабною кооперацією через Інтернет, до якої входять сектори економіки, пов'язані з мережевими послугами.

Слід зазначити, що нинішній етап розвитку є цифровим, який характеризується широким впровадженням інформаційних технологій у всі сфери народного господарства. Саме тому традиційні моделі бізнесу B2B і B2C доповнюються моделями eB2eB («електронний бізнес електронному бізнесу»); eB2eC («електронний бізнес електронному споживачу»). Цифровізація бізнес-процесів є основою формування цифрових бізнес-моделей інноваційного підприємництва [30], які, по-перше, є е-варіантом мережі відкритої моделі інноваційного підприємництва, впровадження якого в бізнес-практику передбачає застосування сучасних ІТ-технологій та інтернет-ресурсів підприємництва та інноваційної діяльності.

Колектив науковців Л.М. Степасюк, Н.М. Суліма та О.В. Величко на практиці виділяє три основні види інноваційного підприємництва [57]:

- інноваційна діяльність у сфері техніко-технологічного забезпечення виробництва;
- інноваційна діяльність у сфері збільшення виробництва, підвищення якості і здешевлення продукції;
- інноваційна діяльність у сфері соціальної політики.

Інноваційна діяльність у сфері техніко-технологічного забезпечення виробництва пов'язана з процесом кількісного та якісного оновлення виробничого потенціалу, який спрямований на зростання продуктивності праці, економію ресурсів й відповідно максимізації на цій основі прибутку.

Інноваційна діяльність у сфері збільшення виробництва, підвищення якості і здешевлення продукції передбачає роботу підприємства по удосконаленню якісних та кількісних характеристик продукції, її здешевлення, розширенню асортименту продукції з метою найповнішого задоволення потреб споживачів.

Інноваційна діяльність в сфері соціальної політики поєднує у собі економічну та соціальну ціль. Вона направлена на створення та поліпшення безпечності умов

праці, покращення сфери послуг для споживачів, створення оптимального періоду відпочинку. На разі популярність зростає третього виду інноваційного підприємництва, тобто заснованого на соціальній політиці, що обумовленою потребою підприємств дбати про свою репутацію та брати участь у розв'язанні соціальних проблем.

Що стосується організації інноваційного підприємства, то у науковій літературі виділяють три способи [51]:

- «інноваційна діяльність на основі внутрішньої організації, коли інновація створюється та / (або) освоюється всередині підприємства її створеним спеціалізованими структурними підрозділами;

- контрактний спосіб організації інноваційного підприємництва, коли замовлення на створення та / (або) освоєння інновації розміщується між сторонніми організаціями;

- інноваційна діяльність на основі зовнішньої організації за допомогою венчурних фондів, коли підприємство для реалізації інноваційного проекту засновує дочірні венчурні фірми для залучення додаткових фінансових ресурсів з метою реалізації інноваційних проектів.

Другий спосіб організації інноваційного підприємництва є найпоширенішим, коли підприємство оформлює замовлення на розробку новизни, а освоює їх самостійно. Перший спосіб організації інноваційного підприємництва є не досить поширеним в Україні через брак фінансових ресурсів на вітчизняних підприємствах. Як результат вони у своєму штаті не мають спеціалізованих структурних підрозділів, які б займалися цілеспрямованою інноваційною діяльністю. Тоді, як у розвинених країнах світу найбільш поширеним є спосіб організації інноваційної діяльності всередині підприємства.

О.В. Ходаківська, І.А. Гнатенко, Т.О. Дяченко Т.О. та І.М. Сабій [68] вважають, що традиційна модель підприємницької діяльності суттєво відрізняється від інноваційної. Особливо це стосується у частині використання ресурсів (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Ресурси у залежності від моделей підприємництва в умовах інноваційної економіки [68]

Назва ресурсів	Традиційна модель підприємництва	Інноваційна модель підприємництва
1	2	3
Управлінські ресурси	Усталені управлінські ресурси з мінімальними змінами та низьким рівнем адаптації до умов зовнішнього середовища	Швидkozмінні, адаптовані до зовнішнього середовища та змінного попиту населення
Фінансові ресурси	Грошові вкладення менш ризикові внаслідок низьких ризиків від традиційної діяльності	Висока ймовірність фінансових втрат внаслідок підвищеного ризику. Висока ймовірність отримання надприбутків внаслідок виходу на місцевий ринок з принципово новим видом продукції; запровадження цінової стратегії «зняття вершків»; можливості виходу за межі національного ринку з новим продуктом
Виробничі ресурси	Застарілі виробничі фонди, які майже не вимагають змін та оновлення внаслідок впровадження нових технологій	Необхідність постійного оновлення виробничих фондів внаслідок диверсифікації виробництва та випуску інноваційної продукції
Трудові ресурси	Опір персоналу до особистих якісних змін, відсутність мотивації до перенавчання та підвищення кваліфікації	Наявність персоналу, здатного до систематичного та безперервного навчання. Швидка адаптація персоналу до умов інноваційного виробництва
Інформаційні ресурси	Не вимагають активного залучення інформації із зовнішнього середовища	Необхідність систематичного узагальнення та моніторингу інформації, необхідної для аналізу змін кон'юктури ринку, споживчого попиту та випуску інноваційної продукції у конкурентів
Інфраструктурні ресурси	Не вимагають наявності специфічної інфраструктури, яка підтримує розвиток інноваційного підприємництва	Висока потреба в наявності інноваційної інфраструктури, що забезпечує інноваційну діяльність підприємства: венчурних фондів, бізнес-інкубаторів, технопарків, інноваційно-технологічних центрів, консалтингових центрів тощо

Продовження табл. 1.2

1	2	3
---	---	---

Технологічні ресурси	Не існує потреби у розробці, запровадженні та використанні у поточній діяльності нових видів технологічних ресурсів, необхідних для обслуговування виробництва	Поточна діяльність вимагає широкого залучення, розробки та запровадження інноваційних видів технологічних ресурсів, необхідних для розробки, виробництва та розповсюдження інноваційних товарів або послуг
Організаційні ресурси	Не існує високої потреби у зміні організаційної структури та організації культури підприємства, які необхідні для реалізації інноваційної діяльності	Існує потреба у зміні організаційної структури та організаційної культури підприємства, які необхідні для реалізації інноваційної діяльності.

Можемо зробити висновок про те, що інноваційне підприємництво є більш вимогливим у порівнянні з традиційним. У першу чергу, інноваційне підприємництво вимагає наявності значних внутрішніх ресурсів: фінансових, технологічних, кадрових, організаційних, інформаційних та управлінських. В умовах інноваційного підприємництва необхідна зміна традиційних підходів до ведення бізнесу на інноваційні. За умови допущення помилок при інноваційному підприємстві існує можливість втрати значних коштів, але водночас за умови реалізації плану – підприємства мають змогу отримати великі вигоди. Нинішній етап розвитку економіки є інноваційним, відповідно традиційний тип підприємництва втрачає свою актуальність. Майбутнє виключно за інноваційним підприємством.

У міжнародній практиці для визначення рівня інноваційного підприємництва Всесвітня організація інтелектуальної власності щорічно формує Глобальний інноваційний індекс. Даний індекс характеризує інноваційний розвиток країни та враховує такі 7 ключових індикаторів: інституційне середовище, людський капітал і дослідження, інфраструктура, ринковий досвід, бізнесовий досвід, отримання знання та технології (науково-практичні результати), результати творчої діяльності. В узагальненому даний індекс враховує наявні ресурси країни та створені умови для розвитку інноваційного підприємництва, а також досягнуті практичні результати в здійсненні інноваційної діяльності. У таблиці 1.3 наведено Глобальний інноваційний індекс країн за 2021 р.

Таблиця 1.3 – Глобальний інноваційний індекс країн за 2021 р. [77]

Країна	Загальна позиція	Індикатори						
		Інституційне середовище	Людський капітал і дослідження	Інфраструктура	Ринковий досвід	Бізнесовий досвід	Отримання знання та технології (науково-практичні результати)	Результати творчої діяльності
Швейцарія	1	13	6	2	6	4	1	2
Швеція	2	9	2	3	11	1	2	5
США	3	12	11	23	2	2	3	12
Велика Британія	4	15	10	10	4	21	10	4
Корея	5	28	1	12	18	7	8	8
Нідерланди	6	6	14	16	31	5	7	7
Фінляндія	7	2	4	11	19	6	5	16
Сінгапур	8	1	9	15	5	3	13	17
Данія	9	8	5	5	7	11	14	13
Німеччина	10	17	3	21	20	12	9	11
Естонія	21	22	34	8	10	29	22	15
Латвія	38	29	46	55	45	40	45	39
Польща	40	38	37	41	60	38	36	50
Україна	49	91	44	94	88	53	33	48
Грузія	63	35	60	85	34	61	75	74

На основі наведених даних можемо зробити висновок про те, що найбільш інноваційною країною є Швейцарія. У даній країні створені найкращі умови для існування та розвитку інноваційного підприємництва. Також у трійку лідерів входить Швеція та США. У звіті з Глобального інноваційного індексу зазначається, що у 2021 р. в умовах пандемії Covid-19 більшість країн збільшували інвестиції у інноваційну діяльність. Це підтверджує те, що інноваційні ідеї мають вагомe значення для подолання пандемії та забезпечення економічного зростання. Найбільше у 2021 р. компанії вкладали у цифровізацію, впровадження сучасних інформаційних технологій. Іншою тенденцією є те, що у джерелах фінансування інновацій зростала частка державних коштів. Зазначене свідчать про збільшення у країнах світу державної фінансової підтримки інноваційного підприємництва.

Україна у даному рейтингу посідає 49 позицію та знаходиться позаду високо розвинутих країн світу та великої частини тих, які розвиваються. Найгірші позиції Україна має по таким індикаторам як інституційне середовище та інфраструктура. Відповідно нашій країні слід розвивати інфраструктуру, зокрема через створення технопарків, а також удосконалювати нормативно-правове поле регулювання інноваційної діяльності. На рисунку 1.8 можемо спостерігати динаміку позиції України у Глобальному інноваційному індексі за 2015-2021 рр.

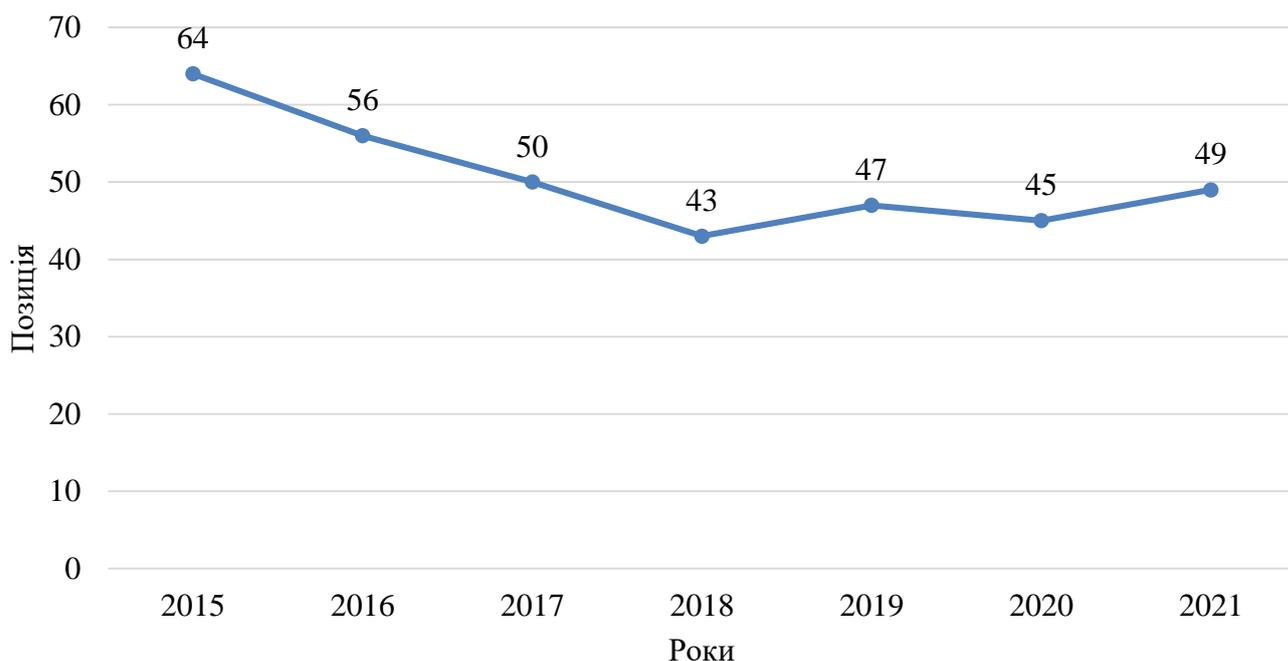

Рисунок 1.8 – Динаміка позиції України в Глобальному інноваційному індексі за 2015-2021 рр. [77]

Позиції України протягом аналізованого періоду постійно змінювалися. Найгірша позиція була зафіксована у 2015 р., коли Україна посідала 64 місце. У період з 2015 р. по 2018 р. ситуація для України покращувалася і вона зайняла 43 позицію. Після цього розвиток загальмувався і за результатами 2021 р. Україна займала уже 49 позицію. Проте, слід зазначити, що погіршення позиції обумовлене тим, що інші країни розвивалися більш високими темпами.

В світі активно розвивається інноваційне підприємництво. Головним генератором розвитку інноваційного підприємництва є малі підприємства, які

реалізують різні інноваційні проекти. Ю.Г. Горященко на основі власного дослідження відібрала 10 найбільших стартапів сучасності (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4 – Десять найкращих стартапів сучасності [83]

№	Стартапи з найвищим рейтингом	Сфера діяльності, (країна)
1	Coinbase (2012)	Cryptocurrency (Bitcoin), Fintech, Digital Mobile (США)
2	Hotmart (2011)	Digital Marketing, Marketplaces, Software(Бразилія)
3	Canva (2012)	Web Design, Simple Graphic Design, Photo Editing, Web Apps (Австралія)
4	Telegram (2013)	Instant Messaging, Security, Text Message, Cyber Security, Mobile, Social Media
5	Coursera (2012)	Edtech, Education, Enterprise, Internet (США)
6	Giphy (2013)	Internet, Photo Sharing, Search Engine (США)
7	IFTTT (2010)	Services, Information, Notifications, Technology, Internet (США)
8	Buffer (2010)	Twitter, Automation, Social, Media (США)
9	WeChat (2012)	Mobile, Mobile Apps, Social Media (Китай)
10	Duolingo (2011)	E-Learning, Education, Internet, Language Learning (Гватемала)

У світі постійно розробляють та реалізують різноманітні стартапи, які приносять авторам креативних ідей мільйони доларів США, а суспільству задоволення їх потреб. Згідно світових прогнозів у наступні 10 років популярними будуть стартапи у сфері цифровізації, роботизації, екологізації. Також передбачається поглиблена кооперація приватних структур з освітніми закладами, державними органами в реалізації особливо важливих суспільних інноваційних проектів. Тобто розвиток державно-приватного партнерства. Відповідно до Рамкової програми Європейського союзу з досліджень і технологічного розвитку «Європа-2030», для Євросоюзу до 2030 р. [50] буде характерно фінансування проектів з високою «соціальною віддачею» і створення «відкритих екосистем для досліджень, інновацій і освіти». За результатами 2020 р. в Україні нараховувалося близько 208 стартапів, для порівняння за цей же період в США було 66320 стартапів. «Найвищий рейтинг у The Startup Ranking в 2020 р. серед українських стартапів здобув стартап у сфері Email та електронного маркетингу SendPulse

(створений 2015 р.). Інші успішні вітчизняні стартапи, які ввійшли у рейтинг Top–Ukraine –Serpstat, Shafa, Snovio, Mailtrap, uKit та ін. Серед продуктів вітчизняних стартапів – додаток з віртуальним другом-психологом; мобільний асистент для ведення приватної практики в сфері краси; платформа для кастингу акторів і моделей, яка працює на основі машинного навчання; підіймальний стіл з акрилового каменю з вбудованим живленням та технологією машинного навчання для більш ефективної і здорової роботи; онлайн-сервіс для фінансового обліку в малому та мікро-бізнесі; перший портативний пристрій, що перетворює звичайну воду на ефективний проти 99,9% мікробів санітайзер тощо. Найбільша кількість українських стартапів зосереджена у lifestyle, AI (штучний інтелект), big data, healthcare» [16].

Україна суттєво поступається у розвитку інноваційного підприємництва. З огляду на це доцільно нашій державі вивчати та наслідувати кращий міжнародний досвід з підтримки та розвитку інноваційного підприємництва. Особливо актуальне це в умовах нагальної потреби у зміцненні національної економіки країни та вступу України в ЄС.

Таким чином, у сучасній міжнародній практиці заведено виділяти дві моделі інноваційного підприємництва: відкриту та закриту. Перша передбачає активну співпрацю підприємства з іншими організаціями, бізнес-структурами, інвесторами при здійсненні інноваційної діяльності. Закрита модель інноваційного підприємництва передбачає реалізацію інноваційних проєктів підприємством власними силами, без залучення сторонніх структур. На основі вивчення Глобального інноваційного індексу встановлено, що найбільш інноваційною державою є Швейцарія, Україна посідає лише 49 позицію. Нашій країні з метою зміцнення національної економіки слід вивчати та використовувати кращий міжнародний досвід з питань розвитку інноваційного підприємництва.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «УСБК»

2.1. Проблеми та перспективи розвитку допоміжних послуг у сфері добування нафти та природного газу

Для України важливого значення має власний видобуток природного газу та нафти. Оскільки це забезпечує національну енергетичну безпеку країни. До того ж дана галузь є важливою ланкою у національній економіці країни. Великі обсяги видобутку нафти та газу дозволяли б не лише гарантувати внутрішнє споживання, але й частину з нього експортувати до сусідніх держав, зокрема країн членів ЄС. Особливо важливо зазначене в умовах воєнного стану та припинення будь-яких політичних та економічних відносин з Російською Федерацією, яка була головним постачальником природного газу та нафти до України та країн ЄС. Відтак, перед Україною постає важливе завдання щодо забезпечення власним видобутком власних потреб.

Адже, уже зараз через війну Україна опинилася в умовах дефіциту пального та газу. Як далі ситуація розвиватиметься невідомо, існує високий рівень ризику та невизначеності. Тому важливо збільшувати власний видобуток природного газу та нафти. Основні резерви для цього криються у пошуку та розробці нових свердловин, а для цього важливе розвивати послуги щодо пошуку і буріння нових свердловин. Повноцінному видобутку природного газу та нафти передують розвідка їх покладів з наступним бурінням свердловин. Існує окрема допоміжна галузь в Україні, яка здійснює допоміжну діяльність по видобутку корисних копалин та займається бурінням свердловин. Зокрема, одним з підприємств України, які надає такі послуги є й об'єкт дослідження у кваліфікаційній роботі – товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія». Тому доречно провести аналіз стану та перспектив розвитку даної галузі.

Для початку важливо визначити кількість підприємств, які офіційно зареєстровані та надають послуги по бурінню свердловин. В Україні підприємства, які функціонують в даній галузі класифікуються згідно КВЕД та повинні бути зареєстровані за кодом 09.10 – надання допоміжних послуг у сфері добування нафти та природного газу. Діяльність по бурінню свердловин відноситься до допоміжних в області видобутку нафти та природного газу. На рисунку 2.1 наведено динаміку офіційно зареєстрованих підприємств за КВЕД 09.10 у 2016-2020 рр.

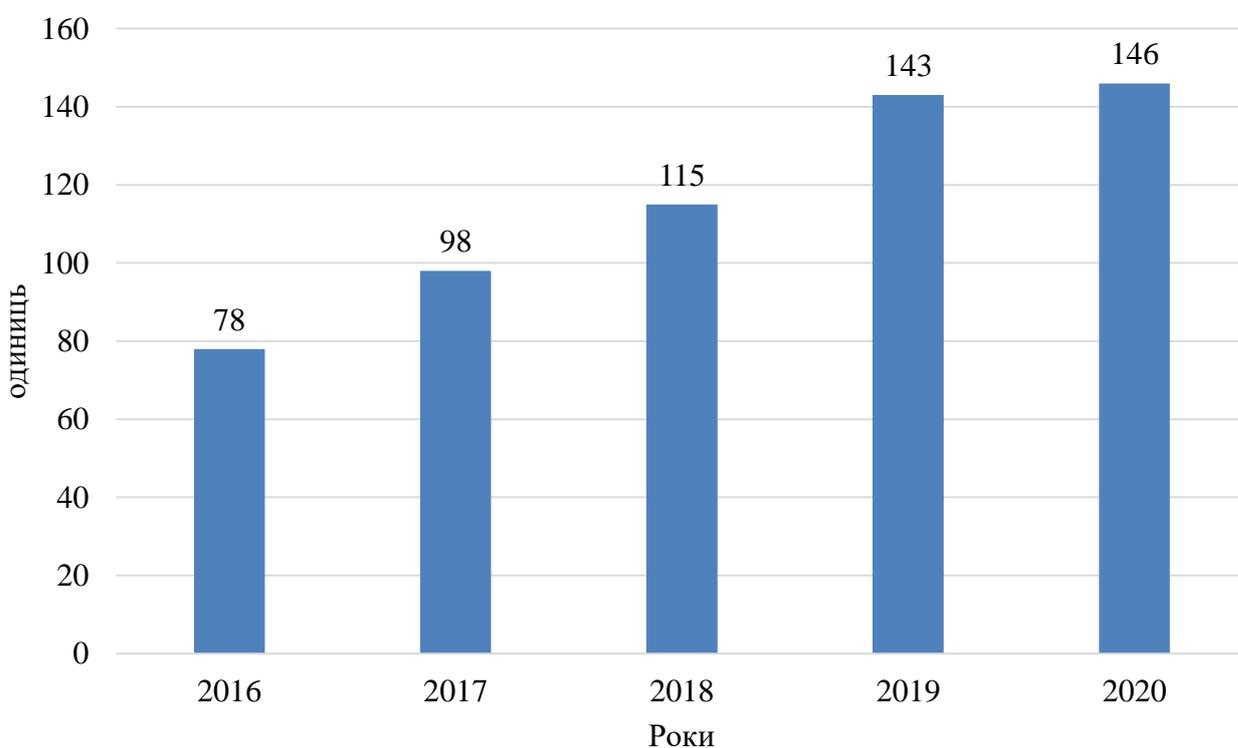

Рисунок 2.1 – Динаміка офіційно зареєстрованих підприємств за КВЕД 09.10 у 2016-2020 рр., одиниць [53]

Згідно наведених даних протягом останніх 5 років кількість підприємств, які надавали допоміжні послуги у сфері добування нафти та природного газу в Україні зростає. Це є першим індикатором активного розвитку даної сфери. Так, за 2016-2020 рр. кількість підприємств даної галузі зросла з 78 одиниць до 146 одиниць. Найбільший приріст зафіксований у період 2018-2019 рр., коли їх кількість зросла на 28 одиниць. У 2020 р. їх приріст сповільнився та склав всього лише 3 одиниці.

Це обумовлено впливом пандемії Covid-19 та сокращенням інвестицій у всі галузі народного господарства. На момент проведення дослідження офіційно опублікованих даних за 2021 р. не було. Можемо спрогнозувати, що при завершенні війни на території України даний сектор буде лише розвиватися, оскільки зростатиме потреба у власному видобутку нафти та природного газу.

Для підтримки газовидобувної галузі в Україні стартувала програма «20/20», яка є стратегією розвитку енергетичної промисловості країни. Точних даних щодо кількості свердловин не має, оскільки Державна служба статистики не відображає таку інформацію. У вільному доступі представлена лише інформація по окремих підприємств. Зокрема, найбільша газовидобувна компанія України – АТ «Укргазвидобування» у 2020 р. мала 201 свердловину, з якої видобували природний газу. На рисунку 2.2 наведено динаміку кількості газових свердловин АТ «Укргазвидобування».

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості газових свердловин АТ «Укргазвидобування» у 2016-2020 рр., одиниць [46]

Як бачимо, найбільша газовидобувна компанія Україна протягом 2016-2020 рр. стабільно збільшує кількість газових свердловин. Зокрема, за аналізований період їх кількість зросла з 71 одиниці до 201 одиниць. Протягом 2020-2021 рр.

було відкрито 70 нових газових свердловин. Найбільша кількість нових свердловин була відкрита у 2018 р. в кількості 43 одиниці.

Зазначимо, що діяльність по бурінню свердловин є досить вартісною та вимагає залучення значних інвестицій. Адже, обладнання для проведення розвідувальних та бурових робіт є дороговартісним. До того ж постійно відбуваються розробки інноваційних технологій у сфері буріння, які є більш ефективнішими, а їх освоєння вимагає додаткових фінансових ресурсів. Держава активно підтримує такі підприємства та на умовах державно-приватного партнерства спонсорує буріння свердловин. Це пов'язано з тим, що такі компанії забезпечують задоволення не лише власних інтересів, але й національних. На рисунку 2.3 наведено динаміку освоєних інвестицій підприємствами, що задіяні у сфері буріння свердловин.

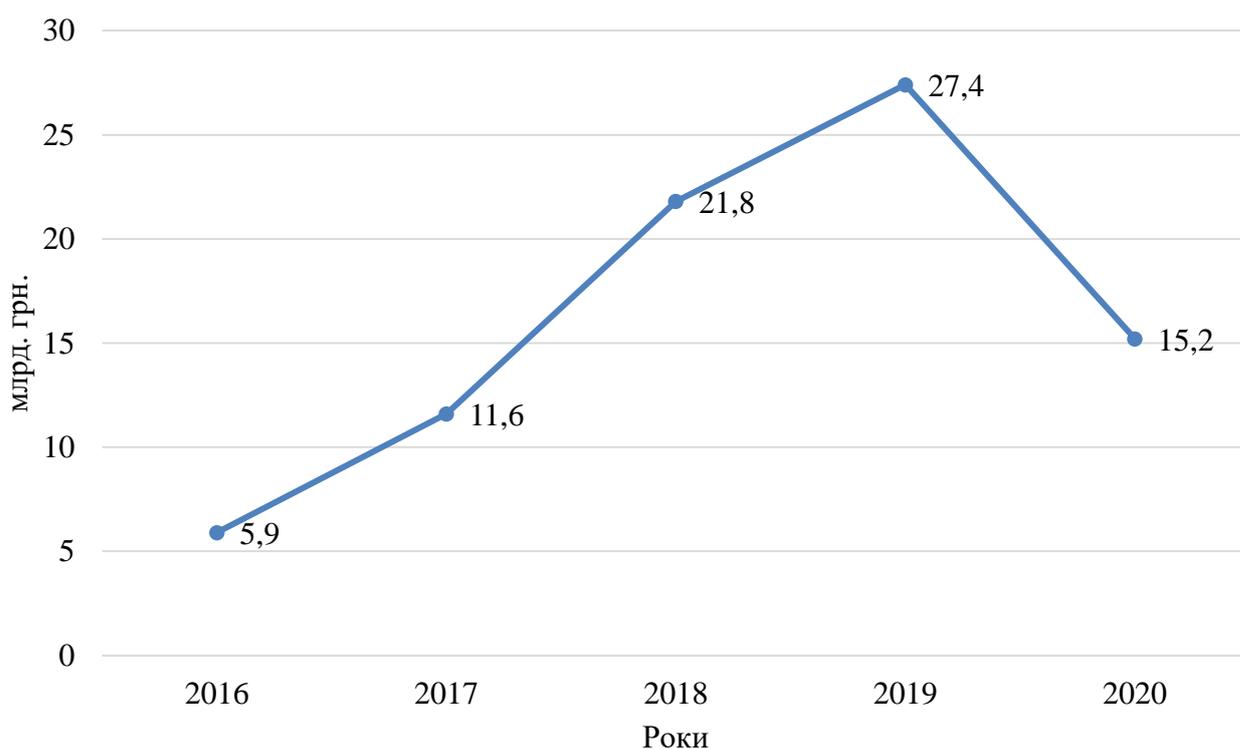

Рисунок 2.3 – Динаміка освоєних інвестицій вітчизняними підприємствами, що задіяні у сфері буріння свердловин у 2016-2020 рр., млрд. грн. [53]

З наведених даних бачимо, що протягом 2016-2019 рр. обсяги освоєних інвестицій вітчизняними підприємствами у сфері буріння свердловин щорічно збільшувалися. Свого максимуму вони досягли у 2019 р. і склали 27,4 млрд. грн.

У звітному році вони зменшилися і склали 15,2 млрд. грн. Зменшення інвестицій обумовлено пандемією Covid-19, скороченням витрат та очікуваною можливою економічною кризою.

Безпосередньо підприємства за рахунок власних коштів не можуть покрити реальні потреби у фінансуванні. Тому їм доведеться залучати партнерів, іноземних інвесторів, створювати кластери, брати участь у державно-приватних програмах тощо. У цілому наявність покладів нафти та газу на території України є досить високими, тому перспективи буріння свердловин є високими.

На рисунку 2.4 відображено динаміку обсягів буріння свердловин в натуральних значеннях.

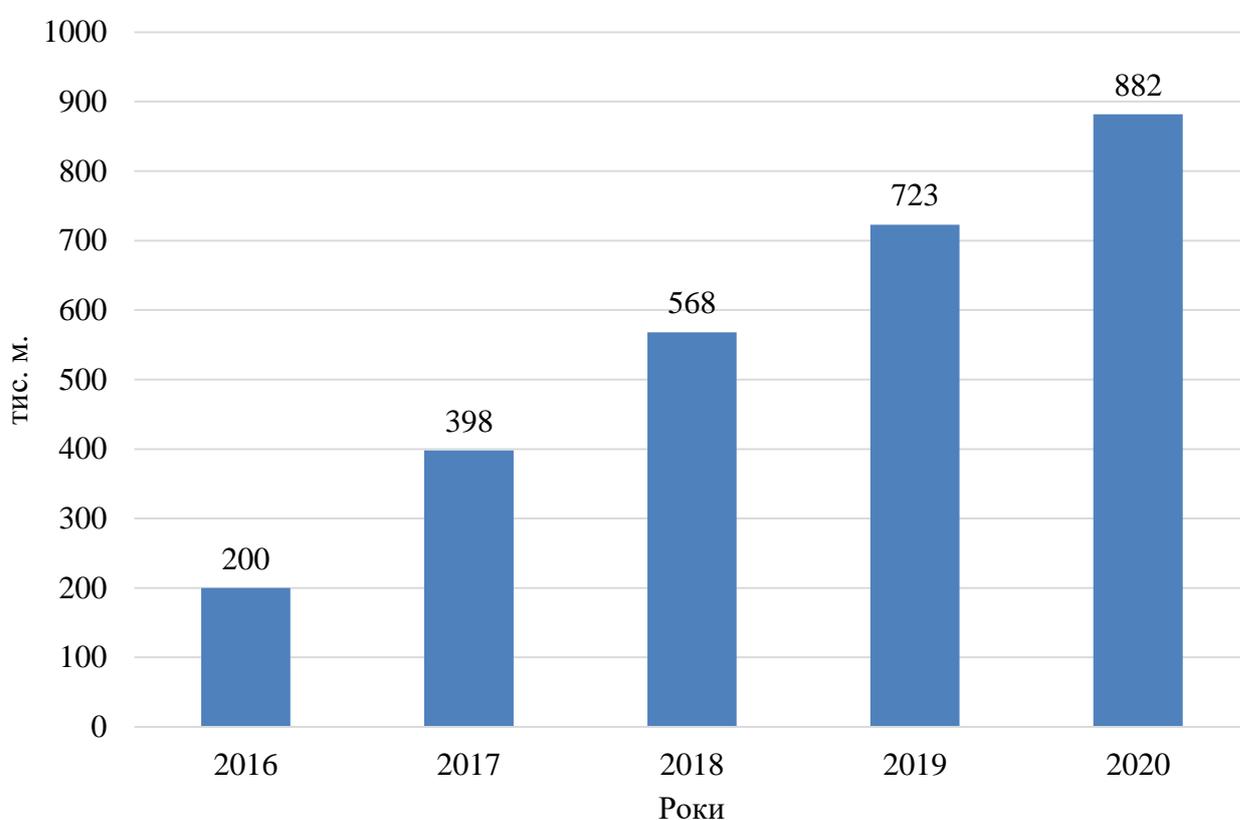

Рисунок 2.4 – Динаміка обсягів буріння свердловин за 2016-2020 рр. в натуральних значеннях, тис. м. [46]

Завдяки зростанню кількості відкритих нових свердловин збільшилися й обсяги їх буріння. За результатами 2020 р. загальні обсяги буріння свердловин склали 882 тис. метрів. Для порівняння у 2016 р. вони склали 200 тис. метрів.

Відповідно зростання складає 4,5 рази за останні 5 років. Слід зауважити, що за останні роки діяльність по бурінню свердловин значно розвинулася, були освоєні колосальні обсяги інвестицій, залучені передові технології. Це дозволило відкривати надглибокі свердловини. Зокрема, у 2020 р. було пробурено надглибоку розвідувальну свердловину глибиною 6200 метрів на Комишнянському родовищі, що знаходиться у Полтавській області [42].

Загалом можемо констатувати, що галузь буріння свердловин в Україні активно розвивається й має високі перспективи для розвитку. Водночас існують як можливості для подальшого розвитку даної галузі, так і перешкоди. Власне головною перешкодою наразі є проблема забезпечення підприємств сучасними буровими верстатами. Існуючий парк бурового обладнання вітчизняних підприємств практично зношений. Їх оновлення здійснюється повільними темпами і підприємства за рік мають змогу придбати лише 1-2 нових верстатів, що є доволі низьким показником. До того ж бурові верстатів, які використовують більшість вітчизняних бурових компаній, є морально і фізично застарілими, споживають орієнтовно на 40 % більше енергії, а їх продуктивність нижча у 3-4 рази, якщо порівнювати з надсучасним буровим обладнанням американського виробництва. Саме даний фактор є основним, який стримує розвиток буріння свердловин та максимізації видобутку природного газу й нафти.

Попередні підрахунки економістів свідчать, що бурові компанії потребують щорічної закупівлі приблизно 30 нових верстатів. Тоді, коли зараз вітчизняні підприємства в середньому купують 2-3 таких новітніх свердловин. Тому більшість розвідувальних та бурових робіт здійснюється застарілим обладнанням. Через це успішність таких свердловин складає лише 20-30 %. Оскільки бувають випадки, коли свердловина майже закінчена та вичерпана, але старим обладнанням не має змоги пробити значні пласти солей. Як наслідок велика кількість розпочатих свердловин не завершені.

Загалом буровими компаніями використовуються два види верстатів для буріння свердловин: не глибокої глибини до 3000 метрів, а також для буріння глибоких свердловин від 3000 метрів та до 9000 метрів. Взагалі серед вітчизняних

підприємств лише декілька володіють свердловими верстатами для здійснення глибоких свердловин. Тому на даному етапі важливим завданням є придбання вітчизняними буровими компаніями новітнього обладнання, бажано американського виробництва, яке є більш прогресивним та ефективнішим.

Перспектив щодо розвитку діяльності по бурінню свердловин додає її важливість для енергетичної безпеки України. Тому український уряд розробляє та впроваджує різноманітні програми для підтримки даної діяльності. Найбільш масштабною є програма «20/20», які передбачає у наступні роки [46]:

- забезпечити обсяги буріння майже 400 тис. метрів;
- здійснити модернізацію 17 бурових верстатів власного фонду;
- провести тендера на закупівлю 30 нових бурових верстатів;
- проведення 3Д сейсміки 17 родовищ (більше 1,5 тис м²);
- закупити апаратне та програмне забезпечення для моделювання та інтерпретації геоданих;
- проведення масштабної програми операцій з ГРП;
- закупити верстати для капітального ремонту свердловин;
- провести 250 операцій КРС (капітального ремонту свердловин) власними силами та із залученням зовнішніх підрядників;
- проведення модернізації чи будівництво 10 ДКС;
- впровадження комплексної програми автоматизації роботи свердловин;
- встановлення міні-компресорів для оптимізації тисків.

Діяльність по бурінню свердловин має надто важливе значення для цілої країни. За співпраці бурових компаній та газовидобувних підприємств можна збільшити видобуток природного газу та нафти до великих обсягів, що забезпечить енергетичну безпеку країни.

Для підведення підсумків дослідження у таблиці 2.1 складено SWOT-аналіз розвитку розвитку допоміжних послуг у сфері буріння свердловин.

Таблиця 2.1 – SWOT-аналіз розвитку допоміжних послуг у сфері буріння свердловин

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Діяльність бурових компаній має важливе національне значення. 2. Наявність державних програм підтримки бурових компаній. 3. Розвинутий газовидобувний та нафтовидобувний сектори в Україні. 4. Наявність потужного науково-технічного потенціалу в Україні. 5. Постійне збільшення кількості газових та нафтових свердловин. 6. Активний розвиток газовидобувної галузі. 7. Наявність не розвіданих родовищ на території України. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Великий знос бурового обладнання. 2. Нестача інноваційних бурових верстатів. 3. Низький рівень фінансового забезпечення бурових компаній. 4. Застаріле обладнання для проведення бурових робіт. 5. Низький рівень успішності проведення бурових робіт, який складає лише 20-30 %.
Зовнішнє середовище	
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ України до ЄС. 2. Залучення приватних, у тому числі іноземних інвесторів. 3. Створення кластерів із залученням бурових компаній та газовидобувних підприємств. 4. Розробка нових програм підтримки діяльності бурових компаній. 5. Технічні переоснащення бурових компаній. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Війна в Україні. 2. Знищення інфраструктури газовидобувних компаній. 3. Банкрутство окремих стратегічних компаній. 4. Високий рівень політико-економічної невизначеності. 5. Високий рівень корупційних схем у даній сфері діяльності. 6. Девальвація національної валюти. 7. Підвищення собівартості проведення бурових робіт.

На основі результатів проведеного SWOT-аналіз можемо констатувати, що сфера буріння свердловин в Україні має низку як можливостей для свого розвитку, так і перешкод. Резерви та перспективи для розвитку даної діяльності є досить високими. Водночас проблемою залишається стан зовнішнього середовища. На даному етапі розвитку головні загрози криються у війні в Україні, яка може бути досить довготривалою. Як наслідок усі інвестиції скоротилися, національна економіка України функціонує лише на 40-45 %, існує високий рівень ризику знищення стратегічно важливої національної інфраструктури. Водночас з позитивних факторів слід відзначити стратегічне значення діяльності по бурінню

свердловин. Оскільки від цього залежать обсяги видобутку природного газу та нафти.

Таким чином, діяльність по бурінню свердловин в Україні є досить розвиненою. Протягом 2016-2020 рр. щорічно зростає кількість підприємств задіяних у даній сфері. На кінець 2020 р. у даній сфері офіційно працювало 146 одиниць підприємств. Найбільша газовидобувна компанія України АТ «Укргазвидобування» на кінець 2022 р. відкрила 35 нових газових свердловин, а їх загальна кількість досягла 201 одиниць. Загальні освоєні інвестиції склали 15,2 млрд. грн. буровими компаніями, а обсяги буріння свердловин за 2020 р. досягли 882 тис. метрів. Водночас дана галузь також має і велику кількість проблем, основна з яких криється у дефіциті іннованих технологій буріння, зокрема відсутності бурових верстатів по бурінню глибових свердловин. Перспективність діяльності по бурінню свердловин є досить високою, оскільки від цього залежить видобуток природного газу й енергетична безпека країни. Державна підтримка набуває важливого значення для підприємств задіяних у сфері буріння свердловин. Перспективним є державно-приватне партнерство у даній сфері, а також створення та розвиток кластерів.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «УСБК»

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія» (далі – ТОВ «УСБК»). Юридична адреса ТОВ «УСБК»: 36007, Полтавська обл., місто Полтава, Київській район, вулиця Заводська, будинок 8А. У таблиці 2.2 наведемо загальну характеристику ТОВ «УСБК».

Таблиця 2.2 – Загальна характеристика ТОВ «УСБК» [63]

№	Найменування статті	Характеристика
1	Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія»
2	Скорочена назва	ТОВ «УСБК»
3	Назва підприємства на англійському	UKRAINIAN SERVICE DRILLING COMPANY LIMITED LIABILITY COMPANY (USDC LLC)
4	Адреса	36007, Полтавська обл., місто Полтава, Київській район, вулиця Заводська, будинок 8А
5	Код ЄДРПОУ	38194778
6	Дата реєстрації	24.05.2012
7	Директор	Дем'янів Сергій Іванович
8	Основний вид діяльності	33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення 09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу
9	Допоміжні види діяльності	25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій та виробів 25.29 Виробництво інших металевих цистерн, резервуарів і контейнерів

ТОВ «УСБК» діє на основі Конституції, Статуту, Господарського законодавства та Цивільного кодексу України. Здійснюючи свою господарську діяльність, вона дотримується національного законодавства та сплачує відповідні збори та податки. ТОВ УСБК має відповідні ліцензії та дозволи на провадження господарської діяльності.

ТОВ «УСБК» офіційно отримало сертифікат управління якістю ISO 9001 для нафтогазової промисловості. ТОВ «УСБК» планує отримати сертифікати ISO 14001 та OHSAS 18001, що дозволить їй вийти на міжнародний ринок та просувати компанію за кордоном. Одним із пріоритетних напрямків політики ТОВ «УСБК» є охорона навколишнього середовища (підтримка ініціатив та програм у сфері охорони навколишнього середовища, у тому числі екологічно-просвітницькі програми, освітні заходи) та охорона здоров'я (підтримка ініціатив та програм у сфері охорони здоров'я та профілактики різних захворювань).

ТОВ «УСБК» реалізує різноманітні проекти соціального партнерства, спрямовані на покращення соціально-економічних умов, соціальний розвиток,

програми підвищення безпеки, ефективності та екологічності, охорони праці, здоров'я та розвитку кар'єри співробітників у регіонах діяльності компанії. Товариство вкладає значні кошти у будівництво об'єктів соціальної сфери та транспортної інфраструктури (реконструкція, капітальний ремонт).

У 2021 році ТОВ «УСБК» почала впроваджувати «7 золотих правил охорони праці», сформульовані Міжнародною організацією праці та які ефективно діють в багатьох компаніях ЄС. ТОВ «УСБК» приділяє велике значення забезпеченню своїх працівників інструктивними, нормативними та методичними матеріалами для виконання своїх обов'язків та функцій. Тому для роз'яснення конкретних вимог до конкретних категорій працівників створено методичні матеріали ТОВ «УСБК».

Зазначимо, що ТОВ «УСБК» надає широкий спектр послуг з буріння та капітального ремонту нафтових і газових свердловин. З травня 2009 року по серпень 2012 року компанія постачала нафтогазове обладнання, а у вересні 2012 року розпочала новий бізнес, а саме капітальний ремонт та буріння нафтових і газових свердловин. Першою свердловиною був Карайкозівський НГКР № 21. Свою діяльність як сервісна компанія ТОВ «УСБК» розпочала з використання орендованої мобільної бурової установки німецького виробництва Salzgitter EA-620. МБУ EA-620 з дизельним приводом призначений для виконання повного комплексу технічних операцій з буріння, розробки та обслуговування нафтових і газових свердловин. Після цього ТОВ «УСБК» придбала 160-тонну пересувну бурову установку ZJ-30 (Китай). Після 5 років роботи ТОВ «УСБК» продовжила розширюватися і на даний момент в наявності є 5 мобільних бурових установок.

Основною метою діяльності ТОВ «УСБК» є досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку від провадження господарської діяльності. Основними цілями ТОВ «УСБК» на 2022 рік є такі:

- збільшити парк МБУ до 8 установок;
- пробурити одну свердловину глибиною до 3500 метрів;
- досягти показника лояльності клієнтів – 90 %;

- розширити дільницю автотранспорту та спецтехніки з метою мінімізації простоїв при переїздах бригад;
- оптимізувати витрати з метою забезпечення стабільної прибутковості підприємства;
- інвестувати кошти в оновлення наявного обладнання та закупівлю нового;
- зменшити строки погашення кредиторської та дебіторської заборгованості;
- збільшити фондвіддачу;
- зменшити середній період оборотності оборотних засобів;
- забезпечення коефіцієнт загальної ліквідності на рівні не менше 1;
- розробити бонусну систему, спрямовану на покращення продуктивності працівників;
- розробити систему навчання для працівників з метою підвищення професійних знань та навичок;
- створити внутрішній канал комунікації працівників;
- створити новинну розсилку для працівників з метою інформування про рішення/події у компанії;
- створити PR-відділ з метою спілкування із зовнішньою аудиторією через мережі «інтернет» та створення бренду підприємства онлайн тощо.

Науково-технологічна діяльність ТОВ «УСБК» спрямована на досягнення головної мети – енергонезалежності України. Фахівці ТОВ «УСБК» завжди шукають ефективні рішення для збільшення видобутку вуглеводнів з використанням новітніх технологій та сучасного обладнання. Крім того, з метою вдосконалення науково-технологічної діяльності підприємства до 2025 року запланована масштабна модернізація матеріальної бази ТОВ «УСБК». Досліджуване товариство працює в нестабільному зовнішньому середовищі з багатьма ризиками. Зокрема, основні фінансові ризики ТОВ «УСБК» такі: нестабільність ринку, волатильність цін, динамічність курсу USD/гривня.

Результативність діяльності ТОВ «УСБК» значною мірою залежить від його клієнтів. Саме реалізуючи послуги клієнтам досліджуване товариство отримує доходи з яких формується кінцевий прибуток. Основними клієнтами ТОВ «УСБК»

є юридичні особи, що пов'язано з специфікою діяльності досліджуваного товариства. На юридичні особи припадає до 80 % усіх клієнтів. Основні послуги, які надає ТОВ «УСБК» юридичним особам є здійснення буріння свердловин, а також проведення ремонту устаткування. Основними клієнтами ТОВ «УСБК» є такі відомі компанії України як: АТ «Укргазвидобування», ПАТ «Укрнафта», «Полтавагазвидобування», «Шебелинкагазвидобування», АТ «УКРТРАНСГАЗ», Філія «Управління магістральних газопроводів «Львівтрансгаз», «УГВ-Сервіс» та інші підприємства. На рисунку 2.5 наведено частку основних клієнтів ТОВ «УСБК».

Рисунок 2.5 – Частка основних клієнтів ТОВ «УСБК», % [63]

Основним клієнтом послуг ТОВ «УСБК» є АТ «Укргазвидобування». Саме даному товариству ТОВ «УСБК» надає основний обсяг послуг, а саме у розмірі 40,5 %. На другому місці знаходиться АТ «Укрнафта», яка забезпечує 15,6 % усіх доходів досліджуваному товариству, а на філію «Полтавагазвидобування» припадає 12,3 % усіх доходів. Це три компанії, які є ключовими клієнтами ТОВ «УСБК» та забезпечують в сукупності до 70 % усіх доходів. Щоб утримувати

основних клієнтів ТОВ «УСБК» намагається удосконалюватися, поліпшувати якість наданих послуг, впроваджує для цього різні інноваційні технології. Адже, конкуренція на ринку буріння свердловин є досить високою. Так, конкуренцію ТОВ «УСБК» на даному ринку складають ПП «Сміт Юкрейн», ТОВ «Хайлон Ойл сервіс і інжиніринг Юкрейн», ТОВ «Мехсервіс груп», ТОВ «Бурова енергетична компанія «Технікс», ТОВ «Спецмехсервіс», ПрАТ «Гірник», ТОВ «АКВАДІА», ТОВ «Реґіон», ТОВ «Денімекс Юкрейн» та інші компанії. АТ «Укргазвидобування» функціонує лише на вітчизняному ринку, а тому клієнтами товариства є лише українські компанії.

У таблиці 2.3 розглянемо обсяги реалізації досліджуваного товариства за основними видами діяльності.

Таблиця 2.3 – Обсяги реалізації ТОВ «УСБК» за КВЕД за 2018-2020 рр.

Види діяльності за КВЕД	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення 2020 р. від:		Відносне відхилення 2020 р. від:	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	2018 р.	2019 р.	2018 р.	2019 р.
33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення	74451,39	65,67	144086,34	70,56	83648,27	61,78	9196,88	-60438,1	12,35	-41,94
09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу	25837,48	22,79	47191,54	23,11	39414,07	29,11	13576,59	-7777,47	52,55	-16,48
Інше	13083,13	11,54	12926,11	6,33	12334,67	9,11	-748,46	-591,44	-5,72	-4,57
Разом	113372	100	204204	100	135397	100	22025	-68807	19,42	-33,69

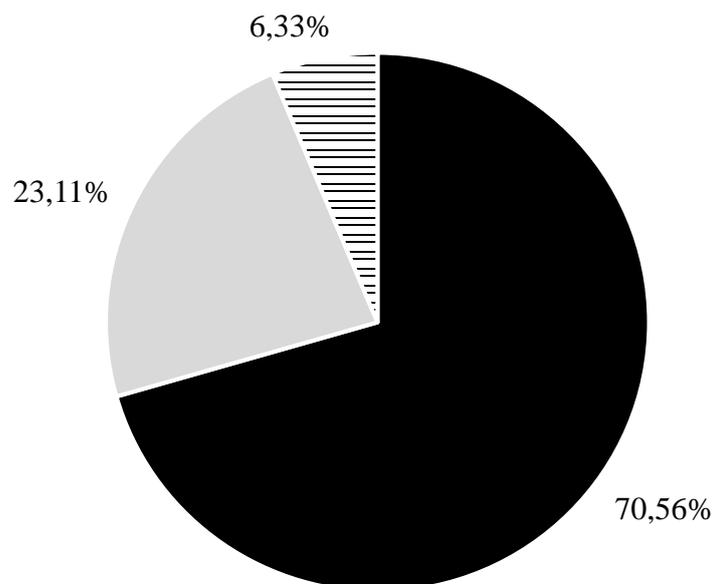
Згідно вищенаведеної таблиці ТОВ «УСБК» отримує найбільш доходи від ремонту і технічного обслуговування машин і устаткування промислового значення. У 2020 р. товариство отримало 83648,27 тис. грн. доходу, що на 9196,88 тис. грн. більше порівняно з 2018 р. та на 60438,1 тис. грн. менше відносно попереднього року. У 2020 р. ТОВ «УСБК» отримало 39414,07 тис. грн. доходу від технічних послуг в області видобутку нафти і природного газу, що на 13576,59 тис. грн. більше порівняно з 2018 р. та на 7777,47 тис. грн. менше від попереднього року.

Інші види діяльності суттєвого впливу на загальні доходи ТОВ «УСБК» не здійснювали. Якщо аналізувати структуру доходу, то помітна тенденція щодо зростання питомої ваги технічних послугів в області видобутку нафти та природного газу. На цей вид діяльності у 2020 р. припадає 29,11 % усіх доходів, тоді як протягом 2018-2019 рр. він становив 22,76 % та 23,11 % відповідно.

На рисунках 2.6-2.8 наведемо структуру реалізації на ТОВ «УСБК» за КВЕД.

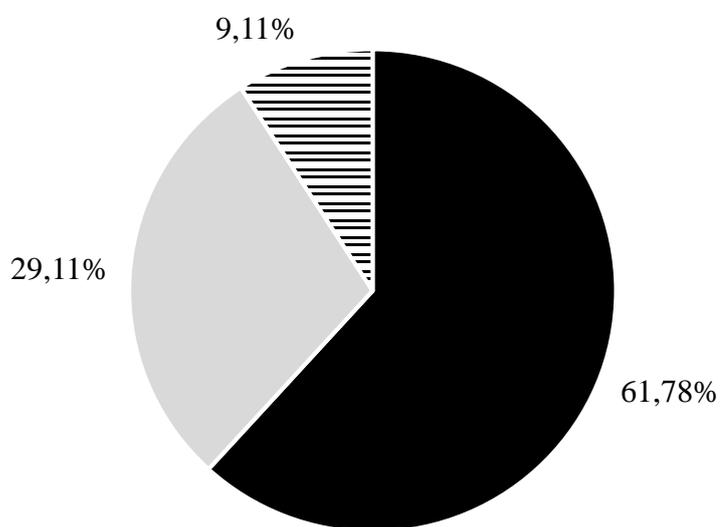

Рисунок 2.6 – Структура обсягів реалізації на ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2018 р., %

- 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення
- 09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу
- Інше

Рисунок 2.7 – Структура обсягів реалізації на ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2019 р., %

- 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення
- 09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу
- = Інше

Рисунок 2.8 – Структура обсягів реалізації на ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2020 р., %

Ринок, на якому функціонує ТОВ «УСБК» є досить перспективним. Тому у подальшому існує можливість ТОВ «УСБК» щодо нарощування обсягів своєї діяльності. Для цього важливо поліпшувати якість наданих послуг, зменшувати собівартість надання послуг, а також проводити активну маркетингову діяльність з метою залучення нових клієнтів.

На діяльність ТОВ «УСБК» суттєвий вплив має організаційна структура управління, яка відображає зв'язки між керівниками та структурними підрозділами. ТОВ «УСБК» наразі повністю укомплектоване кваліфікованими кадрами, яке на кінець 2020 р. нараховує 75 осіб. На рисунку 2.9 наведено організаційну структуру управління ТОВ «УСБК».

Згідно даної організаційної структури управління вищим органом управління є загальні збори учасників. Саме вони приймають ключові рішення, які мають стратегічне значення для діяльності ТОВ «УСБК». Ці рішення стосуються визначення напрямків діяльності товариства, збільшення або зменшення розміру статутного капіталу, прийняття рішення щодо реорганізації товариства тощо. Поточне керівництво ТОВ «УСБК» здійснюється директором, яким призначається загальними зборами учасників. З ними укладається контракт на визначений термін, як правило, він становить 5 років. Наразі директором ТОВ «УСБК» є Дем'янів Сергій Іванович. Він здійснює поточне керівництво товариством та відповідає за досягнення поставлених цілей перед загальними зборами учасників.

Організаційна структура управління ТОВ «УСБК» є лінійно-функціональною. У ній передбачено як лінійні, так і функціональні зв'язки. Кожен структурний підрозділ підпорядковується лише одному керівнику. Між структурними підрозділами та працівниками чітко розподілені обов'язки, функції та чітко визначена міра й зони відповідальності. У перспективі ТОВ «УСБК» планує збільшення штату, оскільки планує розширення своєї господарської діяльності. При прийомі працівників віддається перевага рівню освіти працівника та досвіду роботи. ТОВ «УСБК» організовує внутрішні програми навчання та проходження перекваліфікації персоналу.

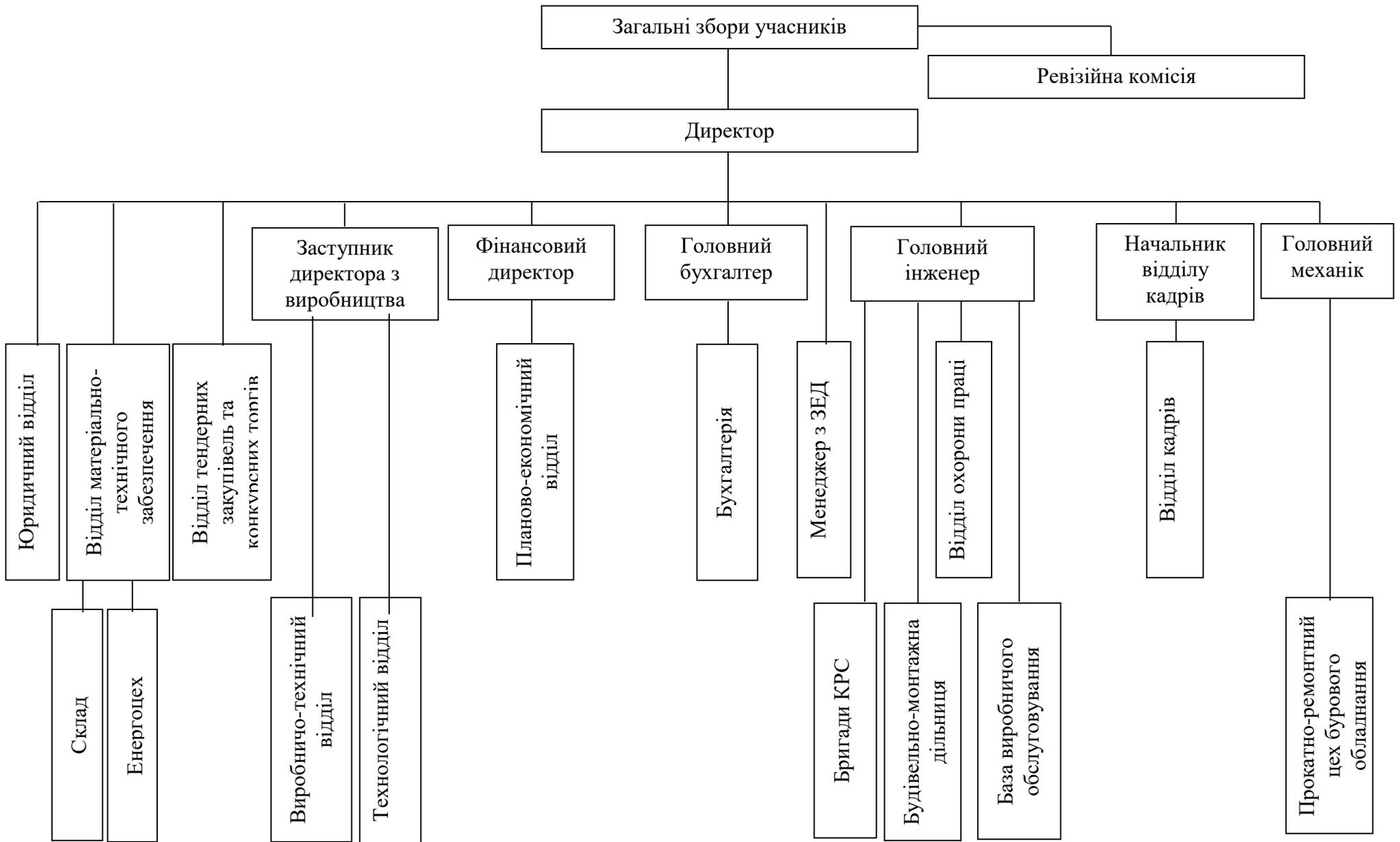

Рисунок 2.9 – Організаційна структура управління ТОВ «УСБК»

Додамо, що на ТОВ «УСБК» контролюючу функцію здійснює ревізійна комісія, яка перевіряє господарську діяльність товариства, визначає проблемні зони, факти несанкційованого використання ресурсів та про це доповідає загальним зборам учасників.

Важливою складовою організаційної структури управління ТОВ «УСБК» є виробнича структура, яка схематично наведена на рисунку 2.10.

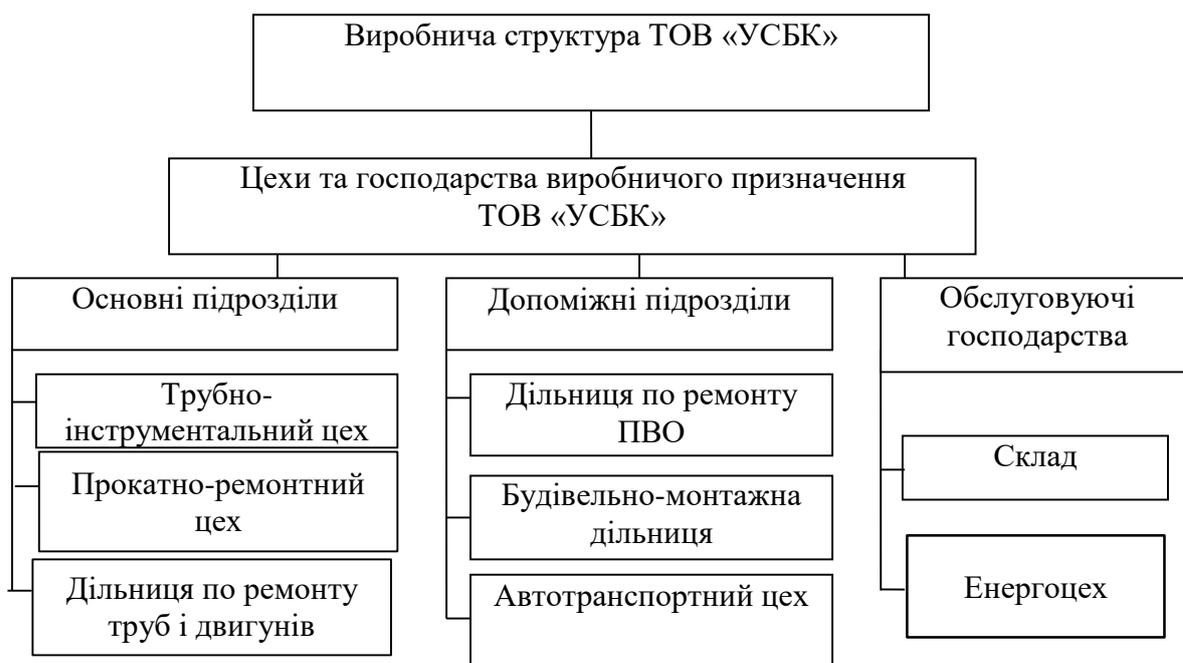

Рисунок 2.10 – Виробнича структура ТОВ «УСБК»

Виробнича структура ТОВ «УСБК» складається з основних, допоміжних та обслуговуючих підрозділів. В основних підрозділах здійснюються головні операції по господарській діяльності товариства, які забезпечують йому основні доходи. Допоміжні підрозділи товариства включають дільницю по ремонту ПВО, будівельно-монтажну дільницю та автотранспортний цех. Обслуговуючі підрозділи складаються з служби забезпечення господарської діяльності.

Отже, об'єктом дослідження обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія», яке є юридичним суб'єктом господарювання недержавної форми власності та здійснює свою діяльність відповідно до КВЕД 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення. При здійсненні господарської діяльності

дотримується вітчизняного законодавства та сплачує відповідні внески і податки. Для здійснення господарської діяльності ТОВ «УСБК» має відповідні ліцензії та дозволи. У 2020 р. помітне зниження доходів на 68807 тис. грн. порівняно з 2019 р. Це обумовлено зростанням конкуренції та замороження окремих проектів через нестачу фінансів у основних груп клієнтів.

У наступному підрозділі кваліфікаційної роботи проведемо аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК».

2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК»

У нинішніх складних умовах господарювання та турбулентного зовнішнього середовища для кожного підприємства важливо проводити прибуткову діяльність та мати міцний економіко-фінансовий стан. Від рівня прибутку залежить здатність ТОВ «УСБК» розвиватися, удосконалюватися, впроваджувати нові технології, поліпшувати умови роботи тощо. Також для національної економіки важливо, щоб вітчизняні підприємства здійснювали прибуткову діяльність, оскільки від цього залежить розмір податкових надходжень до державного та місцевого бюджету.

Для визначення наявного стану ТОВ «УСБК» проведемо аналіз основних економічних та фінансових показників за три останні роки. Для аналізу обрано період від 2018 р. до 2020 р. Оскільки на момент проведення даного дослідження офіційна фінансова звітність за 2021 р. не була опублікована досліджуваним товариством. Для проведення такого аналізу використано форму 1 «Баланс» та форму 2 «Звіт про фінансові результати». У процесі аналізу буде також розраховано відхилення звітного року від базового та попереднього.

У таблиці 2.3 наведено розраховані основні економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.3 – Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

№	Показники	Одиниці виміру	Джерела інформації, розрахунок	Рік			2020/2018		2020/2019	
				2018	2019	2020	Абсолютне відхилення	Темп росту, %	Абсолютне відхилення	Темп росту, %
1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА										
1.1	Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1300 гр. 3 + ряд. 1300 гр. 4)	101610	134857	142010	40400	139,76	7153	105,30
1.2	Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1495 гр. 3 + ряд. 1495 гр. 4)	2624	15392	14556	11932	554,73	-836	94,57
1.3	Основні засоби									
1.3.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1011 гр. 4	54695	57547	55337	642	101,17	-2210	96,16
1.3.2	знос на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1012 гр. 4	30380	28793	29881	-499	98,36	1088	103,78
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1011 гр. 3 + ряд. 1011 гр. 4)	53724,5	56121	56442	2717,5	105,06	321	100,57
1.4	Нематеріальні активи									
1.4.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд.1001 гр. 4	0	0	0	0	0	0	0
1.4.2	знос (накопичена амортизація) на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд.1002 гр. 4	0	0	0	0	0	0	0
1.4.3	середня вартість нематеріальних активів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1001 гр. 3 + ряд. 1001 гр. 4)	0	0	0	0	0	0	0
1.5	Оборотні активи									
1.5.1	усього на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1195 гр. 4	106043	110602	119208	13165	112,41	8606	107,78
1.5.2	дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	Ф.1, (ряд. 1125 гр.4+ ряд. 1130 гр. 4 + ряд. 1135 гр. 4 + ряд. 1140 гр. 4+ ряд. 1145 гр. 4+ ряд. 1150 гр. 4+ ряд. 1155 гр. 4)	84429	66924	65182	-19247	77,20	-1742	97,40
1.5.3	Запаси на кінець року	тис. грн.	Ф.1, (ряд. 1100 гр. 4 + ряд. 1110 гр. 4)	16516	36727	46907	30391	284,01	10180	127,72

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
1.5.4	Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1165	2495	2702	2516	21	100,84	-186	93,12
1.5.5	Середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1195 гр. 3 + ряд. 1195 гр. 4)	79464	108322,5	114905	35441	144,60	6582,5	106,08
1.6	Середньооблікова чисельність									
1.6.1	середньооблікова чисельність працівників	осіб	Ф.1-підприємництво р.3, ряд 300 гр. 1	82	80	75	-7	91,46	-5	93,75
1.6.2	середньооблікова чисельність робітників	осіб	Оперативні данні	64	63	55	-9	85,94	-8	87,3
2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ										
2.1	Чистий доход (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд.2000, гр3	113372	204204	135397	22025	119,43	-68807	66,3
2.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	Ф.1-підприємництво р.3, ряд 300 гр. 2	113372	204204	135397	22025	119,43	-68807	66,3
2.3	Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	статистична звітність ф №1-П-НПП	113372	204204	135397	22025	119,43	-68807	66,3
2.4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд 2050, гр. 3	70935	119871	77681	6746	109,51	-42190	64,80
2.5	Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2090, гр. 3 (ряд 2095 гр. 3)	42437	84333	57716	15279	136	-26617	68,44
2.6	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	Ф.2, ряд 2190, гр. 3 (ряд 2195, гр. 3)	26331	87691	53080	26749	201,59	-34611	60,53
2.7	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	Ф.2, ряд 2290, гр.3 (ряд 2295, гр. 3)	5799	31667	5752	-47	99,19	-25915	18,16
2.8	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2350, гр. 3 (ряд 2355), гр. 3	4506	25856	4166	-340	92,45	-21690	16,11
2.9	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	Ф.1-ПВ, ряд.5010, гр. 1	15488,16	15360	14850	-638,16	95,88	-510	96,68
2.10	Фонд робочого часу	люд-години	Ф.1-ПВ, ряд.4010, гр. 1	163426	159440	150150	-13276	91,88	-9290	94,17
3. Показники ефективності використання ресурсів										
3.1	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особа	2.3 / 1.6.1	1382,59	2552,55	1805,29	422,7	130,57	-747,26	-29,28

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
3.2	Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особа	2.3 / 1.6.2	1771,44	3241,33	2461,76	690,32	138,97	-779,57	-24,05
3.3	Рівень оплати праці за 1людино-годину	тис. грн. / люд-год	2.9 / 2.10	0,095	0,096	0,099	0,004	104,36	0,003	102,66
3.4	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	2.9 / (1.6.1*12 міс.)	15,74	16	16,5	0,76	104,83	0,50	103,13
3.5	Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		Ф.1, ряд. 1012 / ряд. 1011 гр. 4	0,56	0,50	0,54	-0,02	97,22	0,04	107,92
3.6	Коефіцієнт оновлення основних засобів		Ф.5, ряд. 260 гр.5 / ф.1 ряд. 1011 гр. 4	0,25	0,15	0,17	-0,08	68	0,02	113,33
3.7	Коефіцієнт вибуття основних засобів		Ф.5, ряд. 260 гр. 8 / ф.1 ряд. 1011 гр. 3	0,30	0,14	0,15	-0,15	50	0,01	107,14
3.8	Фондовіддача	грн./ грн.	2.3 / 1.1.3	2,11	3,64	2,40	0,29	113,74	-1,24	-34,07
3.9	Фондоозброєність праці працівників	тис. грн./чол.	1.3.3 / 1.6.1	655,18	701,51	752,56	97,38	114,86	51,05	107,28
3.10	Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	обороти	2.1. / 1.5.5	1,43	1,89	1,18	-0,25	82,52	-0,71	62,43
3.11	Середній період обороту оборотних засобів	дні	360 дн. / 3.10	252	190	305	53	121,03	115	160,53
3.12	Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	2.1 / 1.1	1,12	1,51	0,95	-0,16	85,45	-0,56	62,97
3.13	Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	обороти	2.1 / Ф.1, 0,5*(ряд. 1125 гр. 3 + ряд. 1125 гр. 4)	1,34	3,05	2,08	0,74	155,22	-0,97	68,20
3.14	Середній період обороту дебіторської заборгованості	дні	360 дн. / 3.13	269	118	173	-96,00	64,31	55	146,61
3.15	Коефіцієнт обіговості запасів	обороти	2.1 / Ф.1, 0,5*(ряд. 1100 гр. 3 +гр. 4 ряд 1100)	6,86	5,56	2,89	-3,97	42,13	-2,67	51,98
3.16	Середній період зберігання запасів	дні	360 дн. / п.3.15	52	65	125	73	240,38	60	192,31
3.17	Тривалість операційного циклу	дні	3.14 + 3.16	321	183	298	-23	92,83	115	162,84
4. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ										
4.1	Рентабельність продажу	%	2.7 / 2.1 * 100	5,12	15,51	4,25	-0,87	x	-11,26	x
4.2	Рентабельність активів	%	2.7 / 1.1 * 100	5,71	23,48	4,05	-1,66	x	-19,43	x
4.3	Рентабельність власного капіталу	%	2.8 / 1.2 * 100	171,72	167,98	28,62	-143,10	x	-139,36	x

Впродовж 2018-2020 рр. на ТОВ «УСБК» помітні зміни по усім фінансово-економічним показникам діяльності. Сукупний капітал ТОВ «УСБК» у 2020 р. зріс на 40400 тис. грн. у порівнянні з 2018 р., а розмір власного капіталу зріс на 11932 тис. грн. Якщо порівнювати зміни даних показників 2020 р. з 2019 р., то сукупний капітал зріс на 7153 тис. грн., а власний капітал зменшився на 836 тис. грн. Такі зміни свідчать про зниження фінансової стійкості ТОВ «УСБК». Зростання сукупного капіталу ТОВ «УСБК» відбувається не за рахунок нарощування власного капіталу, а збільшення позикового капіталу. На рисунку 2.11 наведено динаміку цих показників.

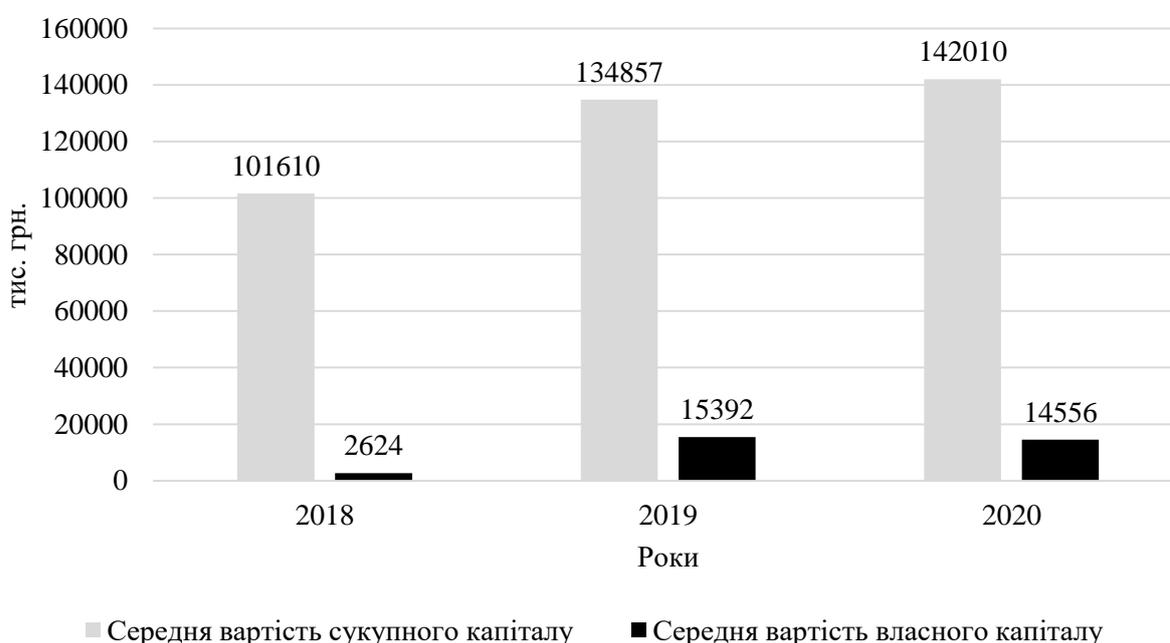

Рисунок 2.11 – Динаміка власного та сукупного капіталу ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

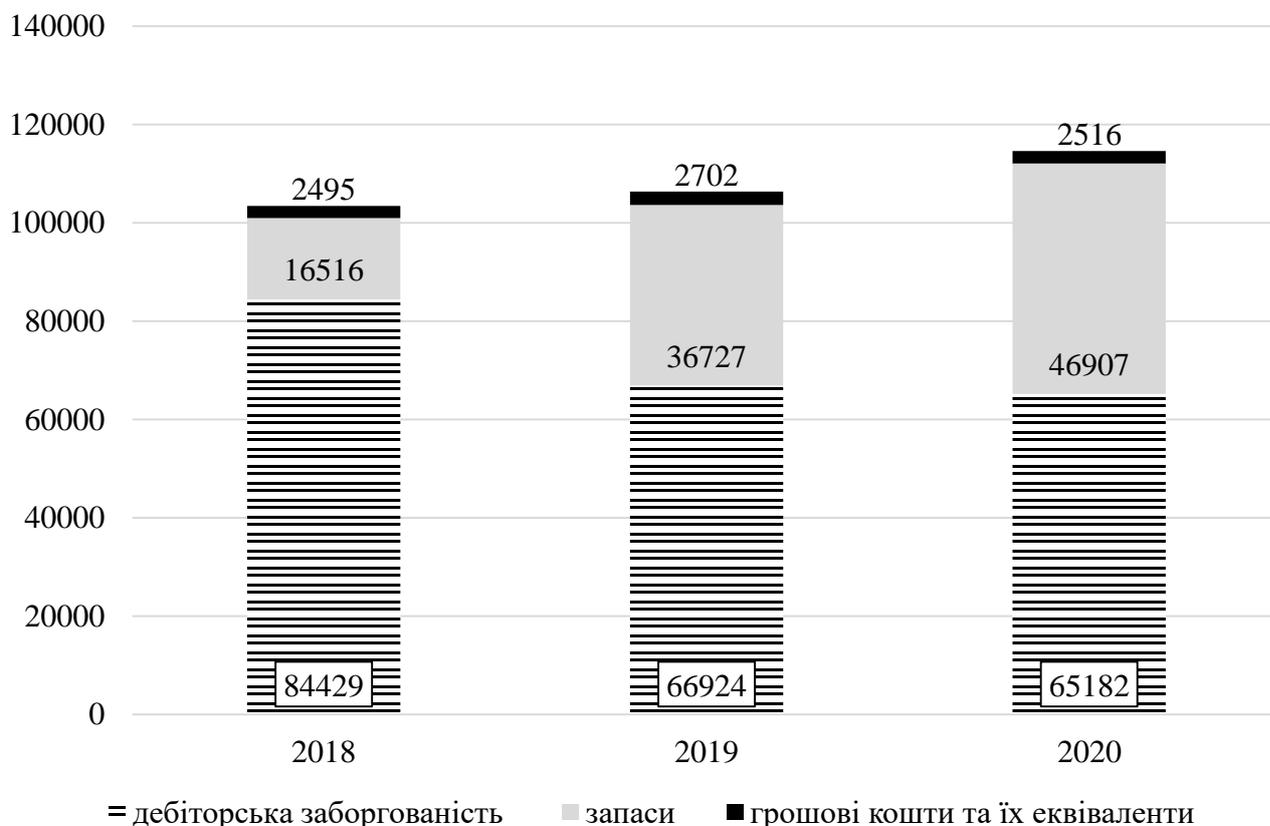
У переважній більшості сукупний капітал ТОВ «УСБК» формується за рахунок позикових коштів. Це свідчить про високу залежність досліджуваного товариства від залучених кредиторських коштів.

Середньорічна вартість основних засобів ТОВ «УСБК» протягом 2018-2020 рр. практично не змінюється. У 2020 р. складає 56442 тис. грн., на 2717,5 тис. грн. або 5,06 % більше за 2018 р. та на 321 тис. грн. або 0,57 % більше за 2019 р. ТОВ «УСБК» проводить планомірну роботу по оновленню основних засобів,

впроваджуючи інноваційні технології, здійснюючи реструктуризацію застарілого обладнання.

Оборотні активи ТОВ «УСБК» складаються переважно з дебіторської заборгованості та запасів. При цьому помітна тенденція щодо поступового зменшення дебіторської заборгованості та одночасним зростанням запасів. Розмір дебіторської заборгованості у 2020 р. складає 46907 тис. грн., що на 30391 тис. грн. більше у порівнянні з 2018 р. та на 10180 тис. грн. більше від 2019 р. Через високий рівень заборгованості та простроченні платежів ТОВ «УСБК» протягом останніх років зменшив обсяги надання послуг на кредитних умовах.

Розмір запасів у 2020 р. склали 46907 тис. грн., що майже втричі більше за 2018 р. та на 27,72 % більше за 2019 р. Зростання запасів обумовлено загальним зниженням наданих послуг товариством своїм клієнтам. Внаслідок цього велика кількість запасів була не використана. На рисунку 2.12 наведено складові оборотних активів ТОВ «УСБК».

Рисунко 2.12 – Складові оборотних активів ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Важливим ресурсом ТОВ «УСБК» є персонал. На товаристві чисельність працівників зменшується. У 2020 р. їх кількість становила 75 осіб, що на 7 осіб менше від 2018 р. та на 5 осіб менше від попереднього року. Зменшення чисельності персоналу обумовлено загальним зниженням наданих послуг та виконаних робіт ТОВ «УСБК». Внаслідок цього товариство змушене було відмовитися від великої кількості персоналу та звільнило деяких працівників. У майбутньому з поліпшенням політико-економічної ситуації в країні, збільшенням попиту на послуги планується залучення додаткової робочої сили на ТОВ «УСБК». У переважній більшості працівники ТОВ «УСБК» є робітниками. У 2020 р. вони становлять 55 осіб з 75 працівників.

Прибуток ТОВ «УСБК» формується за рахунок доходів отриманих від основних видів діяльності. У 2020 р. товариство отримало 135397 тис. грн. чистого доходу від реалізації послуг та виконаних робіт, що на 22025 тис. грн. більше за 2018 р., але на 68807 тис. грн. менше від 2019 р. Зниження чистого доходу обумовлено зменшенням кількості реалізованих проектів. Через пандемію Covid-19, складнощі у залученні додаткового фінансування клієнти ТОВ «УСБК» відклали реалізацію ряду проектів. На рисунку 2.13 наведено динаміку чистого доходу від реалізації послуг та виконуваних робіт ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

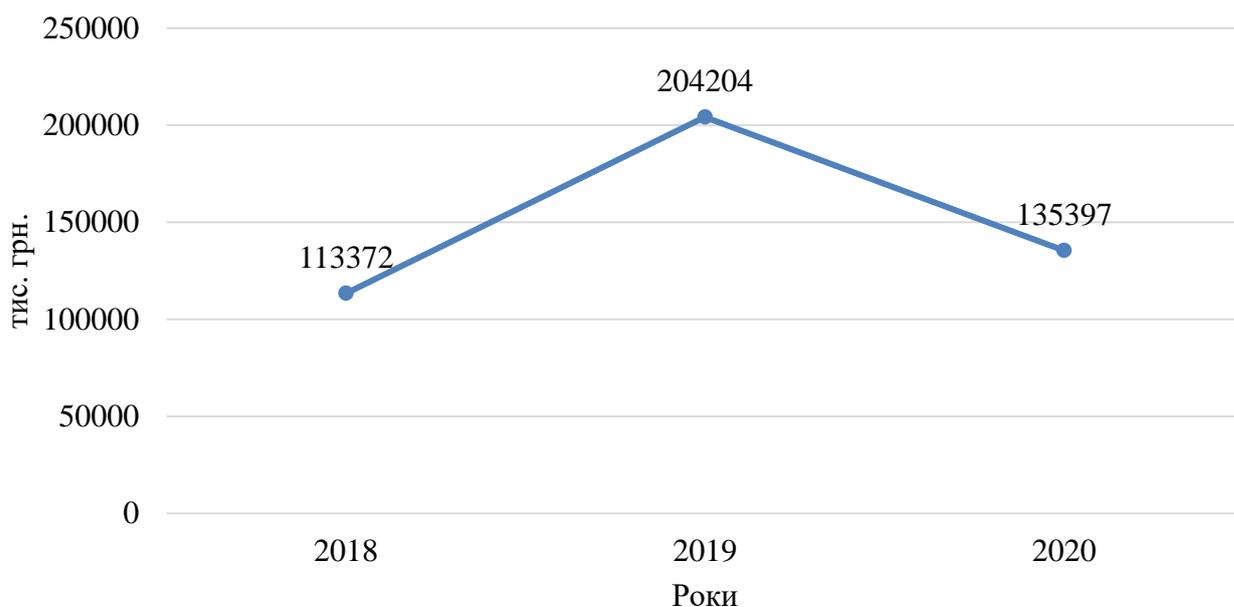

Рисунок 2.13 – Динаміка чистого доходу від реалізації послуг та виконуваних робіт ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Слід зазначити, що на фоні загального зменшення виконуваних робіт, реалізованих проектів на ТОВ «УСБК» зменшується і собівартість реалізованих послуг. У 2020 р. собівартість усіх наданих послуг складала 77681 тис. грн., що на 6746 тис. грн. більше від 2018 р. та на 42190 тис. грн. менше за 2019 р. Дане зменшення собівартості послуг не можна вважати позитивним. Оскільки це зменшення відбувається на фоні зниження обсягів виконуваних робіт та наданих послуг. Негативний вплив на ТОВ «УСБК» здійснює девальвація національної валюти, зростання вартості енергоресурсів та запасних запчастин. Внаслідок цього ціна на послуги ТОВ «УСБК» постійно зростає, велика кількість клієнтів втрачають платоспроможність та відкладають реалізацію окремих запланованих проектів.

Чистий прибуток є кінцевим результуючим показником, який показує ту частину грошових коштів, які залишаються у повному розпорядженні ТОВ «УСБК» після сплати усіх податків та понесення витрат у процесі своєї господарської діяльності. На рисунку 2.14 наведено динаміку чистого прибутку товариства за 2018-2020 рр.

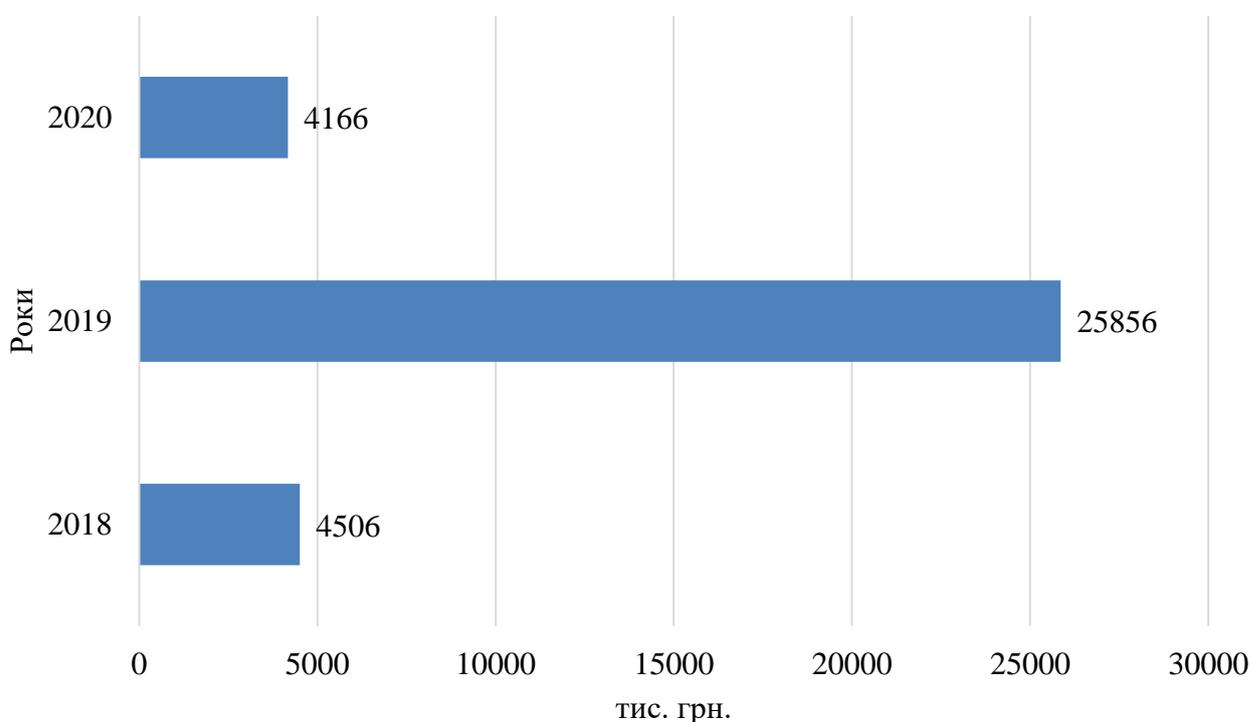

Рисунок 2.14 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

На основі наведених даних можемо констатувати, що розмір чистого прибутку ТОВ «УСБК» у звітному році мав мінімальне значення у розмірі 4166 тис., якщо порівнювати його за попередніми роками. Для прикладу роком раніше чистий прибуток ТОВ «УСБК» складав 25856 тис. грн. Зниження чистого прибутку є головною проблемою ТОВ «УСБК» на сучасному етапі розвитку.

Продуктивність праці працівників у 2020 р. зросла на 832,84 тис.грн./особу порівняно з 2018 р. та на 1274,41 тис. грн./особу зростає продуктивність праці одного робітника. Утім, якщо порівнювати ці дані 2020 р. з 2019 р., то помітні негативні зміни. Продуктивність праці одного працівника у 2020 р. зменшується на 303,96 тис. грн./особу порівняно з 2019 р. та на 149,94 тис. грн./особу зменшується продуктивність праці робітника. Через зменшення реалізованих проєктів продуктивність праці працівників ТОВ «УСБК» також знизилася.

Слід зазначити, що середньомісячна заробітна плата одного працівника на ТОВ «УСБК» знаходиться на високому рівні порівняно з середньою заробітної платою в Україні. У 2020 р. в середньому один працівник отримував 16,5 тис. грн., що на 4,83 % більше за 2018 р. та на 3,13 % вище за 2019 р. Керівництво ТОВ «УСБК» розуміє, що персонал є головним ресурсом, а тому намагається створити для нього стабільні умови роботи, забезпечує їх високим рівнем заробітної плати.

На ТОВ «УСБК» відбувається зростання фондоозброєності праці персоналу. У 2020 р. даний показник складає 752,56 тис. грн./чол, що на 14,86 % більше за 2018 р. та на 7,28 % більше за 2019 р. Водночас зростання фондоозброєності відбувається не за рахунок оновлення основних засобів, придбання нових технологій, а через зменшення чисельності працівників. Відповідно на цьому фоні збільшується кількість основних засобів, яка припадає на одну особу.

Розраховані показники рентабельності вказують на прибутковість діяльності ТОВ «УСБК». Водночас, якщо аналізувати розраховані показники рентабельності у динаміці, то помітне їх зниження у 2020 р. Зокрема, рентабельність продажу ТОВ «УСБК» у 2020 р. склала 4,25 %, що на 0,87 % менше за 2018 р. та на 11,26 % менше від 2019 р. Це свідчить про те, що одиниця доходів від продажу у 2020 р.

приносила менше прибутків у 2020 р. Рентабельність активів у 2020 р. склала 4,05 %, що на 1,66 % менше за 2018 р. та на 19,43 % менше від 2019 р. На рисунку 2.15 наведено динаміку рентабельності ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

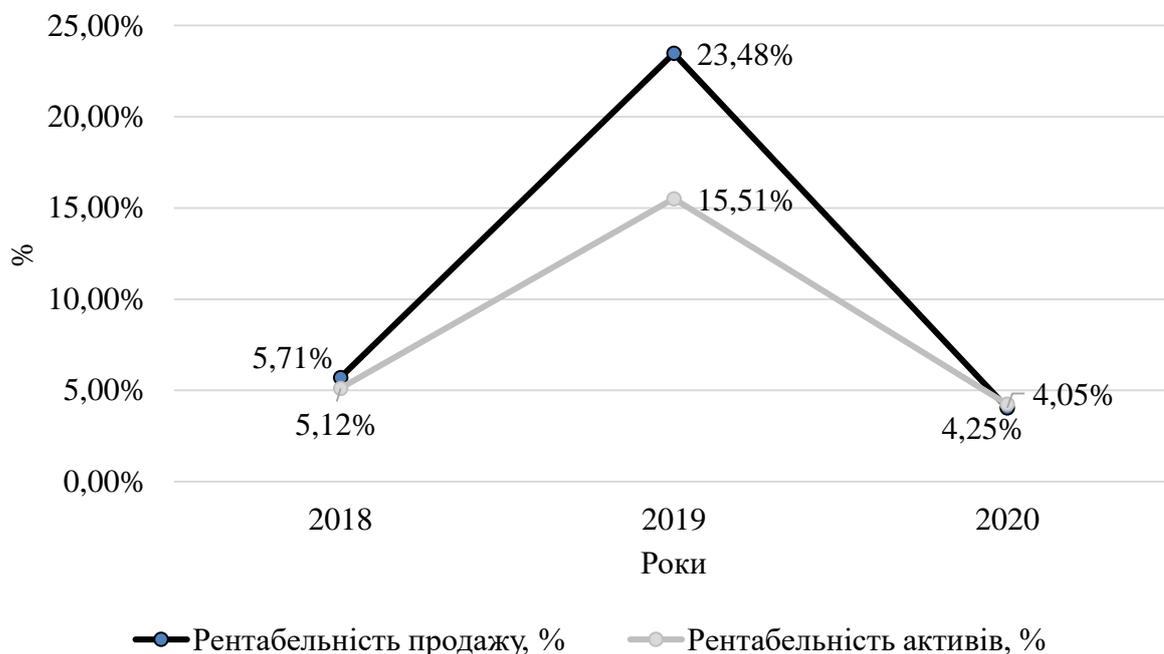

Рисунок 2.15 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

У цілому результати проведених розрахунків показують, що ТОВ «УСБК» у 2020 р. працював менш ефективно, а ніж у попередні роки. Тому товариству слід змінювати ситуацію, здійснити реінжиніринг бізнес-процесів з метою підвищення ефективності своєї діяльності.

Таким чином, ТОВ «УСБК» протягом 2018-2020 рр. здійснює досить прибуткову та ефективну діяльність. Водночас у динаміці помітні негативні зміни щодо більшості фінансових та економічних показників. Зокрема, у 2020 р. розмір чистого прибутку склав 4166 тис. грн., що є мінімальним значенням за останні три роки. Розмір чистого доходу від реалізації послуг та виконуваних робіт у 2020 р. склав 135397 тис. грн., що на 68807 тис. грн. менше за попередній рік. Зважаючи на ці негативні зміни ТОВ «УСБК» надалі слід удосконалюватися та підвищувати ефективність свого бізнесу.

2.4. Стан охорони праці ТОВ «УСБК»

Діяльність по бурінню свердловин є досить небезпечною та вимагає значної підготовки, дотримання безпеки праці. На ТОВ «УСБК» для цього створено службу охорони праці. Згідно вітчизняного законодавства на підприємства, де чисельність співробітників перевищує 50 осіб обов'язковим є створення відокремленого структурного підрозділу – служби охорони праці.

Повсякденна організація охорони праці на ТОВ «УСБК» починається з видання керівником наказу про організацію праці служби охорони на підприємстві, який регламентує її діяльність та визначає завдання. Основними завданнями служби охорони праці на ТОВ «УСБК» є впровадження спеціальних процесів, різних аспектів діяльності підприємства та його персоналу, що впливають на безпеку виробництва, збереження життя і здоров'я людей. До них належать:

- розробка необхідних документів з охорони праці для підприємства;
- забезпечення дотримання працівниками правил та вимог охорони праці, положень охорони праці, умов колективного договору;
- контроль умов праці, дотримання санітарно-гігієнічних норм законодавства про працю;
- попередження виробничого травматизму, просування позитивних рішень, що підвищують безпеку виробничих процесів;
- інформування працівників про правила безпечної праці.

На ТОВ «УСБК» розроблене положення про «Про службу охорони праці». У ньому визначені основні завдання, обов'язки та функції даної служби на товаристві. Крім того на ТОВ «УСБК» є такі документи:

- програми вступного та первинного інструктажу та журнали, які їх реєструють;
- необхідні інструкції з охорони праці за видами робіт та за спеціальністю;
- журнали, фіксація їх наявності, а також видача відповідним службам і спеціалістам;
- перелік професій із шкідливими умовами праці та потребують постійного медичного контролю;

- накази про призначення відповідальних за охорону праці на різних виробничих ділянках;
- колективний договір;
- програма забезпечення та вдосконалення охорони праці на виробництві;
- порядок проведення атестації робочих місць;
- реєстр виробничого травматизму та заходи щодо усунення обставин, що їх спровокували.

Важливого значення для ТОВ «УСБК» набуває питання поліпшення умов праці та забезпечення працезохоронних заходів. Товариство на ці заходи щорічно виділяє кошти у розмірі 0,5 % від фонду оплати праці. У таблиці 2.4 наведемо динаміку коштів ТОВ «УСБК» виділених на поліпшення умов праці.

Таблиця 2.4 – Кошти на поліпшення умов праці на ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

Плановий рік	Фонд оплати праці, тис. грн.	Виділені кошти на поліпшення умов праці, тис. грн.
2018	15488,16	77,44
2019	15360	76,80
2020	14850	74,25

На основі вищенаведених даних можемо зробити висновок про те, що ТОВ «УСБК» скорочує фінансування заходів спрямованих на поліпшення умов праці. Зокрема, у 2018 р. товариство спрямовувало на це 77,44 тис. грн., у 2019 р. відбулося їх зменшення до 76,8 тис. грн., а у 2020 р. зменшення склало 2,55 тис. грн. Відповідно у 2020 р. ТОВ «УСБК» у поліпшення умов праці інвестувало 74,25 тис. грн. На рисунку 2.16 наведено динаміку коштів ТОВ «УСБК» виділених на поліпшення умов праці.

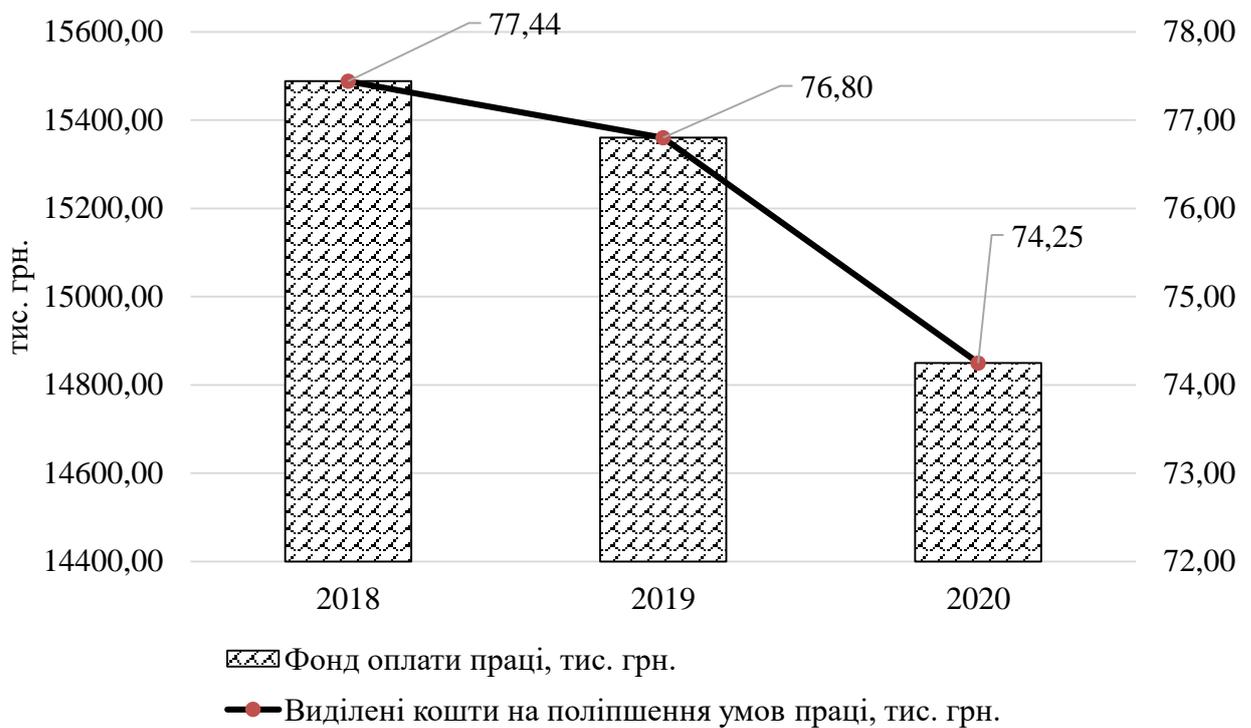

Рисунок 2.16 – Динаміка коштів ТОВ «УСБК» на поліпшення умов праці на у 2018-2020 рр.

Зазначимо, що ТОВ «УСБК» приділяє велику увагу безпеці своїх працівників. Основним напрямом охорони праці є профілактичні та технічні засоби, необхідні для безпечного виконання робіт. Профілактика охорони праці здійснюється відповідно до «Системи управління охороною праці» (СУБП). У 2020 році керівництво ТОВ «УСБК» прийняло рішення про впровадження системи «5S». Система «5S» – це метод організації робочого простору, метою якого є створення оптимальних умов для виконання операцій, підтримки порядку, чистоти, акуратності, економії часу та енергії. Сьогодні система «5S» ефективно працює на ТОВ «УСБК» і значно полегшує перевірку умов праці на робочих місцях.

Разом із дотриманням державних нормативних актів, ТОВ «УСБК» поставив за мету дотримання міжнародних вимог безпеки. На завершення РОСР LLP успішно завершила сертифікацію Інтегрованої системи управління підприємством на відповідність міжнародним стандартам: ISO 9001:2008 (Система управління якістю), ISO 14001:2004 (Система управління навколишнім середовищем), OHSAS 18001:2007 (Охорона праці та безпека Система управління), SA8000:2008

(Соціальна відповідальність), ISO 50001:2011 (Енергетичний менеджмент). З метою підвищення ефективності запобігання нещасним випадкам, виробничому травматизму працівників на ТОВ «УСБК» проведено виявлення та оцінка шкідливостей, розроблено заходи щодо зниження значних ризиків.

1 червня 2019 року завершено оцінку виробничих приміщень та робочих місць ТОВ «УСБК» за умовами праці. За результатами оцінки розроблено план заходів щодо покращення умов праці на ТОВ «УСБК», встановлені доплати, додаткові щорічні оплачувані трудові відпустки.

На даний час виконується впровадження комплексної системи охорони праці «Аман». Одним із головних завдань системи «Аман» є залучення всіх працівників підприємства до процесів безпеки та охорони праці, а також підвищення рівня культури безпеки на місці виробництва. Формування ефективної системи управління охороною праці, інтегрованої в загальну систему управління ТОВ «УСБК», призводить до підвищення продуктивності та прибутковості підприємства, зниження витрат і позитивно впливає на мотивацію працівників. Розвинена культура безпеки допомагає значно знизити витрати, створюючи при цьому більш продуктивний робочий клімат, підвищити ефективність, покращити імідж компанії та забезпечити додаткові фінансові та конкурентні переваги.

Удосконалення культури безпеки означає не тільки усунення потенційних небезпек на робочому місці та закріплення основних правил у вигляді стандартів і процедур, а й серйозну роботу з людьми, зміну їх ставлення до питань безпеки. Добре розвинена культура безпеки дає багато різних переваг. Співробітники стають більш відданими роботі, як емоційно, так і фізично. Зменшується плинність кадрів, підвищується ефективність і якість їх роботи.

Проведемо оцінку економічної ефективності СУОП на ТОВ «УСБК» згідно варіанту №1

Визначення соціальної ефективності заходів для охорони праці на підприємстві із загальною (середньообліковою) кількістю працюючих 75 чоловік на підставі:

- кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення заходів 5 , після проведення заходів 3;
- чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення норм 6 , після 4;
- кількість випадків травматизму до проведення заходів 3 , після 1;
- кількість днів непрацездатності через травматизм до проведення заходів 53, після 30;
- кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів 10, після 5;

Розв'язання:

Визначимо скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва:

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100, \%$$

$$\Delta K = \frac{5 - 3}{75} \times 100 = 2,67 \%$$

де P_1, P_2 – кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

$K_3 = 75$ – загальна кількість робочих місць

Визначаємо скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм:

$$\Delta Ч = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100, \%$$

$$\Delta Ч = \frac{6 - 4}{75} \times 100 = 2,67 \%$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, чол.;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, чол.

Зменшення коефіцієнта частоти травматизму

$$\Delta K_{\text{ч}} = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100$$

$$\Delta K_{\text{ч}} = \frac{3 - 1}{75} \times 100 = 2,67$$

де T_1, T_2 - кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

Визначимо скорочення плинності кадрів через незадовільні умови праці.

$$\Delta Ч_{\text{п}} = \frac{З_1 - З_2}{N} \times 100$$

$$\Delta Ч_{\text{п}} = \frac{10 - 5}{75} \times 100 = 6,67$$

Розрахунок річної економії від зменшення рівня захворюваності на підставі наступних даних:

- кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працівників до проведення заходів 2542, після 2430;
- річна середньооблікова чисельність робітників 75, чоловік;
- вартість виробленої товарної продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 78, грн.;
- вартість річної товарної продукції підприємства 740 тис. грн.;
- середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу 55, чол.;
- середньорічна заробітна плата одного працівника разом із відрахуваннями на соцстрахування $З_p = 1800$ тис. грн.;
- середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності $З = 125$ грн.

Розв'язання:

- Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (аналогічно травматизму) за певний час:

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{100} \times \mathcal{C}_3, \text{ люд.-днів.}$$

$$\Delta D = \frac{2542 - 2430}{100} \times 75 = 84 \text{ люд.-днів}$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів.

– Зростання продуктивності праці:

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times Z_\epsilon}{P_n} \times 100\%,$$

$$\Delta W = \frac{84 \times 78}{740000} \times 100\% = 0,89$$

де Z_ϵ – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

– Річна економія зарплати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності і травматизму:

$$E_z = \frac{\Delta W \times Z_p}{100} \times \mathcal{C}_{cp}, \text{ грн.}$$

$$E_z = \frac{0,89 \times 1800}{100} \times 55 = 881,1 \text{ грн}$$

де \mathcal{C}_{cp} – середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу;

Z_p – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

– Економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності:

$$E_{cc} = \Delta D \times P_\partial, \text{ грн.}$$

$$E_{cc} = 84 \times 125 = 10500 \text{ грн}$$

де P_∂ – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності

– Річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму):

$$E_{pz(m)} = E_z + E_{cc} \text{ грн.}$$

$$E_{pz(t)} = 881,1 + 10500 = 11381,1 \text{ грн.}$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність ТОВ «УСБК» можемо зробити висновок про те, що вкладення у систему охорони праці, постійне поліпшення умов праці забезпечить досліджуваному товариству отримання річної економії за рахунок зменшення рівня захворюваності в розмірі 11381,1 грн. При цьому економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності складе 10500 грн. плинність кадрів за рахунок поліпшення умов праці скоротиться на 6,67 %. Усе це позитивно вплине як на поліпшення економічних і фінансових результатів роботи ТОВ «УСБК», так і підвищення лояльності персоналу до товариства. Створення безпечних умов праці полегшує процедуру найму найкращих співробітників.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ТОВ «УСБК» В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Аналіз інноваційної діяльності ТОВ «УСБК»

Сама діяльність, якою займається ТОВ «УСБК» вимагає активного залучення інновацій. У сфері буріння сведловин постійно з'являються нові розробки, які підвищують ефективність діяльності, пришвидшують робочі процеси, є більш продуктивнішими. ТОВ «УСБК» не є винятком і для зміцнення своєї конкурентоспроможності здійснює інноваційну діяльність.

Інноваційна діяльність на ТОВ «УСБК» полягає у впровадженні інноваційних технологій, які раніше на товаристві не використовувалися, з метою підвищення якості надання послуг, зменшення споживання ресурсів тощо. На ТОВ «УСБК» окремого структурного підрозділу, який би займався цілеспрямованою інноваційною діяльністю не має. Як наслідок інноваційна діяльність на ТОВ «УСБК» здійснюється епізодично, тобто тоді коли необхідне впровадження нових технологій, модернізація матеріально-технічної бази, поява ноу-хау тощо. Єдиної стратегії інноваційного розвитку на ТОВ «УСБК» не існує. Хоча у загальну стратегію розвитку ТОВ «УСБК» до 2025 р. закладено ціль щодо забезпечення розвитку ТОВ «УСБК» на основі інновацій.

Усі рішення, які стосуються інноваційної діяльності, на ТОВ «УСБК» приймаються колегіально із залученням усього складу вищого менеджменту. До впровадження інновацій на ТОВ «УСБК» відносяться досить відповідально, оскільки розуміють, що неправильно прийняте рішення може завдати значних збитків досліджуваному товариству. Тому перед тим як прийняти рішення щодо впровадження тієї чи іншої інновації вони проходять детальне економічне обґрунтування, чим займається економічний відділ. Питання фінансування

інновацій є одним з найбільш гостріших, який гальмує повноцінне впровадження передових технологій. Оскільки інновації у сфері буріння свердловин є досить вартісними, а вищий менеджмент ТОВ «УСБК» не бажає ризикувати. Період окупності інновацій, якщо брати до уваги мобільні бурові установки складає близько 2 років. В окремих керівників не вистачає терпіння очікувати період окупності, оскільки ці кошти можна спрямувати на інші сфери. Можемо констатувати, що на ТОВ «УСБК» фінансові питання значно гальмують впровадження інновацій.

Що стосується пошуку самих інноваційних ідей щодо впровадження, то на ТОВ «УСБК» звертаються до практики вивчення кращого передового досвіду. Для цього кращим працівникам за рахунок коштів ТОВ «УСБК» направляють на стажування до кращих компаній Польщі, Словаччини, Італії. Вони мають змогу ознайомитися з бізнес-процесами іноземних компаній, передовими технологіями, які використовуються на них, а також підвищити свою кваліфікацію. Основне завдання, яке покладається на таких працівників, визначити, що саме краще здійснюється на іноземних компаніях, і як може ТОВ «УСБК» досягти цього. Після стажування на іноземних компаніях працівники набутий досвід використовують на ТОВ «УСБК», діляться ним зі своїми колегами. Працівники, які мали можливість пройти стажування на іноземних компаніях виступають надалі у вигляді коучера для своїх колег.

Також щорічно керівники ТОВ «УСБК» відвідують міжнародні та всеукраїнські конференції, виставки присвячені сфері буріння свердловин. Зокрема, ТОВ «УСБК» щорічно бере участь у нафтогазовій конференції в Львові. Учасниками якої є представники нафто- та газовидобувних вітчизняних та міжнародних компаній, які обговорюють основні проблеми й тренди у даній сфері. Темою номер один на такі конференції є питання підвищення ефективності буріння свердловин, у ході чого представляють останні досягнення у даній сфері та оцінюється можливість їх впровадження на вітчизняних підприємствах. Відвідування таких конференцій дозволяє ТОВ «УСБК» бути завжди в тренді останніх досягнень науки та техніки у сфері буріння свердловин, обмінятися

знаннями з представниками з інших бурових компаній, а також поліпшити контакти з діловими партнерами. Окрім цього, представники від ТОВ «УСБК» щорічно відвідують виставки технологій буріння свердловин, які проводяться у Польщі, Нідерландах та Італії. Такий підхід дозволяє ТОВ «УСБК» бути ознайомлений з технологіями, які потенційно можуть бути впроваджені у діяльність товариства.

Інноваційна діяльність ТОВ «УСБК» зводиться в основному до пошуку інноваційних ідей та за їх результатом впровадження інновацій. На рисунку 3.1 можемо графічно відобразити зміну середньорічної вартості основних засобів за 2018-2020 рр.

Рисунок 3.1 – Динаміка середньорічної вартості основних засобів ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

З наведених даних бачимо, що дійсно протягом 2018-2020 рр. вартість основних засобів ТОВ «УСБК» зростає. Це свідчить про впровадження нових технологій, підтримки наявної матеріально-технічної бази в належному стані та проведення реконструкції застарілого обладнання. Водночас також можемо

констатувати, що темпи зростання вартості основних засобів суттєво знизилися. Це може свідчити про уповільнення інноваційного розвитку ТОВ «УСБК».

Так, у 2018 р. вартість основних засобів виросла на 4156 тис. грн., у 2019 р. їх вартість збільшилася 2397 тис. грн., а у 2020 р. зростання склало 321 тис. грн. Відповідно товариство зменшило витрати на оновлення основних засобів. На рисунку 3.2 відобразимо динаміку витрат на інноваційну діяльність ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

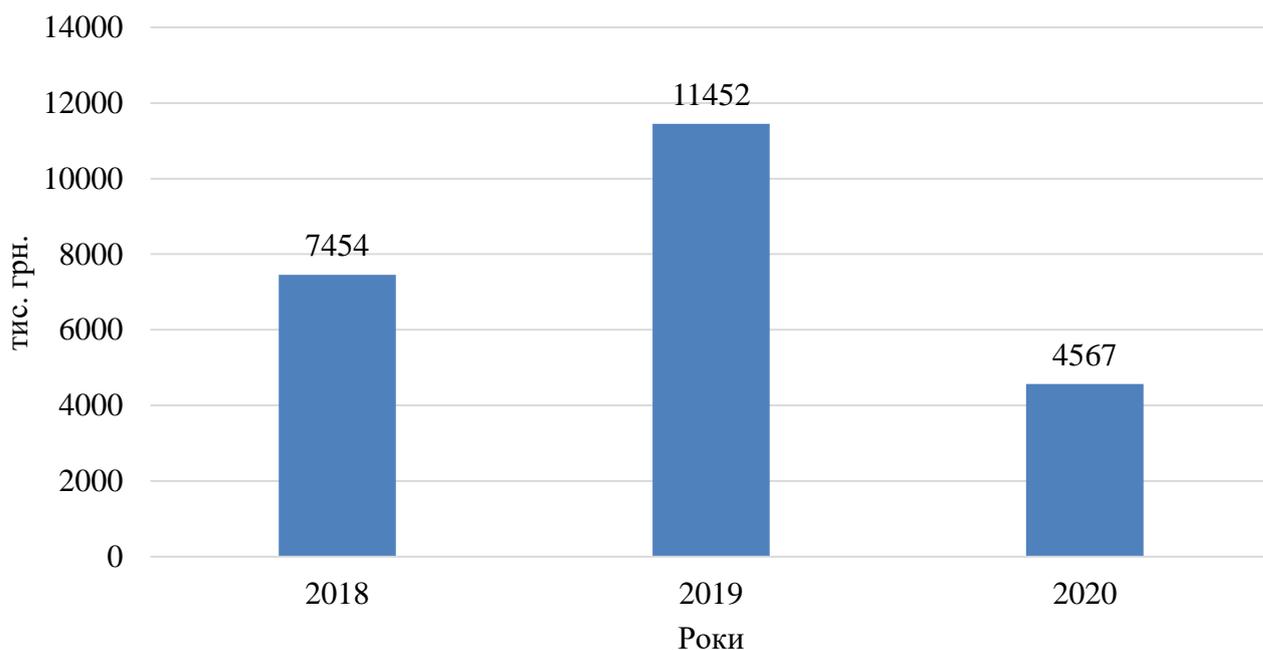

Рисунок 3.2 – Динаміка інноваційних витрат ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

З наведених даних бачимо, що загалом інноваційні витрати на ТОВ «УСБК» мають різну динаміку змін. У 2018 р. товариство на інноваційну діяльність спрямувало 7454 тис. грн., у 2019 р. зросли вони до 11452 тис. грн., а у 2020 р. знизилися до 4567 тис. грн. Якщо співставити інноваційні витрати з результатами проведеного аналізу у п.п. 2.3 кваліфікаційної роботи, то можемо спостерігати цікаву тенденцію. За якої, у період зростання розміру чистого прибутку товариство збільшує й видатки на інноваційну діяльність, і навпаки зі зменшення розмірів прибутку ТОВ «УСБК» мінімізує й інноваційні витрати. Це пов'язано з тим, що будь-які інновації вимагають значних фінансових витрат. Тому показники

фінансового забезпечення та інноваційної активності є взаємопов'язаними між собою.

Зазначимо, що до інноваційних витрат ТОВ «УСБК» відносяться витрати на впровадження інноваційних технологій, витрати на модернізацію та реконструкцію обладнання, витрати на науково-дослідні роботи, а також витрати на персонал, задіяного у інноваційній діяльності. Загалом з урахуванням нинішніх вартостей бурових установок можемо констатувати, що ТОВ «УСБК» інвестує не великі фінансові кошти у інноваційну діяльність. Так, одну сучасна бурова установка глибокого буріння коштує до 3 млн. грн.

Слід зазначити, що у своїй матеріально-технічній базі ТОВ «УСБК» не має наявності жодної бурової установки глибокого буріння до 6 і більше тисяч метрів. Як результат ТОВ «УСБК» проводить бурові роботи на глибні не більше 3500 метрів. Внаслідок цього велику кількість проектів ТОВ «УСБК» власними силами не може провести. Сьогодні ж велика кількість родовищ в Україні є виснаженими та існує потреба у проведенні надглибових бурових робіт глибиною 6-8 тисяч метрів. ТОВ «УСБК» може проводити якісні бурові роботи на неглибокій глибині, тоді як достатньої кількості потужних технологій здатних працювати на високий глибині не має.

Основу матеріально-технічної бази ТОВ «УСБК» складають мобільні бурові установки німецького виробництва Salzgitter EA-620. Вони є доволі якісними та дозволяють успішно здійснювати буріння свердловин до 3500 метрів. Тоді, як більш складніші завдання щодо буріння свердловин глибиною понад 3500 метрів не можуть бути реалізовані. Тому можемо констатувати, що зусилля ТОВ «УСБК» у сфері інноваційної діяльності є недостатніми. Більшість дій, які здійснює ТОВ «УСБК» у сфері інноваційної діяльності зорієнтовані на підтримку поточної діяльності. Водночас нині науково-технічний прогрес дійшов до нових масштабів та вимагає впровадження більш високих технологій, здатних вирішувати нові завдання.

Важливим показником при здійсненні інноваційної діяльності є інноваційний потенціал, який свідчить про можливості ТОВ «УСБК» щодо впровадження

інновацій. Інноваційний потенціал складається з фінансових, кадрових, науково-технічних, організаційних та маркетингових можливостей.

Кожен з елементів інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК» визначається експертним методом, шляхом присвоєння йому бальної оцінки від 0 до 3 балів:

0 балів – зовсім не використовується потенціал елементу;

1 бал – низький рівень використання потенціалу елементу;

2 бали – середній рівень використання потенціалу елементу;

3 бали – високий рівень використання потенціалу елементу.

Фінансові можливості ТОВ «УСБК» визначаються через розрахунок фінансових коефіцієнтів, які наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Оцінка фінансових можливостей ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр. до здійснення інноваційної діяльності

Показник	Роки			Відхилення 2020 р. від:	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,23	0,06	-0,03	-0,17
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,31	6,25	1,68	-1,63	-4,57
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,92	9,35	2,77	-1,15	-6,58
Коефіцієнт фінансової автономії	0,03	0,20	0,01	-0,02	-0,19

Результати проведених розрахунків показують, що у 2020 р. суттєво знизилася фінансові можливості ТОВ «УСБК» щодо фінансування інноваційної діяльності. Це може бути пов'язані зі зниженням розміру отриманих прибутків, а також зменшення реалізованих проектів через неможливість проведення надглибоких свердловин. Оскільки більшість замовників потребувало здійснення глибоких свердлових робіт, що не могло забезпечити ТОВ «УСБК».

Коефіцієнт фінансової автономії у 2020 р. має критично низький рівень, який складає 0,01, що на 0,02 та 0,19 менше за 2018-2019 рр. Це свідчить про те, що ТОВ «УСБК» є досить залежним від позикового капіталу, як основного джерела фінансування. Коефіцієнт абсолютної ліквідності також у 2020 р. суттєво знизився

на 0,03 та 0,17 порівняно з 2018-2019 рр. Відповідно товариство має змогу лише 6 % зобов'язань покрити за рахунок власних коштів. Коефіцієнт швидкої ліквідності та загальної ліквідності хоча і мають тенденцію щодо суттєво зниження у 2020 р., але продовжують мати значення вище нормативного. Далі у таблиці 3.2 проведено оцінку інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК».

Таблиця 3.2 – Оцінка інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК»

Складові	Параметри	Вага	Бали
1. Фінансові можливості	6.1 Коефіцієнт абсолютної ліквідності		1
	6.2 Коефіцієнт швидкої ліквідності		3
	6.3 Коефіцієнт загальної ліквідності		3
	6.4 Фінансова автономія підприємства		0
Підсумкова оцінка		0,25	7
2. Виробничі можливості	2.1 Ступінь використання виробничої потужності.		3
	2.2 Рівень прогресивності застосовуваних технологій.		2
	2.3 Ступінь гнучкості виробництва.		2
	2.4 Рівень оновлення основних засобів		2
Підсумкова оцінка		0,25	9
3. Кадрові можливості	3.1 Розвиненість системи мотивації персоналу.		2
	3.2 Ступінь творчої ініціативності персоналу.		3
	3.3 Рівень кваліфікації персоналу.		3
	3.4 Згуртованість колективу.		2
Підсумкова оцінка		0,1	10
4. Науково-технічні можливості	4.1 Рівень витрат на наукові розробки в собівартості товарної продукції.		1
	4.2 Рівень витрат на використання науково-технічних досягнень в собівартості продукції.		2
	4.3 Рівень використання розробок.		1
	4.4 Частка персоналу, яка займається науковими розробками у загальній чисельності персоналу.		2
Підсумкова оцінка		0,15	6
5. Організаційні можливості	5.1 Ступінь інноваційної спрямованості організаційної структури.		1
	5.2 Рівень відповідності організаційної культури інноваційному розвитку підприємства.		1
	5.3 Рівень компетенції керівників.		3
	5.4 Розвиненість системи інформаційного забезпечення.		2
Підсумкова оцінка		0,2	7
6. Маркетингові можливості	6.1 Раціональність використання каналів розподілу товарів.		2
	6.2 Гнучкість цінової політики.		2
	6.3 Рівень використання реклами.		1
	6.4 Ефективність системи збуту.		2
Підсумкова оцінка		0,15	7

Максимальна підсумкова оцінка по кожній складовій інноваційного потенціалу підприємства повинна складати 12 балів. По жодній з них ТОВ «УСБК» не отримало максимальний бал. Найбільші бали товариство отримало по кадрових та виробничих можливостях, які складають 10 та 9 балів відповідно. Головною проблемою у виробничих можливостях є відсутність надсучасних технологій, які б дозволяли проводити роботи сверління на високій глибині. Висока кваліфікація персоналу та наявність програм стажування забезпечили ТОВ «УСБК» наявність працівників високої кваліфікації.

На рисунку 3.3 наведено оцінку складових інноваційного потенціалу досліджуваного товариства.

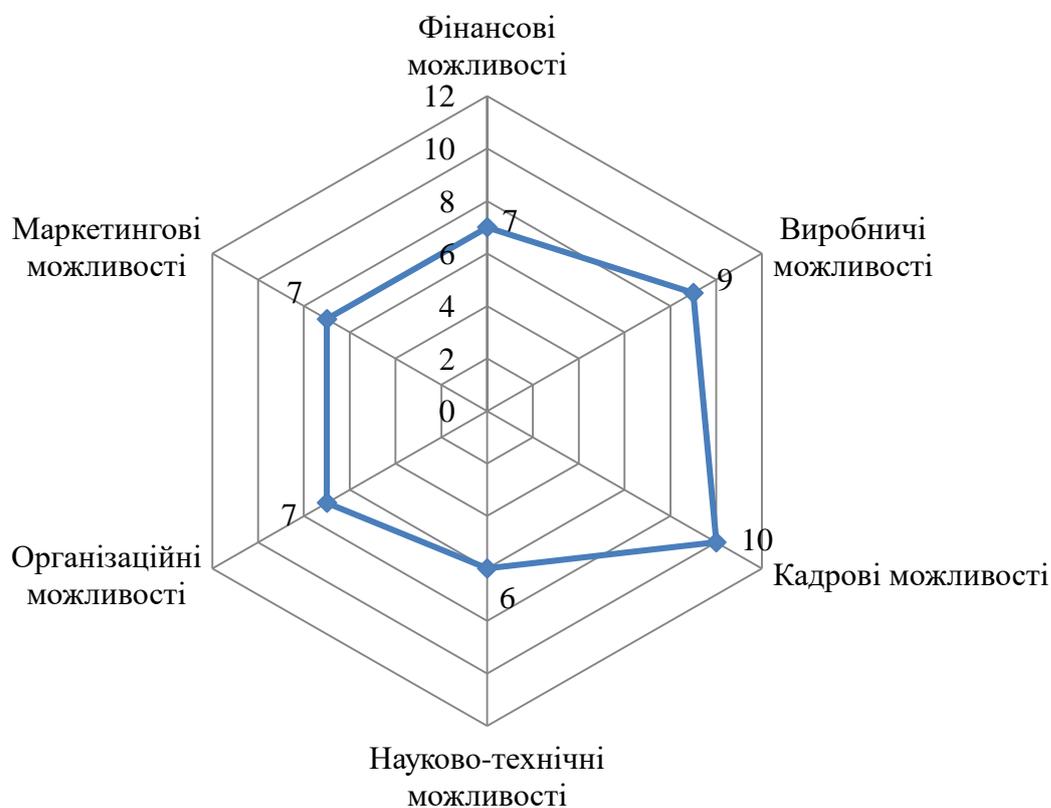

Рисунок 3.3 – Оцінка складових елементів інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК»

Для визначення узагальненого рівня можливостей ТОВ «УСБК» до здійснення інноваційної діяльності скористаємося наступним показником –

коефіцієнтом інноваційної спроможності підприємства, розрахунок якого здійснюється за наступною методикою:

$$P_{\text{ін.спр.}} = \sum (P_i * W_i) \quad (3.1)$$

де $P_{\text{ін.спр.}}$ – рівень інноваційної спроможності підприємства;

P_i – експертна оцінка використання i -того елемента інноваційного потенціалу, бали;

W_i – коефіцієнт вагомості i -того елемента інноваційного потенціалу.

$$P_{\text{ін.спр.}} = 0,25 \times 7 + 0,25 \times 9 + 0,15 \times 10 + 0,15 \times 6 + 0,2 \times 7 + 0,15 \times 7 = 8,35 \text{ бала}$$

Оцінку рівня інноваційної спроможності підприємства доцільно здійснювати за наступною шкалою:

від 0 до 4,0 – низький рівень;

від 4,1 – до 9,0 – середній рівень;

від 9,1 до 11,55 – високий рівень.

Результати проведеної оцінки показують, що ТОВ «УСБК» має середній рівень інноваційного потенціалу. Це є свідченням наявності можливостей ТОВ «УСБК» щодо активного здійснення інноваційної діяльності. Тому товариству слід активізувати свою інноваційну діяльність, що дозволить збільшити кількість реалізованих проєктів, поліпшити якість послуг, підвищити розмір доходів та прибутків. Головною проблемою є не висока забезпеченість власними фінансовими коштами, тому товариству слід вирішити дане питання, зокрема за рахунок альтернативних джерел фінансування.

Таким чином, ТОВ «УСБК» є активним учасником інноваційних процесів. Досліджуване товариство у питанні інноваційної діяльності приділяє увагу питанню оновлення матеріально-технічної бази, проведення її модернізації та підтримки у робочому процесі. У 2020 р. товариство на інноваційну діяльність витратило 4567 тис. грн. Також на ТОВ «УСБК» створені програми стажування

працівників закордоном, керівники товариства відвідують міжнародні виставки та конференції, де мають змогу ознайомитися з останніми досягненнями науки та техніки у сфері буріння свердловин. Водночас наявних зусиль недостатньо, оскільки інноваційна діяльність ТОВ «УСБК» спрямована здебільшого на підтримку існуючих процесів, а не на розвиток досліджуваного товариства. Зокрема, хронічною проблемою на ТОВ «УСБК» є відсутність бурових установок здатних працювати на глибині більше 3500 метрів, на що зараз існує попит. При цьому, що інноваційна спроможність ТОВ «УСБК» знаходиться на середньому рівні та складає 8,35 балів. Проблемою для товариства є лише низький рівень фінансового забезпечення власними коштами.

Подальший успіх ТОВ «УСБК» залежить від активного залучення останніх досягнень науки та техніки. Тому далі запропонуємо напрями активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК».

3.2. Напрями активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК»

Діяльність ТОВ «УСБК» є стратегічно важливою в умовах воєнного стану та припинення будь-яких відносин з Російською Федерацією, оскільки може забезпечити енергетичну безпеку України. ТОВ «УСБК» безпосередньо не добуває нафту чи природний газ, але проводить розвідувальні та бурові роботи, тобто підготовку до уже безпосереднього процесу видобутку корисних копалин. Специфіка його діяльності вимагає активізації інтелектуальних, інноваційних та інвестиційних ресурсів. У даній сфері постійно відбуваються нові розробки, які спрямовані на підвищення ефективності бурової та розвідувальної діяльності. Традиційно інновації поділяються на продуктові, маркетингові, організаційні та процесові. Зважаючи на специфіку діяльності ТОВ «УСБК» потребує саме впровадження останніх.

ТОВ «УСБК» уже займається інноваційною діяльністю, але впровадження інновацій носить епізодичний характер. До того ж значущих глобальних інновацій на товаристві давно не впроваджувалося. Потенціал до цього на товаристві є. Адже, проведений аналіз у попередньому підрозділі дозволив виявити, що ТОВ «УСБК» має середній рівень інноваційного потенціалу. Для

активізації інноваційної діяльності його необхідно продовжувати розвивати. На рисунку 3.4 можемо запропонувати план підвищення інноваційного потенціалу товариства.

Рисунок 3.4 – План активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК»

Вважаємо, що впровадження зазначених заходів забезпечить формування високого інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК». Це тим самим забезпечить активізацію інноваційного підприємництва. Світовий досвід свідчить про те, що підприємства з високим інноваційним потенціалом систематично впроваджують інновації та досягають успіху в цьому плані. Обґрунтуємо окремі заходи в частині активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК».

Впровадження будь-яких інновацій вимагає значних фінансових витрат. Наразі товариство відчуває дефіцит власних фінансових ресурсів, у перспективі їх зростання не передбачається через воєнний стан в Україні. Тому товариству слід використовувати альтернативні джерела фінансування. Одним з них може стати фінансовий лізинг, який є більш вигідним у порівнянні з банківським кредитом.

Фінансовий лізинг вважається одним з найсучасніших методів фінансування основних засобів. За умовами фінансової оренди лізингоодержувач (клієнт) може отримати вигоду від певного активу в обмін на періодичні платежі за певний час. Після закінчення якого право власності на актив автоматично переходить до орендаря. Купувати техніку для уріння свердловин на умовах фінансового лізингу є вигідною інвестицією для ТОВ «УСБК». У товариства з'явиться можливість придбати техніку та необхідне обладнання за доступною ціною. Розрахунок вартості відбувається винятково в момент здійснення угоди. Подальша інфляція не впливає негативно, а скоріше позитивно у нинішній час.

Таким чином, в умовах економічної нестабільності, коли значно знизилася фінансування капітальних вкладень в оновлення основних засобів ТОВ «УСБК» лізинг є оптимальним інструментом активізації інноваційного підприємництва.

Внутрішнім джерелом фінансування інноваційних проектів на ТОВ «УСБК» може стати створення спеціалізованого для цього фонду. Пропонується щорічно здійснювати відсоткове відрахування з розміру чистого прибутку, що забезпечить створення спеціалізованого фонду. Кошти якого будуть використовуватися для фінансування інноваційних проектів.

В умовах забезпечення енергетичної безпеки для України вкрай важливим є максимізація обсягів власного видобутку нафти та природного газу. ТОВ «УСБК» забезпечує розвідку та буріння свердловин, що необхідне для видобутку природних ресурсів. Український уряд всіляко підтримує дану сферу діяльності, тому можна сподіватися на участь ТОВ «УСБК» у державних програмах фінансування або ж розвитку державно-приватного партнерства для реалізації окремих спільних проектів.

Наведені вище три альтернативні шляхи для підвищення фінансового потенціалу є найбільш реальними. Саме питання недостатнього фінансування було головною проблемою для ТОВ «УСБК», яке гальмувало його повноцінний інноваційний розвиток. Урахування запропонованих рекомендацій дозволить ТОВ «УСБК» як мінімум частково вирішити питання з фінансуванням інноваційних проектів, а відповідно це забезпечить й розвиток інноваційного підприємництва.

У процесі інноваційного підприємництва важливу роль відіграє персонал, який є головним генератором інноваційних ідей та учасником інноваційних процесів. При впровадженні інновацій важливого значення набуває пошук саме ідеї, яка може надалі перетворитися у повноцінний інноваційний проект з подальшою реалізацією. Тому на ТОВ «УСБК» важливо залучати весь персонал до впровадження інновацій, мотивувати їх до генерації інноваційних ідей. За таких умов вони висуватимуть раціоналізаторські ідеї, які зможуть приносити користь ТОВ «УСБК».

Зокрема, пропонується для працівників ТОВ «УСБК» ввести такі види премій:

- 1 % премії автору раціоналізаторської ідеї від розміру досягнутої економії завдяки поліпшенню бізнес-процесу, зміни підходу до виконання трудових операцій тощо;
- 0,5 % премії автору інноваційної ідеї завдяки зростанню обсягів доходу через впровадження нової техніки (технологій);

– 1 % премії на працівників, які освоїли інноваційні технології та забезпечили підвищення продуктивності праці або зменшення часу виконання операцій.

Вважаємо, що впровадження таких нововведень буде сприяти активізації інтелектуальної діяльності на ТОВ «УСБК», ефективному залученню персоналу до інноваційних процесів, а також мотивації працівників до генерації інноваційних ідей. Завдяки цьому підвищиться кількість інноваційних ідей, які в перспективі можуть забезпечити ТОВ «УСБК» суттєві дивіденди. Крім того можемо запропонувати продовжити товариству діяльність по програмі стажування працівників на закордонних фірмах.

Для впровадження інновацій важливого значення мають науково-технічні можливості. На перший план виходять проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з метою пошуку найбільш ефективних рішень у сфері буріння свердловин. На ТОВ «УСБК» не має власної науково-технічної лабораторії чи наукового центру, що унеможливує систематичне проведення такої діяльності. Тому актуальним для ТОВ «УСБК» налагодження співпраці з потужними навчальними закладами на базі яких проводитиметься спільна діяльність. Зокрема, актуальним для ТОВ «УСБК» вбачається налагодження партнерської співпраці з Національним університетом «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Даний університет має потужну наукову базу, оснащені навчальні центри на базі яких можуть бути проведені дослідження у сфері буріння свердловин, розвідки покладів корисних копалин тощо. Окрім того, даний університет може займатися підготовкою спеціалістів для ТОВ «УСБК», підвищенням їх кваліфікації та іншими завданнями.

Також важливою складовою інноваційного потенціалу ТОВ «УСБК» є організаційний потенціал. Від нього залежить загальна організація інноваційного підприємництва на товариства. На ТОВ «УСБК» не має відокремленого структурного підрозділу чи фахівця відповідального виключно за інноваційний розвиток товариства. Для виправлення ситуація можливим є варіант створення спеціалізованого структурного підрозділу, який займатиметься виключно питаннями інноваційного підприємництва та розробку інноваційних проектів й

підготовкою до їх впровадження. Зокрема, головні конкуренти ТОВ «УСБК» у своїй організаційній структурі управління мають відокремлені структурні підрозділи, які займаються питаннями пов'язаними з інноваціями.

Водночас ризиковим є створення нового структурного підрозділу в умовах війни, коли вся національна економіка працює не більше чим на 40 % і складно прогнозувати можливі зміни у подальшому. Альтернативою цьому в умовах воєнного стану може стати створення постійної робочої групи, яка займатиметься питаннями інноваційного підприємництва. До її складу можуть увійти 5 кращих співробітників, які щотижнево будуть зустрічатися та обговорювати останні тренди, можливі інноваційні проекти, доцільність їх впровадження та інших питань пов'язаних з інноваціями.

Окрім того можемо рекомендувати щотижневі зустрічі в структурних підрозділах ТОВ «УСБК» для обговорення ключових ідей, пошуку можливих варіантів внесення змін у роботу з метою поліпшення окремих бізнес-процесів. Варіантів активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» є багато, слід використовувати усі наявні можливості. Серед ризиків сьогодні найбільшим є війна в Україні, яка ставить під загрозу суверенітет країни та не дозволяє стабільно функціонувати жодному українському підприємству.

В умовах ТОВ «УСБК» та зважаючи на специфіку його діяльності центральне значення має така складова інноваційного потенціалу як виробничий потенціал. Він залежить від стану матеріально-технічної бази, забезпеченості інноваційними технологіями. У загальному усі інші в комплексі складові інноваційного потенціалу працюють на ТОВ «УСБК» для зміцнення виробничого потенціалу. Саме забезпечення ТОВ «УСБК» сучасними технологіями є основою для гарантування його стабільного розвитку й підвищення ефективності функціонування.

Необхідно констатувати, що ТОВ «УСБК» нині не вистачає достатньої кількості інноваційних технологій. Зокрема, проблемним для товариства є відсутність бурових установок, які мають можливість працювати на глибокій глибині. Як результат ТОВ «УСБК» не має змогу з газовидобувними компаніями

реалізовувати масштабні проекти й втрачає потенційні доходи. Тому в першу чергу ТОВ «УСБК» потребує впровадження у свою діяльність інноваційних технологій. Проведений аналіз ринку буріння свердловин дозволив виділити найбільшзатребувані для ТОВ «УСБК» інновації. На рисунку 3.5 наведено перспективні інноваційні технології для підвищення ефективності функціонування досліджуваного товариства.

Рисунок 3.5 – Перспективні інноваційні технології для підвищення ефективності функціонування ТОВ «УСБК»

Впровадження 3D-моделювання родовищ є одним з найбільш ефективних та інноваційних підходів до здійснення розвідки для пошуку покладів нафти й природного газу. 3D-моделювання базується на використанні спеціалізованого програмного забезпечення. 3D-моделі дозволяють забезпечити доступ ТОВ «УСБК» до інформації, які полегшує процедуру прийняття рішень у сфері проведення бурових робіт. За допомогою 3D-моделювання родовища існує можливість підготувати різні варіанти здійснення буріння свердловин, а також визначити найбільш ефективний тип технології видобутку, вирішити питання безпеки та досягти оптимальних економічних результатів і якості. Геологічна модель родовища є інструментом все більшого значення і все частіше використовується при раціональному управлінні родовищами. Планування геологорозвідувальних робіт – це набагато більше, ніж просто вибір правильного місця для буріння. Завдяки 3D-моделюванню родовищ ТОВ «УСБК» зможе планувати геологорозвідку, визначати ресурс на місці, проводити 3D моделювання родовища, оптимізувати та оцінювати ресурси відповідно до міжнародних стандартів та кращих галузевих практик.

Крім того впровадження 3D-моделюванню дозволить ТОВ «УСБК» розширити спектр послуг. Адже, нині через відсутність такого спеціалізованого програмного забезпечення та інноваційних технологій ТОВ «УСБК» надавало лише послуги по бурінню свердловин. Придбання нових технологій та програмного забезпечення розширить спектр послуг й забезпечить отримання додаткових доходів.

Іншим інноваційним рішенням є застосування безкабельної технології «зелена сейсміка», що є інноваційною сейсмічною технологією, яка передбачає використання бездротового записуючого обладнання. Його встановлюють за допомогою компактних всюдиходів, уникаючи необхідності створювати вирубки, які до цього часу могли досягати п'яти метрів. Цей інноваційний та екологічно чистий підхід до сейморозвідки зберігає ліси. Відсутність необхідності використовувати парк важкої техніки ТОВ «УСБК» значно зменшує споживання палива та мастила, зменшує тиск на землю та ґрунт і покращує промислову безпеку.

Зелена сейсмічна технологія сьогодні є еталоном у геологорозвідці. Це не тільки забезпечує максимальну ефективність і точність у пошуку вуглеводнів, але й означає, що ТОВ «УСБК» може реалізовувати проекти, піклуючись про навколишнє середовище.

ТОВ «УСБК» до цього часу надавало послуги по бурінню свердловин виключно на неглибоку глибину до 3500 метрів. Сьогодні ж через виснаження існуючих родовищ та потреби у забезпеченні енергетичної безпеки України газовидобувні компанії практикують здійснення бурових робіт на глибині до 7000 метрів. Відповідно ТОВ «УСБК» не має можливості виконувати такі роботи і як наслідок втрачає клієнтів та не реалізовує великі проекти по бурінню глибоких свердловин. Для зміни ситуації необхідним є придбання сучасних бурових установок, які призначені для буріння свердловин на значній глибині до 7000 метрів. Відповідно прогнозується, що використання бурових установок глибокого свердління дозволить реалізовувати ТОВ «УСБК» великі проекти, пришвидшить процедуру здійснення бурових робіт та якість виконуваних робіт.

Таким чином, з метою активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» запропоновано розвивати складові інноваційного потенціалу. Його високий рівень дозволить забезпечити систематичне здійснення інноваційного підприємництва, що допоможе залучити останні досягнення науки та техніки. Для фінансування інноваційних проектів запропоновано використовувати фінансовий лізинг та брати участь у державних програмах фінансової підтримки, державно-приватному партнерстві. Щоб залучити персонал до інноваційного підприємництва запропоновано мотивувати їх до генерації інноваційних ідей, вводити додаткові премії за освоєння інноваційних технологій. Для розвитку науково-технічного потенціалу рекомендовано ТОВ «УСБК» розвивати співпрацю з навчальними закладами, зокрема Національним університетом «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Прогнозується, що з впровадженням зазначених заходів на ТОВ «УСБК» значно підвищиться інноваційний потенціал та активізується інноваційне підприємство. З інноваційних технологій у першу чергу на ТОВ «УСБК» слід впровадити такі інновації як: впровадження 3D-

моделювання родовищ, застосування безкабельної технології «зелена сейсміка», а також придбання бурових установок глибокого свердління.

Далі доречно провести економічне обґрунтування заходів щодо удосконалення інноваційного підприємництва на підприємстві.

3.3. Економічне обґрунтування заходів щодо удосконалення інноваційного підприємництва на підприємстві

Основним результатом активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» повинно стати впровадження різного роду інновацій. У попередньому підрозділі кваліфікаційної роботи запропоновано ряд інноваційних технологій, які слід у першу чергу впровадити у діяльність ТОВ «УСБК». Зокрема першочерговим є варіант придбання сучасної бурової установки глибокого свердління. Зокрема, нині популярною є бурова установка глибокого свердління RC450T. Орієнтовна її вартість складає 4 млн. 285 тис. 714 грн.

Власних коштів ТОВ «УСБК» не вистачає для фінансування придбання цієї технології. Якщо товариство не придбає її то надалі не матиме перспектив для розвитку, оскільки клієнтам необхідні послуги по бурінню свердловин на глибокі відстані. Тому ТОВ «УСБК» слід шукати альтернативні джерела фінансування. Зазвичай товариство користувалося банківським кредитом, водночас ми пропонуємо використати фінансовий лізинг, який виглядає більш привабливим та вигідним для ТОВ «УСБК» як джерело фінансування інновацій.

Здійснимо розрахунок витрат ТОВ «УСБК» для фінансування придбання бурової установки глибокого свердління за рахунок банківського кредиту та фінансового лізингу. Проведемо розрахунки за обома варіантами фінансування, здійснимо порівняння витрат товариства та оберемо найкращий варіант.

Користуючись фінансовим лізингом, ТОВ «УСБК» може скористатися послугами фінансової компанії «ОТП-Лізинг», а при оформленні кредитів – звернутися за послугами АТ «Ощадбанк». Якщо ви берете позику, то можете

взяти кредит на 4 млн 285 000 714 грн. 15,5% щомісячна виплата протягом 6 років. Строк оплати фінансової оренди також становить 6 років. Орендні платежі нараховуються за ставкою 16%. Комісія з оренди ОТР за такі фінансові операції становить 2,5%. Перший платіж за кредитами та фінансовою орендою становить 30% від первісної вартості, або 1 млн 285 тис. 714 грн.

У таблицях 3.3-3.4 здійснимо порівняння варіантів фінансування придбання бурової установки глибокого свердління.

Таблиця 3.3 – Придбання бурової установки глибокого свердління в кредит

Період, роки	Початкова сума боргу, грн.	Відшкодування частини вартості техніки, грн.	Виплата відсотків, грн.	Щорічні виплати щодо погашення боргу (основний борг + %), грн.
1	3000000	500000	465000	965000
2	2500000	500000	387500	887500
3	2000000	500000	310000	810000
4	1500000	500000	232500	732500
5	1000000	500000	155000	655000
6	500000	500000	77500	577500
Сума	3000000	3000000	1627500	4627500

Згідно з розрахунками, загальна вартість придбання установки глибокого буріння з урахуванням сплачених відсотків банківським установам складе 4 млн 627 тис. 500 грн. А до початкового внеску ТОВ «УСБК» слід додати 1 млн 285 тис. 714 грн. Отже, загальна сума закупівлі бурової установки глибокого свердління для ТОВ «УСБК» за допомогою кредиту становить 5 млн 913 тис. 214 грн. З них сплата відсотків становитиме 1 млн 627 тис. 500 грн.

Далі розрахуємо покупку тієї ж бурової установки глибокого свердління, але за допомогою фінансової оренди. Формула для розрахунку лізингових платежів виглядає так:

$$L = \left(P - S \times \frac{1}{(1+i)^n} \right) \times \left(\frac{i}{1 - (1+i)^{-n}} \right) \quad (3.1)$$

де L – лізинговий платіж.

P – первісна вартість предмета лізингу (3 000 000 грн.);

N – кількість періодів (6 років);

i – процентна ставка для вказаного періоду (16 %);

S – залишкова (викупна) вартість предмета лізингу (500 000 грн.).

Відповідно розраховуємо лізинговий платіж підприємства:

$$L = \left(4\,285\,714 - 500\,000 \times \frac{1}{(1+0,16)^6} \right) \times \frac{0,16}{1-(1+0,16)^{-6}} = 1552142,74 \times 0,2711 = 420785 \text{ грн.}$$

Відповідно до проведених розрахунків лізинговий платіж складає 420785 грн. Детальний розрахунок вартості витрат підприємства на купівлю бурової установки глибокого свердління в лізинг наведемо у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок вартості придбання бурової установки глибокого свердління

Період, роки	Лізингові платежі, грн.
Авансовий платіж	1285714
1	420785
2	420785
3	420785
4	420785
5	420785
6	420785
Можливість придбання бурової установки глибокого свердління в кінці терміну лізингової угоди	500 000
Сума	4310424

Таким чином, за механізмом фінансової оренди придбання установки для буріння глибоких свердловин, що належить ТОВ «УСБК», обійдеться в 4 310 424 грн. Щоб визначити найбільш вигідне джерело фінансування, порівняємо вартість придбання установки глибокого буріння за рахунок продажу в кредит та лізингу (5 913 214 грн. > 4 310 424 грн.). З цього порівняння бачимо, що компанії буде

вигідніше купувати установки глибокого буріння у формі фінансового лізингу. Розмір заощаджень визначається за такою формулою:

$$E = 5913214 - 4310424 = 1\,602\,790 \text{ грн.}$$

Отже, використання фінансового лізингу дозволить ТОВ «УСБК» заощадити 1 млн 602 тис. 790 грн. порівняно з традиційним банківським кредитом. Крім того, використання лізингу дозволить розділити основну сплачену суму на кілька частин. Тому підприємство сплачує всю суму не одноразово, а частинами протягом наступних 6 років.

Далі визначаємо економічну ефективність запропонованих заходів. Зауважимо, що сприятливим результатом впровадження запропонованих заходів буде збільшення виручки від реалізації послуг, робіт. Точна кількість додаткових доходів від продажів досить складна, оскільки на неї впливає багато факторів. Тому будемо використовувати імовірнісний та експертний методи оцінки. Передбачається, що інвестуючи в розвиток матеріально-технічної бази ТОВ «УСБК», можна буде збільшити кількість пропонованих послуг. Зокрема, придбання установок для глибокого буріння свердловин не тільки забезпечує ефективність послуги, а й розширює обсяг послуги. Щоб визначити можливий додатковий дохід від продажів, ми опитали 4 експертів. Експерти: директор, головний інженер, фінансовий директор та технічний директор. Їхні висновки наведені в таблиці. 3.5.

Таблиця 3.5 – Прогнозоване зростання виручки від реалізації ТОВ «УСБК»

№	Експерт	% прогнозованого зростання виручки від реалізації	Середній розмір % зростання виручки від реалізації
1	Директор	4	3,7
2	Головний інженер	2	
3	Фінансовий директор	3	
4	Технічний директор	6	

У відповідності до експертної оцінки прогнозується в середньому зростання виручки від реалізації на 3,7 %. Відповідно у 2020 р. товариство отримало виручки від реалізації послуг та виконання робіт на суму в розмірі 135397 тис. грн. З урахування очікуваного приросту в розмірі 3,7 %, очікуване зростання виручки складе 5009 тис. грн. у перший рік, у наступні роки щорічно дана цифра зростатиме в середньому на 5 %. Для визначення економічної ефективності цього інвестиційного проекту скористаємося розрахунком дискontованого чистого грошового потоку (NPV):

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t - C_{0t}}{(1+r)^t} \quad (3.2)$$

де CF_t – потік коштів (доходів, річний економічний ефект) від впровадження проекту, тис. грн.;

C_{0t} – початкові інвестиції або інвестиційні витрати, тис. грн.;

r – ставка дисконтуння (20 %);

t – кількість періодів.

У табл. 3.6 наведемо узагальнюючі показники ефективності запропонованих заходів.

Таблиця 3.6 – Узагальнюючі показники ефективності запропонованих заходів

Період	Доходи, тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.	Податок на прибуток, тис. грн.	Грошовий потік, тис. грн.	Дисконтований чистий грошовий потік, тис. грн.	Період окупності
1 рік	5009	1706,499	3302,501	594,45	2708,051	2083,12	>1 року
2 рік	5259	420,785	4838,215	870,88	3967,335	3051,80	
3 рік	5522	420,785	5101,215	918,22	4182,995	3217,69	
4 рік	5799	420,785	5378,215	968,08	4410,135	3769,80	
5 рік	6088	420,785	5667,215	1020,10	4647,115	3819,59	
6 рік	6393	920,785	5472,215	985,00	4487,215	3688,16	
Разом	34071	4310,424	29759,58	5356,72	24402,86	19630,16	

На основі проведених розрахунків можемо констатувати, що запропоновані заходи щодо оновлення основних засобів, а саме купівлі бурової установки глибокого свердління є економічно вигідним для досліджуваного товариства. Сумарний дисконтований чистий грошовий потік складе 19630,16 тис. грн. Окупність запропонованих заходів складе менше року, а тому ТОВ «УСБК» зможе уже в перший рік окупити вкладені інвестиції. Результати проведених розрахунків відповідають критеріям ефективності реалізації інноваційних проектів. Адже, планові отримані доходи перевищують необхідні інвестиції, що є основним критерієм доцільності реалізації інноваційного проекту.

Таким чином, у роботі проведено розрахунок економічної ефективності на прикладі конкретного інноваційного проекту по придбанню бурової установки глибокого свердління. Для фінансування даного проекту обрано фінансовий лізинг. Проведена оцінка показала, що використання фінансового лізингу дозволить забезпечити ТОВ «УСБК» економію у розмірі 1 602 790 грн. порівняно з банківським кредитом. Це підтверджує актуальність використання фінансового лізингу на товаристві для фінансування придбання інноваційних технологій. За прогнозними оцінками придбання бурової установки глибокого свердління дозволить ТОВ «УСБК» за 6 років отримати дисконтований чистий грошовий потік у розмірі 19 млн. грн. Результати проведеної оцінки вказують на ефективність запропонованих заходів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами виконаного дослідження досягнута мета, а саме проведено аналіз стану інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення його ефективності. На основі отриманих результатів можемо зробити такі висновки.

1. Досліджено сутнісну характеристику та особливості інноваційного підприємництва. Встановлено, що основою економічного зростання є інноваційне підприємство. Під ним слід розглядати підприємницьку діяльність щодо систематичної інноваційної діяльності, яка передбачає оновлення технологічної бази, випуску нових продуктів, використання інноваційних підходів до організації бізнесу та здійснення маркетингової діяльності. Інноваційне підприємство є головним драйвером розвитку, без нього не можна забезпечити стабільне функціонування жодного суб'єкта господарювання. Сприяє розвитку інноваційного підприємництва зростання рівня конкуренції, глобалізаційні процеси, науково-технічний прогрес, зростаючі потреби споживачів, а також потреба підприємств у постійному підвищенні ефективності ведення бізнесу. Особливо важливим інноваційне підприємство є для України, яке здатне сприяти економічному зростанню національної економіки. На стан інноваційного підприємництва впливає велика кількість факторів, які розглянемо далі у кваліфікаційній роботі.

2. Визначено фактори впливу на розвиток інноваційного підприємництва. З'ясовано, що на розвиток інноваційного підприємництва мають вплив різноманітні фактори, які умовно можна поділити на внутрішні та зовнішні. Перші залежать виключно від стану підприємства, його внутрішніх можливостей. Зовнішні фактори залежать від умов, які існують в зовнішньому середовищі, до них підприємства повинні адаптуватися. Зовнішні фактори створюють умови для розвитку інноваційного підприємства, ключову роль у даному питанні відіграє держава через прийняття нормативно-правових актів, регулювання інноваційних процесів тощо. Існує велика кількість як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, які

впливають на розвиток інноваційного підприємництва. Загалом вони можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. До зовнішніх факторів належать політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори. До внутрішніх факторів можна віднести: фінансовий стан підприємства, кадровий потенціал, організаційно-управлінські процеси, стиль керівництва, матеріально-технічне забезпечення, доступ до інформації та інші фактори внутрішнього середовища.

3. Розглянуто моделі та види інноваційного підприємництва в контексті міжнародного досвіду їх реалізації. У сучасній міжнародній практиці заведено виділяти дві моделі інноваційного підприємництва: відкриту та закриту. Перша передбачає активну співпрацю підприємства з іншими організаціями, бізнес-структурами, інвесторами при здійсненні інноваційної діяльності. Закрита модель інноваційного підприємництва передбачає реалізацію інноваційних проектів підприємством власними силами, без залучення сторонніх структур. На основі вивчення Глобального інноваційного індексу встановлено, що найбільш інноваційною державою є Швейцарія, Україна посідає лише 49 позицію. Нашій країні з метою зміцнення національної економіки слід вивчати та використовувати кращий міжнародний досвід з питань розвитку інноваційного підприємництва.

4. Виявлено проблеми та перспективи розвитку допоміжних послуг у сфері добування нафти та природного газу. Діяльність по бурінню свердловин в Україні є досить розвиненою. Протягом 2016-2020 рр. щорічно зростає кількість підприємств задіяних у даній сфері. На кінець 2020 р. у даній сфері офіційно працювало 146 одиниць підприємств. Найбільша газовидобувна компанія України АТ «Укргазвидобування» на кінець 2022 р. відкрила 35 нових газових свердловин, а їх загальна кількість досягла 201 одиниць. Загальні освоєні інвестиції склали 15,2 млрд. грн. буровими компаніями, а обсяги буріння свердловин за 2020 р. досягли 882 тис. метрів. Водночас дана галузь також має і велику кількість проблем, основна з яких криється у дефіциті іннованих технологій буріння, зокрема відсутності бурових верстатів по бурінню глибових свердловин. Перспективність діяльності по бурінню свердловин є досить високою, оскільки від цього залежить видобуток природного газу й енергетична безпека країни. Державна підтримка

набуває важливого значення для підприємств задіяних у сфері буріння свердловин. Перспективним є державно-приватне партнерство у даній сфері, а також створення та розвиток кластерів.

5. Розглянуто організаційно-правові основи функціонування ТОВ «УСБК». Об'єктом дослідження обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія», яке є юридичним суб'єктом господарювання недержавної форми власності та здійснює свою діяльність відповідно до КВЕД 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення. При здійсненні господарської діяльності дотримується вітчизняного законодавства та сплачує відповідні внески і податки. Для здійснення господарської діяльності ТОВ «УСБК» має відповідні ліцензії та дозволи. У 2020 р. помітне зниження доходів на 68807 тис. грн. порівняно з 2019 р. Це обумовлено зростанням конкуренції та замороження окремих проектів через нестачу фінансів у основних груп клієнтів.

6. Проведено аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «УСБК». Протягом 2018-2020 рр. товариство здійснює досить прибуткову та ефективну діяльність. Водночас у динаміці помітні негативні зміни щодо більшості фінансових та економічних показників. Зокрема, у 2020 р. розмір чистого прибутку склав 4166 тис. грн., що є мінімальним значенням за останні три роки. Розмір чистого доходу від реалізації послуг та виконуваних робіт у 2020 р. склав 135397 тис. грн., що на 68807 тис. грн. менше за попередній рік. Зважаючи на ці негативні зміни ТОВ «УСБК» надалі слід удосконалюватися та підвищувати ефективність свого бізнесу.

7. Проаналізовано стан охорони праці ТОВ «УСБК». Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність ТОВ «УСБК» можемо зробити висновок про те, що вкладення у систему охорони праці, постійне поліпшення умов праці забезпечить досліджуваному товариству отримання річної економії за рахунок зменшення рівня захворюваності в розмірі 11381,1 грн. При цьому економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності складе 10500 грн. плинність кадрів за рахунок поліпшення умов праці скоротиться на 6,67 %. Усе це

позитивно вплине як на поліпшення економічних і фінансових результатів роботи ТОВ «УСБК», так і підвищення лояльності персоналу до товариства. Створення безпечних умов праці полегшує процедуру найму найкращих співробітників.

8. Здійснено аналіз інноваційної діяльності ТОВ «УСБК». Встановлено, що товариство є активним учасником інноваційних процесів. Досліджуване товариство у питанні інноваційної діяльності приділяє увагу питанню оновлення матеріально-технічної бази, проведення її модернізації та підтримки у робочому процесі. У 2020 р. товариство на інноваційну діяльність витратило 4567 тис. грн. Також на ТОВ «УСБК» створені програми стажування працівників закордоном, керівники товариства відвідують міжнародні виставки та конференції, де мають змогу ознайомитися з останніми досягненнями науки та техніки у сфері буріння свердловин. Водночас наявних зусиль недостатньо, оскільки інноваційна діяльність ТОВ «УСБК» спрямована здебільшого на підтримку існуючих процесів, а не на розвиток досліджуваного товариства. Зокрема, хронічною проблемою на ТОВ «УСБК» є відсутність бурових установок здатних працювати на глибині більше 3500 метрів, на що зараз існує попит. При цьому, що інноваційна спроможність ТОВ «УСБК» знаходиться на середньому рівні та складає 8,35 балів. Проблемою для товариства є лише низький рівень фінансового забезпечення власними коштами.

9. Запропоновано напрями активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК». З метою активізації інноваційного підприємництва на ТОВ «УСБК» запропоновано розвивати складові інноваційного потенціалу. Його високий рівень дозволить забезпечити систематичне здійснення інноваційного підприємництва, що допоможе залучити останні досягнення науки та техніки. Для фінансування інноваційних проектів запропоновано використовувати фінансовий лізинг та брати участь у державних програмах фінансової підтримки, державно-приватному партнерстві. Щоб залучити персонал до інноваційного підприємництва запропоновано мотивувати їх до генерації інноваційних ідей, вводити додаткові премії за освоєння інноваційних технологій. Для розвитку науково-технічного потенціалу рекомендовано ТОВ «УСБК» розвивати співпрацю з навчальними

зкладами, зокрема Національним університетом «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Прогнозується, що з впровадженням зазначених заходів на ТОВ «УСБК» значно підвищиться інноваційний потенціал та активізується інноваційне підприємництво. З інноваційних технологій у першу чергу на ТОВ «УСБК» слід впровадити такі інновації як: впровадження 3D-моделювання родовищ, застосування безкабельної технології «зелена сейсміка», а також придбання бурових установок глибокого свердління.

10. Економічно обґрунтовано заходи щодо удосконалення інноваційного підприємництва на підприємстві. У роботі проведено розрахунок економічної ефективності на прикладі конкретного інноваційного проекту по придбанню бурової установки глибокого свердління. Для фінансування даного проекту обрано фінансовий лізинг. Проведена оцінка показала, що використання фінансового лізингу дозволить забезпечити ТОВ «УСБК» економію у розмірі 1 602 790 грн. порівняно з банківським кредитом. Це підтверджує актуальність використання фінансового лізингу на товаристві для фінансування придбання інноваційних технологій. За прогнозними оцінками придбання бурової установки глибокого свердління дозволить ТОВ «УСБК» за 6 років отримати дисконтований чистий грошовий потік у розмірі 19 млн. грн. Результати проведеної оцінки вказують на ефективність запропонованих заходів.